

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ
ΙΕΡΕΩΣ

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΧΙΟΝΙΑΔΩΝ

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ,"
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1962

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ
ΙΕΡΕΩΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55847
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 3/9/2014
ΤΑΞΗ. ΑΡΙΘΜ. 704.9 ΠΑΙ

κωδ. εγχ: 7020

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

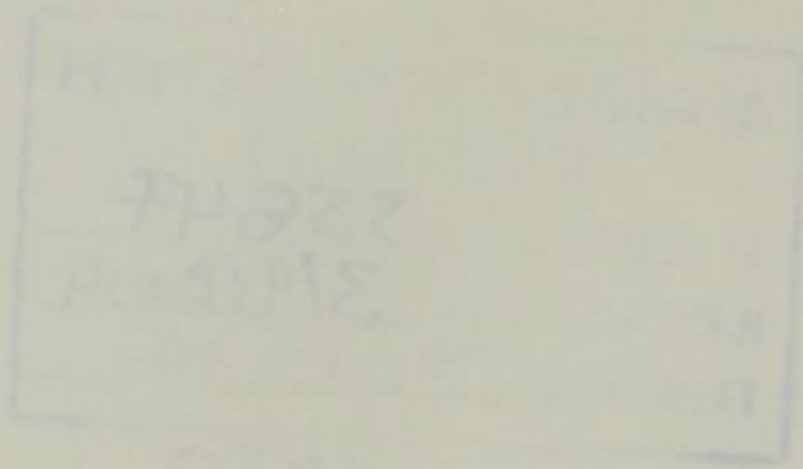
ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΧΙΟΝΙΑΔΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ,,
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1960

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΙΦΑΡΤΟΙΤΑ

ΚΑΙ ΑΙΦΑΡΤΟΙ ΧΙΟΝΙΑΔΑΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1980

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

τῇ ἱερᾷ μνήμῃ καὶ σκιᾷ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἀναφερομένων
ἀειμνήστων Χιονιαδῶν Ἀγιογράφων τῶν μὴ ἐν τῇ ζωῇ
εὐρισκομένων, ὡς καὶ τῇ ἱερᾷ σκιᾷ καὶ μνήμῃ, πάντων τῶν
ἀφανῶν καὶ ἀγνώστων ἐργατῶν καὶ Διδασκάλων τῆς Οἰκια-
κῆς Ἀγιογραφικῆς Σχολῆς Χιονιάδων, εὐλαβείας καὶ σε-
βασμοῦ ἕνεκεν.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΦΙΕΡΩΤΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ

Μὴ ὑπαρχούσης οὐδεμιᾶς ἄλλης προγενεστέρας συστηματικῆς—οὕτως εἰπεῖν—ἐργασίας ἀφορώσης τὴν ἐπὶ δύο αἰῶνας καὶ πλέον καλλιευομένην ἐν Χιονιάδες λαϊκὴν τέχνην τῆς Ἀγιογραφίας, καὶ διαβλέποντες ὅτι πάντα ἐκεῖνα τὰ μαρτυροῦντα περὶ αὐτῆς στοιχεῖα καὶ λοιπὰ ἄλλα τεκμήρια ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πανδαμάτορος χρόνου καὶ τῶν ἄλλων δυσμενῶν δι' αὐτὰ συνθηκῶν τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου θὰ ὑποστῶσι τὴν φθορὰν καὶ βαθμηδὸν θὰ ἐκλείψωσι καὶ θὰ ἀφανισθῶσιν, καὶ σκοποῦντες ὅπως προλάβωμεν πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν δυναμένην νὰ ρίψῃ ταῦτα εἰς τὴν λήθην, προήλθομεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ καταρτίσωμεν τὴν παρούσαν ἐργασίαν, ἵνα δι' αὐτῆς διασώσωμεν—ἱστορικῶς τουλάχιστον—πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τέχνην αὐτὴν τῆς Ἀγιογραφίας, καὶ τοὺς Ἀγιογράφους Χιονιάδων.

Πρὸς τοῦτο περιήλθομεν ἀπὸ δεκαετηρίδων διαφόρους Μονὰς καὶ Ἐκκλησίας, καὶ ἀντεγράψαμεν τὰς εἰς τοὺς Ἀγιογράφους Χιονιάδων ἀναφερομένας ἐπιγραφὰς αἱ ὁποῖαι καὶ ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῆς παρούσης ἐργασίας, εἰς τὴν ὁποῖαν συμπεριελάβομεν καὶ ἐλάχιστὰ τινὰ συμφωνητικὰ καὶ συμβόλαια Ἀγιογραφικῆς ἐργασίας, ὅσα βέβαια μέχρι σήμερον διεσώθησαν.

Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης, ἡμεῖς, μὴ ἔχοντες εἰδικότητά τινα περὶ τὰ τοιαῦτα, δὲν ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἐπιφέρωμεν κρίσεις ἐπὶ τῶν ἔργων τῶν Χιονιάδων Ἀγιογράφων. Τοῦτο, εἰς ἄλλους ἐναπόκειται. Ὅσα ἐγράψαμεν καὶ γράφομεν σήμερον περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς Ἀγιογραφίας μέρος, καὶ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐν μέρει πληρωσὴν ἐν ὅς κενοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀκόμη τῆς ἐμφανιστικῆς τῆς τέχνης αὐτῆς εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Δεδομένου δὲ ὅτι καὶ ἡ τέχνη αὐτὴ τῆς Ἀγιογραφίας, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ τὸ σέμνωμα τῶν Χιονιάδων, τείνει νὰ ἐκλείψῃ διὰ παντός, διὰ τοῦτο καὶ ἐκρίναμεν ἀπαραίτητον τόσον διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀγιογραφίας, ὅσον καὶ διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου, ὅπως ἡ ἐργασία αὕτη ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, καὶ ἀποτελέσῃ τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς εὐρυτέρας καὶ συστηματικῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐργασίας, ἵνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διασωθῇ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Ἀγιογραφίαν καὶ τοὺς Ἀγιογράφους Χιονιάδων, εἴτε ἀπὸ τῆς Ἱστορικῆς αὐτῶν πλευρᾶς, εἴτε ἀπὸ τῆς καλλιτεχνικῆς τῶν τοιαύτης.

Αὐτοὶ ὑπῆρξαν οἱ λόγοι οἱ ὁποῖοι ὤθησαν ἡμᾶς εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς πενιχρᾶς καὶ μηδαμινῆς ταύτης ἐργασίας, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ὁμολογοῦμεν, ὅτι σφάλματα καὶ ἐλλείψεις σοβαραὶ τὸ διακρίνουσι. Τὸ τοιοῦτον δὲ ἀναγνωρίζοντες ἡμεῖς, παρακαλοῦμεν θερμῶς τοὺς κ. κ. ἀναγνώστας ὅπως κρίνωσιν ἡμᾶς μὲ ἐπιείκειαν, διὰ πᾶν τὸ παρατηρούμενον ἐν αὐτῇ ἀτελές καὶ εὐπρόσβλητον.

Ἐν τέλει δέ, ἀφοῦ πρῶτον ἀποκαλυφθῶμεν πρὸ τῆς ἱερᾶς σκιᾶς καὶ μνήμης τῶν ἀειμνήστων ἐκείνων ἐργατῶν καὶ Διδασκάλων τῆς Οἰκιστικῆς Ἀγιογραφικῆς Σχολῆς τῶν Χιονιάδων, καὶ ἀναπέμψωμεν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν τῷ Ὑψίστῳ καὶ Παναγᾷ Θεῷ, ἃς τὸν παρακαλέσωμεν νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἀνθρωπίνας ἡμῶν ἀδυναμίας ὑφ' ὧν κατεχόμεθα, καὶ ἃς ἐλπίσωμεν ὅπως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα, σὺν τῷ χρόνῳ, ὀλοκληρωθῆ ὑπὸ τῶν πονούντων καὶ ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου. Καὶ ἐν τοιοῦτον τὸ εὐχόμεθα καὶ τὸ ἀναμένομεν, ἐφ' ὅσον θὰ εὕρισκώμεθα ἐν τῇ Προσκαίρῳ ταύτῃ ζωῇ.

Σημείωσις:

Ἡ ἐργασία αὕτη, φίλοι ἀναγνώσται, κατηρτίσθη τὸ πρῶτον ὀλίγον πρὸ τοῦ 1940, διεσκευάσθη τὸ 1947 ὅπως παρακατιόντες θὰ ἀναφέρωμεν, καὶ τέλος, μὲ ἐλαφρὰν εἰς ὠρισμένα σημεῖα τροποποιήσιν, ἔλαβε τὴν παροῦσαν μορφήν, μὲ τὴν ὁποίαν σήμερον τὴν παρουσιάζομεν.

Χιονιάδες 1960

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΪΣΙΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Α'

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Χιονιάδων εἰς τοὺς περισσοτέρους Ἡπειρώτας, καὶ ἰδίως εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰς λαϊκὰς τέχνας τῆς Ἡπείρου, δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστον. Τὴν αἰτίαν δὲ καὶ ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο παρέσχε ἡ Ἀγιογραφία, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ συνεχῶς ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρως.

Τοῦτο μαρτυροῦσιν ἐπιγραφαὶ εἰς πολλὰ Μοναστήρια, Ἐκκλησίας, καὶ εἰκόνας Τέμπλων ἀνὰ τὴν Ἡπειρον καὶ ἀλλαχοῦ. Ὡς δὲ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης τὸ χωρίον τοῦτο κατέστη γνωστὸν τοῖς πᾶσι καὶ συνεδέθη ἀρρηκτῶς μὲ τὴν ἀγιογραφίαν τῆς Ἡπείρου.

Ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ὅταν κανεῖς σὲ ἐρωτᾷ «ποῦ εἶσαι;» καὶ τοῦ ἀπαντᾷς «ἀπὸ τῆς Χιονιάδες», ἐπαναλαμβάνεται πάντοτε ἡ στερεότυπος ἐκείνη φράσις: «Ἄ!! εἶσαι ἀπὸ τὸ χωριὸ πὸν βγαίνουν οἱ ζωγράφοι».

Ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν, ὅτι τὸ χωρίον Χιονιάδες εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγαλούχησε καὶ ἀνέθρεψεν εἰς τοὺς κέλτους τοῦ ἀναριθμήτους τεχνίτας ἀγιογράφους (ζωγράφους καλουμένους), τοὺς ὁποίους καὶ ἐξαπέλυσε ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἡπειρον, Στερεὰν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Ἀλβανίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, ὅπου ἐζωγράφιζαν εἰκόνας Τέμπλων καὶ ἰδιωτικὰς, ἔχοντες πρὸς τοῦτο ὁδηγὸν τὴν καλουμένην «Ἐρμηνείαν τῶν ζωγράφων», εἰς τὴν ὁποίαν ἐρμηνεύονται αἱ μέθοδοι τῆς παρασκευῆς τῶν χρωμάτων, τοῦ βερνικίου, τοῦ γύψου κ.λ., ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς παραστάσεως τῆς μορφῆς τῶν ἁγίων, καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων σκηνῶν ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

Ἐπίσης ἐζωγράφιζαν καὶ διαφόρους τοιχογραφίας εἰς Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι καὶ σήμερον—ὅσαι ἐν καλῇ καταστάσει διατηροῦνται—μαρτυροῦν τὴν ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν μετὰ τῶν ὁποίων εἰργάζοντο, τρίβοντες τὰ συμπαγῆ καὶ σκληρὰ χρώματα ἐπάνω εἰς τὴν μαρμαρίνην πλάκα «τριβεῖδι» καὶ μεταχειριζόμενοι κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν χρωμάτων αὐτῶν τὸ αὐγὸ καὶ τὸ γάλα τῆς συκῆς, πρᾶγμα πολὺ δύσκολον εἰς τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης των. Καὶ ὁμως, τὰ διατηρούμενα εἰσέτι ἔργα των, θαυμάζονται σήμερον ὑπὸ τῶν εἰδικῶν, τόσον διὰ τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης των, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀναλογίαν.

Εἰς τὰς τοιχογραφίας ἰδίως εἰργάζοντο μὲ νεροχρώματα εἰς νωποσοβατισμένον τοῖχον μὲ μεγάλην ταχύτητα, καὶ τοῦτο, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπορροφᾷ τὸ νωπὸν τοῦτο μέρος τοῦ τοίχου τὰ χρώματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως τοιοῦτοτρόπως καταστῇ ἡ ἐργασία αὐτὴ στερεὰ καὶ ἀνεξίτηλος. Ἐν ἐναντία δὲ περιπτώσει καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐξηραίνεται, ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ διατηρηθῶσι τὰ νεροχρώματα. Διὰ τοῦτο πρωτίστως ἐκανόνιζαν καὶ ἔχριον ὠρισμένα πρὸς τοῦτο τεμάχια διὰ ἀμμοκονιάματος μετ' ἀσβέστου, οὕτως ὥστε νὰ προκάνουν νὰ ζωγραφίσουν αὐτὰ εἰς ὠρισμένην ὥραν. Τὴν ἐφ' ὑγρῶν δὲ μέθοδον τῆς ἐργασίας τὴν ἀπεκάλουν «στὸ χλωρό», ἢ «στὸ φρέσκο», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἄλλην μέθοδον, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο ἐπὶ τῶν σανίδων, καὶ τὴν ἀπεκάλουν «τοῦ αὐγοῦ». Σημειωτέον ὅτι ἡ

τοιαύτη ἐργασία μὲ νεροχρώματα, μόνον ἐφ' ὑγρῶ εἰς τὰς τοιχογραφίας ἐγένετο, οὐδέποτε δὲ καὶ ἐπὶ σανίδων. Σήμερον δὲ εἶναι περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς ὄλας ἐν γένει τὰς ἐργασίας τῶν μεταχειρίζονται τὸ λινέλαιον.

Ἡ τακτικὴ ὁμῶς τὴν ὁποῖαν μετεχειρίζοντο καὶ ἠκολούθουν οἱ παλαιότεροι αὐτοὶ ἀγιογράφοι τῶν Χιονιάδων μὴ ἀναγράφοντες εἰς τὰς ἐργασίας τῶν, καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἱστορήσεις τῶν διαφόρων Μονῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς, ἢ τοῦλάχιστον τὰ ἐπίθετα αὐτῶν, δὲν διέσωσε μέχρις ἡμῶν χρονολογίαν τινὰ προσεγγίζουσαν τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἤρχισεν νὰ καλλιεργῆται ἡ τέχνη αὕτη ἐν Χιονιάδες.

Οὐδὲ καὶ ἐπὶ τῶν νῦν σωζομένων νεωτέρων ἐπιγραφῶν δυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν.

Θὰ ἀδικήσωμεν κατὰ πολὺ τὴν Ἱστορίαν ἂν ἡμεῖς σήμερον τολμήσωμεν νὰ ὀρίσωμεν τοιαύτην τινὰ χρονολογίαν ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν σήμερον βασικῶν ἐπιγραφῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται, ὅτι πρὸ δύο αἰῶνων καὶ πλέον τὸ χωρίον Χιονιάδες ἐγαλούχει εἰς τοὺς κόλπους του καὶ ἐξέτρεφεν ἀνελλιπῶς ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἀγιογράφων.

Εἶναι ὁμῶς βέβαιον, ὅτι ἡ μακροχρόνιος αὕτη σειρά τῆς Οἰγιακῆς Ἀγιογραφικῆς Σχολῆς τῶν Χιονιάδων, ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας, ὑπερέβησε τὰς ἄλλας Σχολὰς τῶν Μπογάδων τοῦ Καππεσόβου, τῶν Σαμαριναίων καὶ τῶν μεμονωμένων ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου ἀγιογράφων κατὰ τὸν χρόνον καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ προῦποθέτει τὴν προῦπαρξιν αὐτῶν μὲ τὸ αὐστηρὸν πάντοτε σύστημα τῆς μεταδόσεως τῆς τέχνης αὐτῶν ἀπὸ τὸν πατέρα εἰς τὸν υἱόν, καὶ ἀπὸ τὸν υἱὸν εἰς τὸν ἔγγονον, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους συγγενεῖς αὐτῶν καὶ ξένους.

Τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ γεγονός, ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην Σχολὴν τοιαύτη ἐν Ἡπείρῳ διετήρησε ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἢ διατηρεῖ εἰσέτι τὴν τέχνην ταύτην, ἐκτὸς ἢ τῶν Χιονιάδων.

Εἶναι ἐπίσης ἀποδεδειγμένον καὶ βέβαιον ὅτι πάντες οἱ νεώτεροι ἀγιογράφοι, τῶν Χιονιάδων κατὰ κανόνα ἀπαράβατον, μετέβαινον καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος πρὸς τελειοποίησιν τῆς τέχνης τῶν, παραλαμβάνοντες μαζί τῶν καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ συγγενεῖς αὐτῶν διὰ νὰ οἰδάξωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγιογραφίαν. Οὗτοι μετὰ πάροδον ποικίλου δι' ἕκαστον χρονικοῦ διαστήματος, ἐπανήρχοντο καὶ ἐγκαθίσταντο εἰς τὸ χωρίον, διασκορπιζόμενοι κατόπιν ἀνὰ τὴν Ἡπειρον καὶ τὰς ἄλλας Ἐπαρχίας.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παράδοσις τῶν μὲν, ὅτι οἱ πρῶτοι ἀγιογράφοι τῶν Χιονιάδων ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ Μανουὴλ Πανσελήνου, ὁ ὁποῖος ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμῶς αὐτὴν περισσότερον δυναμεθα νὰ πιστεύσωμεν εἰς ἑτέραν παράδοσιν, ὅτι ἡ τέχνη αὕτη προῆλθεν ἐξ Ἰταλίας. Κτηνοτρόφοι ἐκ Δεντσίκου ἐγκατασταθέντες μετὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν εἰς τὸ χωρίον Χιονιάδες (1) κατὰ πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν καὶ ὑπὸ βαρέως τινὸς χειμῶνος, ἀπώλεσαντες ἐν Θεσσαλίᾳ ἔνθα παρεχείμαζον τὰ ποίμνια αὐτῶν, μετέβησαν εἰς Ἰταλίαν, ἐσπούδασαν τὴν τέχνην τῆς ζωγραφικῆς, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ χωρίον ὅπου μετήρχοντο τὴν τέχνην τῆς ἀγιογραφίας. Τοιουτοτρόπως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δέχεται ἡ κοινὴ γνώμη τὴν προέλευσιν τῆς Ἀγιογραφίας τῶν Χιονιάδων.

Ἄν δὲ στηριχθῶμεν εἰς τὴν ἀνωτέρω παράδοσιν, ὅτι κτηνοτρόφοι ἐσπού-

1. Ὡς τοιαῦται ἐκ Δεντσίκου οἰκογένειαι φέρονται οἱ τῶν Πασχαλάδων, τῶν ὁποίων οἱ ἄρρενες ἀργότερον ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ζωγραφικὴν, οἱ δὲ Λιατσαῖοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι τῆς αὐτῆς γενεᾶς μετὰ τῶν Πασχαλάδων, εἰς τὴν χρυσοχοίαν ἐπ' ὀλίγον (α).

α. Ἐκτὸς τῆς παραδόσεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ καλοῦπια χρυσοχόων εὐρέθησαν εἰς τὰ χατήλια (=τὸ κενὸν μεταξὺ τοίχου καὶ σκεπῆς) τῆς παλαιᾶς οἰκίας τῶν Λιατσαίων ὡς τοῦτο μοι ἐδήλωσεν ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1947-90)τούτης γέρων Νικ. Λιάτσης.

Εἰκὼν 1.

δασαν τὴν ζωγραφικὴν, δέον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι υἱοὶ μᾶλλον πλουσίων καὶ εὐγενῶν κτηνοτρόφων ἀπεστάλησαν εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ζωγραφικῆς, καὶ οἱ ὅποιοι ἐπανελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀγιογραφίαν καὶ ἐδίδαξαν τὴν τέχνην των καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἄλλως, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὅτι κτηνοτρόφοι ἢ μᾶλλον ποιμένες ἀδαιεῖς καὶ μεσήλικες, ζήσαντες τὸ πλεῖστον τοῦ βίου των εἰς τὰ ὄρη, ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκμάθωσι τὴν τέχνην τῆς ζωγραφικῆς.

Ἀναγκαζόμεθα, τέλος πάντων, νὰ ἐγκολποθῶμεν καὶ νὰ ζυγίσωμεν τὰς παραδόσεις ταύτας, καὶ νὰ κλίνωμεν οἱ μὲν πρὸς τὴν μίαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν ἄλλην παράδοσιν, ἀφοῦ ἄλλην παράδοσιν ἢ παλαιότεραν τινὰ ἐπιγραφὴν ἢ χρονολογίαν σχετικῶς περὶ τῆς τέχνης αὐτῆς δὲν ἔχομε δυστυχῶς νὰ παρουσιάσωμεν. Ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν ὅτι ἡ τακτικὴ τὴν ὁποίαν μετήρχοντο καὶ ἠκολούθουν οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι ἀγιογράφοι, δυσχεραίνει τὰς προσπάθειάς μας εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἀκριβοῦς πρὸς τοῦτο χρονολογίας.

Ἡ πρώτη τέλος πάντων παλαιότερα ἐπιγραφὴ καὶ χρονολογία, ἐξ ὧν μέχρι σήμερον ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν, εἶναι ἡ ἐν τῇ εἰκόνι Ἁγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Κεντρικοῦ Ναοῦ «Κοιμήσεως Θεοτόκου» τοῦ χωρίου Βουρμπιάνης, φέρουσα χρονολογίαν τὸ ἔτος 1747, καὶ τόπον καταγωγῆς τοῦ ἱστορήσαντος ταύτην ἀγιογράφου τὸ χωρίον Χιονιάδες (2).

Ἐν τῷ Ναῷ Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ χωρίου Χιονιάδες, εὐρίσκεται ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ εἰκὼν ἀχρονολόγητος (βλέπε τὴν ὑπ' ἀρ. 1 εἰκόνα), ἡ ὁποία ὡς ἐκ τῆς τεχνοτροπίας τῆς φαίνεται ὅτι εἶναι ἔργον—πιθανῶς—τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Παρομοία τοιαύτη σχεδὸν εἰκὼν—δι' ἄλλης φαίνεται χειρὸς—εὐρίσκεται καὶ ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ Ἁγ. Νικολάου, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς μετεφέραμεν ἐν τῷ Ναῷ Ἁγ. Ἀθανασίου. Δυστυχῶς καὶ αὕτη εἰς τὸ μέρος ἐνθα ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν, ἴσως καὶ τὴν χρονολογίαν, εἶναι κατὰ πολὺ ἐφθαρμένη καὶ μόνον αἱ λέξεις «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ» σώζονται (εἰκὼν ὑπ' ἀριθμ. 2).

Ἐπίσης, ἐν τῷ Ναῷ Ἁγ. Ἀθανασίου (παλαιοῦ) τῆς συνοικίας Μποτσιφάρι (νῦν Μοναστηρίου) Μολίστης, εὐρίσκεται ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ καὶ ἄλλη εἰκὼν Ἁγ. Ἀθανασίου, τῆς αὐτῆς καὶ ἀπαραλλάκτου τεχνοτροπίας, φέρουσα καὶ τὴν χρονολογίαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔργ' ἦτοι τὸ σωτήριον ἔτος 1595.

Ἐκ τῆς εἰκόνης ταύτης, καὶ ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς πρὸς τὴν ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ τοῦ χωρίου Χιονιάδων τοιαύτης, συμπεραίνομεν ὅτι αἱ εἰκόνες αὗται εἶναι σύγχρονοι, ἦτοι ἔργα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, καὶ μάλιστα ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρὸς.

Ἄν καὶ αἱ εἰκόνες αὗται δὲν μᾶς παρέχουσιν οὐδεμίαν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἱστορήσαντος ταύτας ἀγιογράφου, ἐν τούτοις, δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι καὶ ἔργα Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων, διότι ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ἡ ἀγιογραφία ἐν Χιονιάδες προϋπῆρχε πολὺ πρὸ τοῦ 1700, καὶ ἴσως οἱ πρῶτοι ἀγιογράφοι τῶν Χιονιάδων, νὰ ὑπῆρξαν πράγματι μαθηταὶ τοῦ Πανσελήνου.

Τοῦτο δέ, εἶναι δυνατὸν νὰ πιστευθῇ καὶ ἐκ τῶν κάτωθι ἀναφερομένων, διότι οἱ Χιονιαδίται ἀνέκαθεν ἐταξιδεύοντο εἰς διάφορα μέρη ὡς τεχνῖται, μετερχόμενοι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ξυλουργοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν κατὰ τὰ παλαιότερα ἔτη συνδεδεμένοι, καὶ τὸ τοῦ διακοσμητοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρξε μία τοιαύτη συνήθεια εἰς τὰ πέριξ χωρία—ιδίως τῆς Ἐπαρχίας Κολωνίας—Γκρεμένα, Μπαρμάσι, Μπορόβα, Ράχωβα, Πληκάδες κ.λ. ἐπικρατήσασα μέχρι πρό τινος, νὰ μεταβαίνωσι—δηλαδή—οἱ τεχνῖται κάτοικοι αὐτῶν ὅπως ἐργασθῶσιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, πιθανὸν καὶ ὠρισμένοι νέοι Χιονιαδίται, ταξιδευθέντες ἐκεῖ, ἔχοντες δὲ καὶ ἔμ-

2. «δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ μηγάλη ἀποστώλη—δηὰ χηρὸς Κώστα ἀπὸ χωρίον Χιονιάδες 1747».

Εἰκόνη 2.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πόντου

φυτον τὴν κλίσιν πρὸς τὴ ζωγραφικὴν, τὰ σχέδια καὶ τὰς φωτοσκιάσεις, πιθανὸν —λέγω— νὰ παρέμειναν εἰς Ἅγιον Ὅρος, καὶ νὰ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς Ἀγιογραφίας. Οὗτοι ἀργότερον, ἐπανελθόντες εἰς τὸ χωρίον, ἴδρυσαν τὴν Οἰκιακὴν Ἀγιογραφικὴν Σχολήν, τὸ σέμνωμα τοῦτο τῶν Χιονιάδων. Ἄλλως πὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἡ Παράδοσις τῶν μὲν, ὅτι οἱ πρῶτοι ἀγιογράφοι τῶν Χιονιάδων ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ Πανσελήνου. Τὴν παράδοσιν ταύτην μόνον ὁ ἐξ Ἀσημοχωρίου Ἀνέστης Γιαννούλης διετύπωσεν εἰς τὴν ἐν Κονίτση ἐκδιδομένην Ἐφημερίδα «Ἀῶος» κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1930, ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου ἀγιογράφου Θωμᾶ Ἀν. Μαρινᾶ, καὶ οὐδεὶς ἄλλος. Τούτου ὁ πατήρ, ὁ ἀείμνηστος Παῦλος Γιαννούλης, ὑπῆρξε μαθητὴς Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων.

Ἡμεῖς γράφοντες ταῦτα, οὐδένα τίτλον ἐπιδιώκομεν. Οὐδὲ καὶ εἰδικότητά τινα περὶ τὴν ἀγιογραφίαν ἔχομεν. Κύριος σκοπὸς τῆς παρούσης ἐργασίας εἶναι ὅπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν συγκεντρώσωμεν καὶ ἀποταμιεύσωμεν ἐδῶ ὅλας τὰς παραδόσεις καὶ λοιπὰ ἄλλα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα περὶ τῶν ἀγιογράφων καὶ τῆς τέχνης αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως καταρτίσωμεν πίνακα πάντων τῶν ἐκ Χιονιάδων παλαιότερων ἀγιογράφων τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀνευρίσκομεν εἰς τὰς διαφόρους εἰκόνας καὶ ἀλλαχοῦ, ἐπισυνάψωμεν δὲ ἐν αὐτῷ τὰ ὀνόματα τῶν νεωτέρων, καὶ ἐν τέλει τῶν συγχρόνων μας ἀγιογράφων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς περιορίσθη εἰς ἓνα καὶ μόνον.

Δυστυχῶς, ἡ τέχνη αὕτη τῆς ἀγιογραφίας Χιονιάδων δὲν ἔτυχε τῆς ἀπαιτουμένης ὑποστηρίξεως τῆς ὁποίας ἔπρεπε νὰ τύχη. Ἐκ τῆς αἰτίας δὲ ταύτης προῆλθεν σήμερον ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῶν ἀγιογράφων, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν παρήγορον ἐλπίδα ὅτι αὐριον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν θὰ αὐξηθῇ. Ἀλλὰ τούναντίον, σὺν τῷ χρόνῳ, θὰ ἐκλείψωσι πάντες, καὶ σὺν αὐτοῖς, θὰ ἐκλείψη καὶ ἡ Οἰκιακὴ Ἀγιογραφικὴ Σχολή, τὸ σέμνωμα τοῦτο τῶν Χιονιάδων.

Προβαίνοντες ὅθεν ἡμεῖς σήμερον εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ Καταλόγου τῶν ἀγιογράφων τούτων ὡς κατωτέρω ἐμφαίνεται, ἐπισυνάπτομεν καὶ τὰς ἐν διαφόροις Μοναῖς, Ναοῖς, καὶ βιβλίοις ἀπαντωμένας ἐπιγραφὰς καὶ ἐνθυμιήσεις, τὰς ὁποίας μέχρι σήμερον ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν, καθὼς καὶ τὰς διαφόρους γνώμας ἐπισήμων τε καὶ μὴ, τὰς ὁποίας διετύπωσαν ἐν Περιοδικοῖς Ἐφημερίσι καὶ ἀλλαχοῦ, σχετικῶς μὲ τοὺς ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφους. Ὁ κατάλογος οὗτος, συμφώνως μὲ τὰς κατωτέρω δι' ἓνα ἕκαστον ἐπιγραφὰς, ἔχει ὡς ἐξῆς :

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΩΝ

1

Κώνστας. Τὸ ἔτος 1747, ἀγνώστου ἐπωνύμου. Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ τῆς ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου, ἐν τῷ Ναῷ Κοιμήσεως Θεοτόκου τοῦ χωρίου Βουρμπιάνης, τὸ δὲ 1755 ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Εὐαγγελιστρίας τοῦ χωρίου Σταριτσιάνης (νῦν Λαγκόματα) Καστορίας.

2

Κώνστας Θεοδόσι(3). Τὸ ἔτος 1755. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἢ μᾶλλον χωρὶς ἀμφιβολίαν ὁ ἀνωτέρω. Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνας τοῦ Προδρόμου ἐναποκεκλιμένης ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγ. Ἀθανασίου Χιονάδων. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 3 καὶ 4 εἰκόνας). Τὸ κύριον ὄνομα Θεοδόσι δὲν γνωρίζομεν ἂν ἦτο τὸ ὄνομα πατρὸς τοῦ Κώνστα, ἢ ἦτο ἐπίθετον αὐτοῦ. Λέγομεν τοῦτο, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ ὑπῆρχε οἰκογένεια μὲ τὸ ἐπίθετον τοῦτο, καὶ τῆς ὁποίας

Εἰζ. 3

Κώνστα Θεοδόσι
(Ἁγ. Ἀθανάσιος
Χιονάδων)

γόνος εἶναι σήμερον ὁ ἐν Δελβινακίῳ ἐγκατασταθεὶς δημοδιδάσκαλος Σωτήριος Θεοδοσίου.

3

Κωνσταντῖνος. Τὸ ἔτος 1760, ἀγνώστου ἐπωνύμου. Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ τῆς ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας Ἁγ. Γεωργίου τοῦ ἐν Μολίστῃ παλαιοῦ Ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου συνοικίας Μποτσιφάρι (νῦν Μοναστηρίου), ἐν τῷ Ἱ.

3. Τοῦτου ὑπογραφήν εὐρίσκομεν καὶ ἐν ἰδιωτικῷ ἐγγράφῳ τοῦ ἔτους 1764.

Εἰκ. 4

Κωνσταντίνου

Μιχαήλ

Τοιχογραφία «Ἡ
Γέννησις τῆς Θεο-
τόκου» (Ἁγ. Ἀχιλ-
λειος Πεντάλοφου)

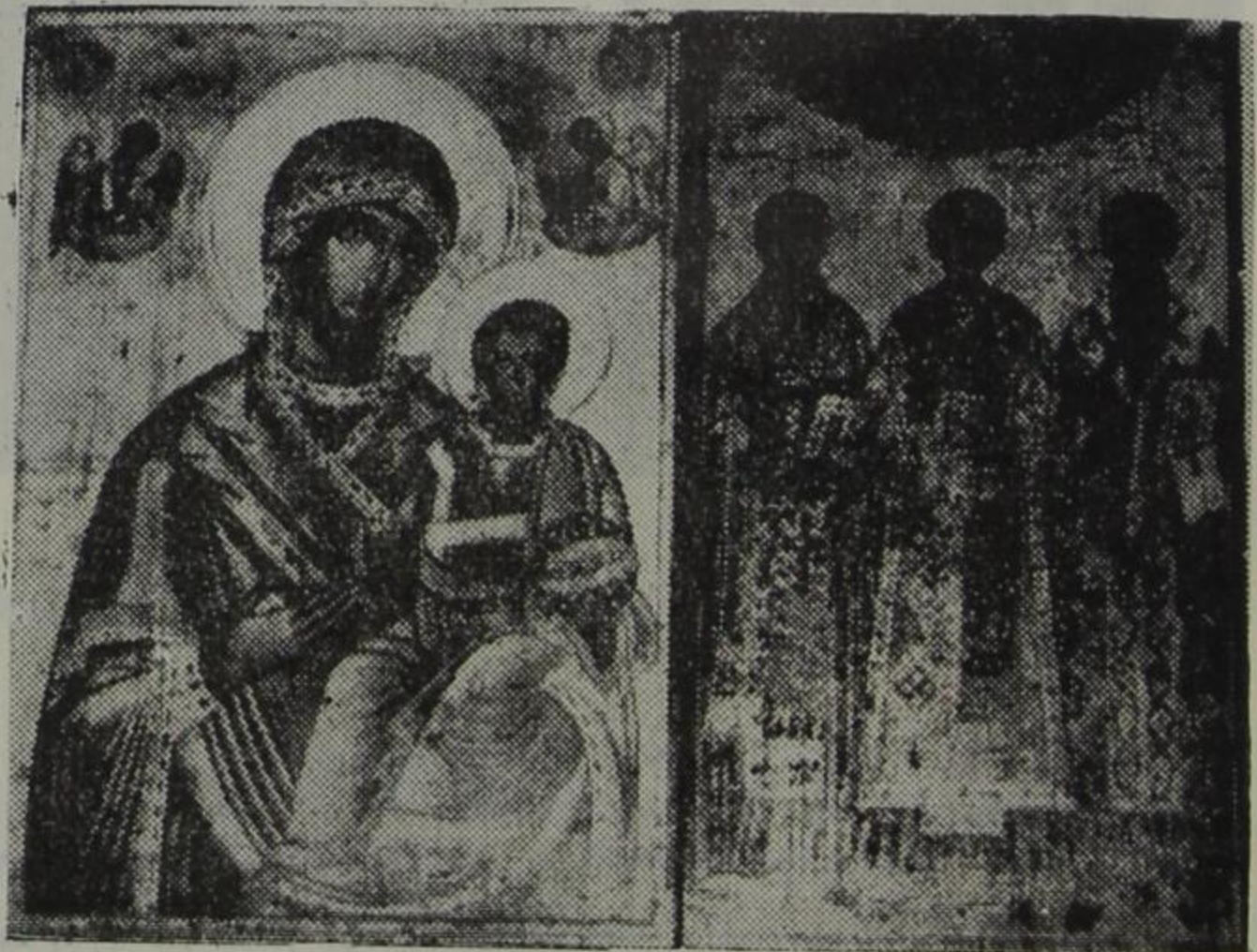
Ναῶ Κομ. Θεοτόκου τοῦ ἐν Μακεδονία χωρίου Αὐγεοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1763,
ὡς καὶ ἀλλαχοῦ.

4

Κωνσταντῖνος Μιχαήλ. Τὸ ἔτος 1764. Ἴσως ὁ ἀνωτέρω. Τοῦτον εὐρίσκο-
μεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Ἐισοδίου Θεοτόκου τοῦ ἐν Μακεδονία χωρίου
Ντόλος (νῦν Βυθός), ὡς καὶ ἐν λιποθηκῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀχιλ-
λειοῦ τοῦ χωρίου Ζουπάνι (νῦν Πεντάλοφος) Μακεδονίας. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ'
ἀρ. 5 καὶ 6 εἰκόνας.

5

Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Μιχαήλ. Τὸ ἔτος 1770. Τούτους εὐρίσκομεν ἐν ἐ-

Εἰκ. 5

Κώνστα Θεοδόσι
(Ἁγ. Ἀθανάσιος
Χιονιάδου)

Εἰκ. 6

Κωνσταντίνου Μιχαήλ
Τοιχογραφία
τὰ «Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου»
(Ἁγ. Ἀγίλλειος Πενταλόφου)

πιγραφῇ ἐπὶ τῆς τοιχογραφίας τῆς ἐν Βησσάνῃ Πωγωνίου Ἱ. Μονῆς Ἀβελ.
(Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 7 καὶ 8 εἰκόνας).

6

Κωσταντῆς Χιοναδίτης ἐκ φυλῆς Πασχαλάδες. Τὸ ἔτος 1802. Τὸ ὄνομα

Εἰκ. 7

Κωνσταντίνου Μιχαήλ Μιχαήλ
(Ἱ. Μονὴ Ἀβελ Βησσάνης Πωγωνίου)
Τοιχογραφία «Ἡ Πλατυτέρα» ἐν τῷ Νάρθηκι.

Είχ. 8

Κωνσταντῖνος Μιχαήλ Μιχαήλ
(Ἱ. Μονὴ Ἰβελ Βησσάνης Πωγωνίου)
Τοιχογραφία τὸ 10ον Ἐσθινὸν ἐν τῷ Ἱ. Βήματι

τούτου, τὸ ἀπαντῶμεν εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς ἀπὸ τοῦς ἕξ κίονας τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Μαρίνης τοῦ χωρίου Κισσοῦ τῆς περιφερείας Βόλου. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 9 εἰκόνα τῆς ἐπιγραφῆς).

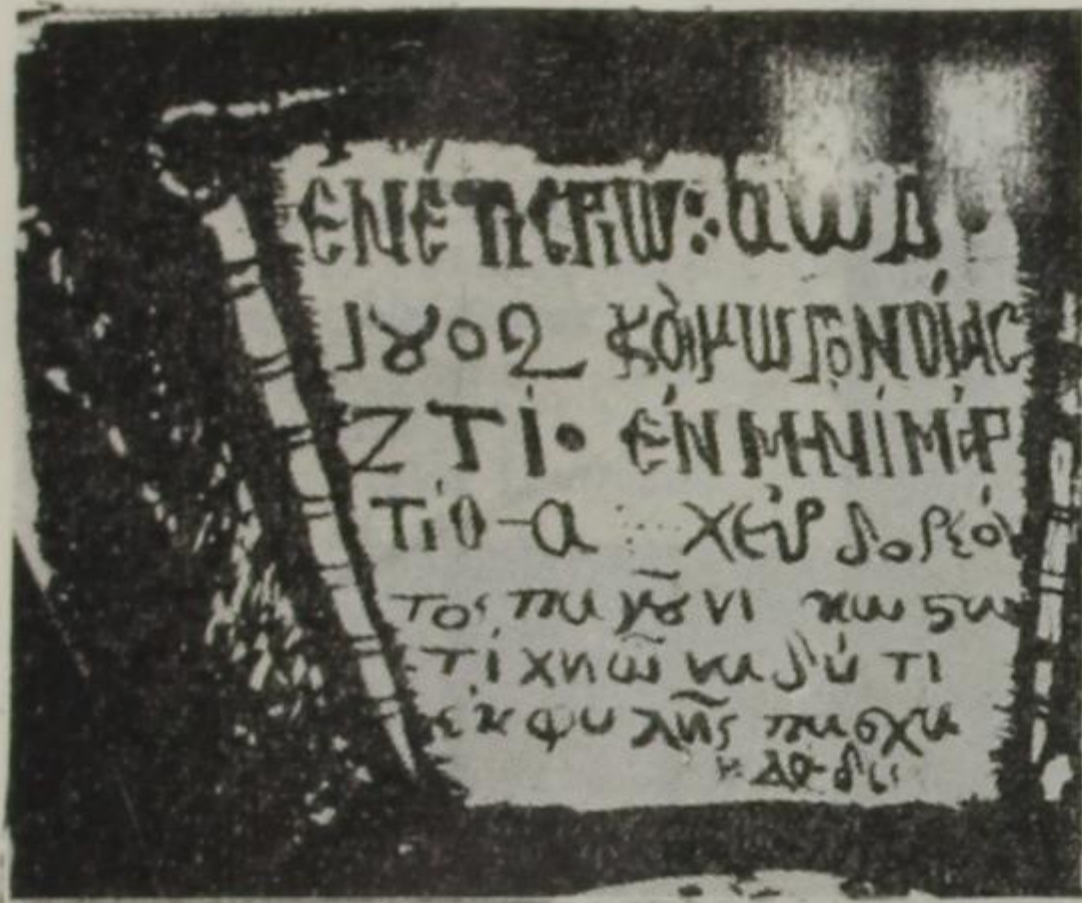
7

Μιχαήλ. Τὸ ἔτος 1802. Τοῦτον εὐρίσκουμεν ἐν ἐπιγραφῇ εἰς τὴν ἐν Πενταλόφῳ Ἱ. Μονὴν Ἀγίας Τριάδος. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 10 καὶ 11 εἰκόνας).

8

Μιχαήλ Ἰωάννου(4). Τὸ ἔτος 1805 ἀγνώστου ἐπωνύμου. Τοῦτον εὐρί-

4. Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι πρόκειται περὶ τῶν δύο ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Βησσάνης ἀναφερομένων Μιχαήλ καὶ Μιχαήλ.

Ειχ. 9

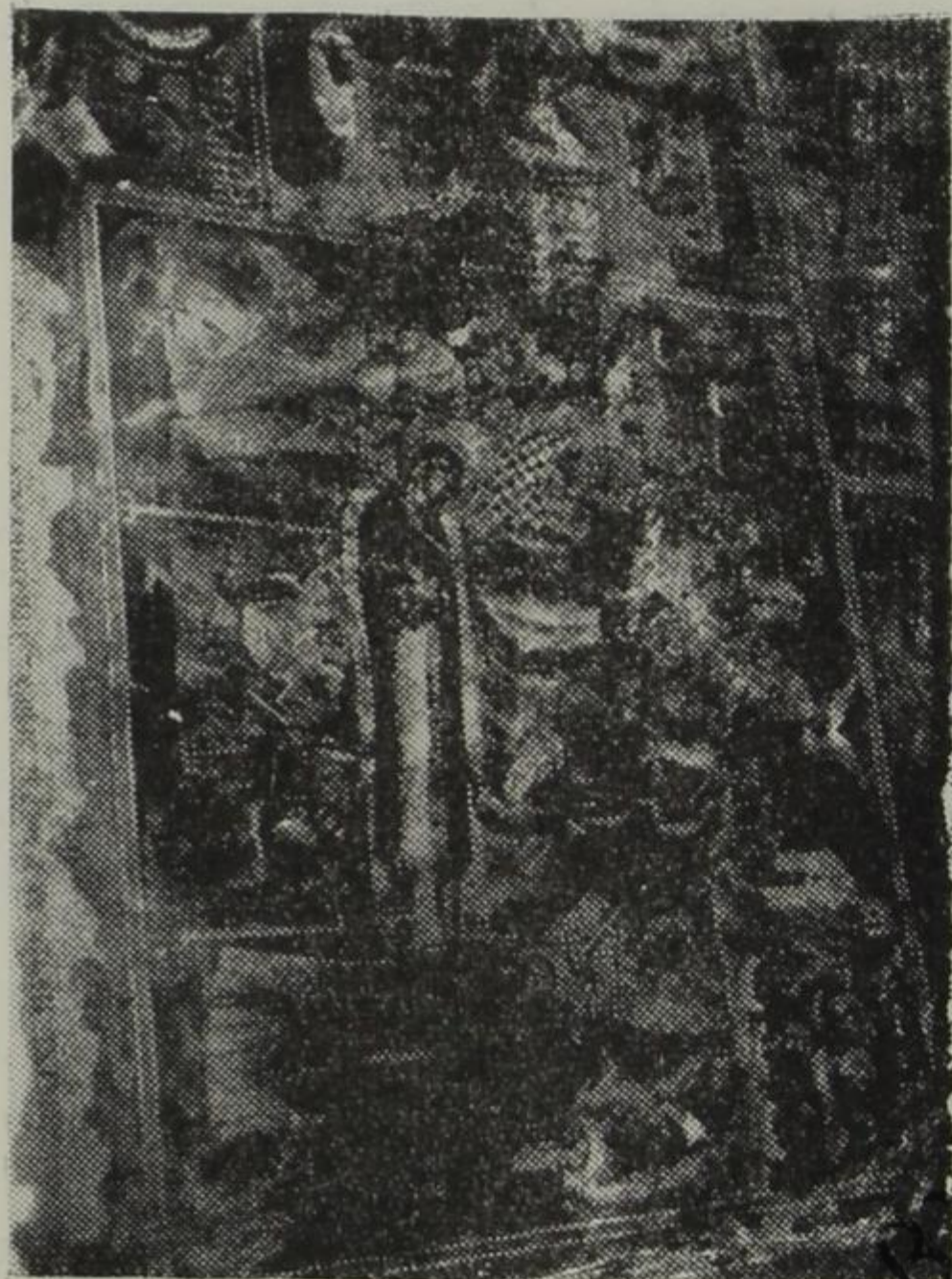
Ειχ. 9

Κωσταντής Χιοναδίτης

Ἐπιγραφή εἰς χιονόκρανον

(Ἄγ. Μαρίνα Κισσοῦ—Βόλου)

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Εἰζ. 10

Μιχαήλ

Τοιχογραφία «Ἡ Κοίμη. τῆς Θεοτόκου»
(Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Τριάδος Πενταλόφου)

Εἰζ. 11

Μιχαήλ

Τοιχογραφία

«Ἡ Βαπτισίς τοῦ Χριστοῦ»

(Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Τριάδος
Πενταλόφου)

σκομεν ἐν ἐπιγραφῇ εἰς τὸν ἐν Βουρμπιάνῃ Ἱ. Ναὸν Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐντὸς μεγάλης κόγχης.

9

Μιχαήλ Γεώργιος καὶ Γεώργιος. Τὸ ἔτος 1812. Τούτους εὗρισκαμεν ἐν ἐπιγραφῇ εἰς τὸν ἐν Ἐλεούσῃ τῆς Προμετῆς Ἱ. Ναὸν τῆς Θεοτόκου, ὡς καὶ ἐν

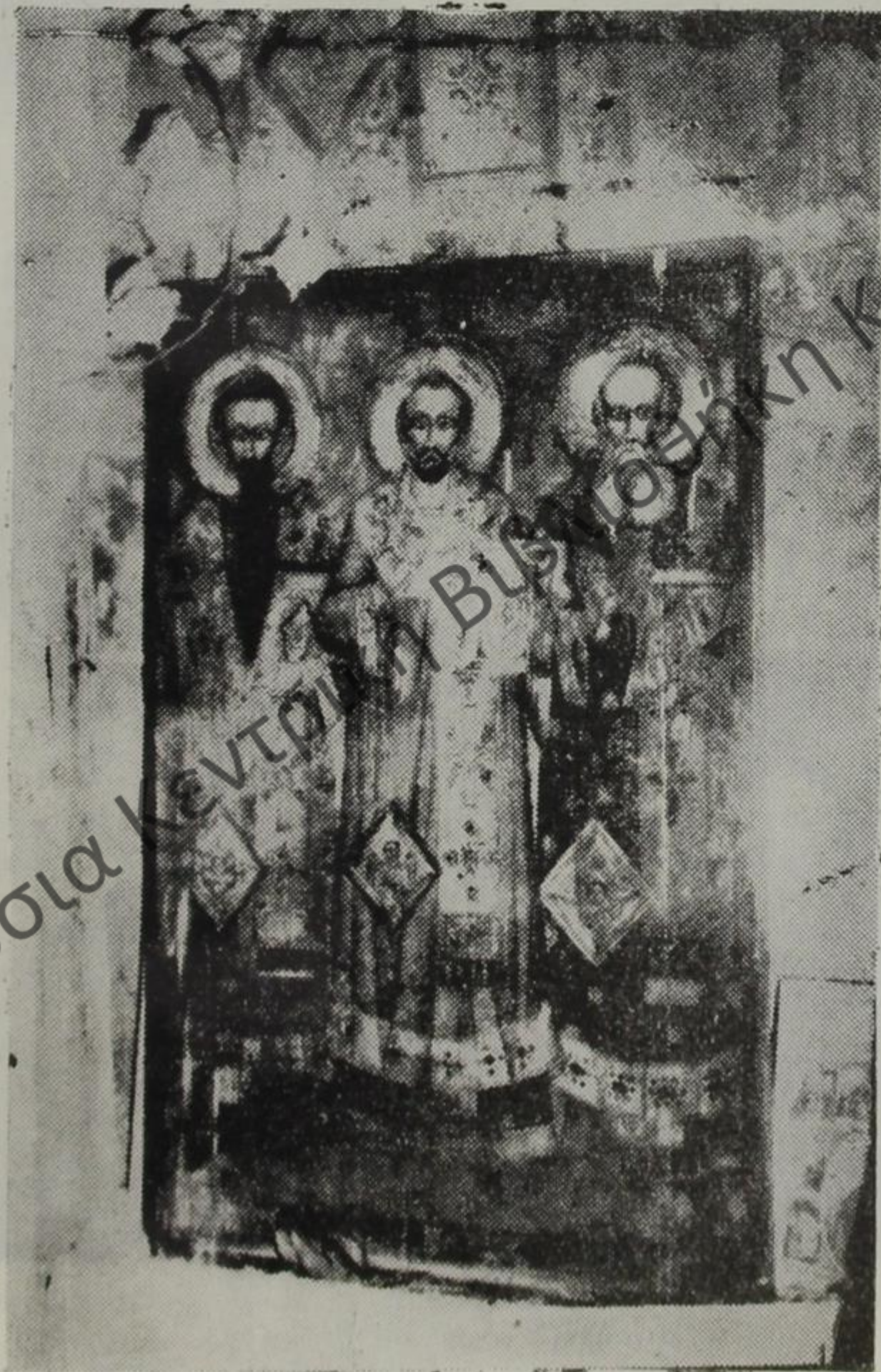
ἐπιγραφῇ ἐν τῇ ἐν Μακεδονίᾳ Ἱ. Μονῇ Κλεισούρας κατὰ τὸ ἔτος 1813. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 12 καὶ 13 εἰκόνας).

10

Γεώργιος (Τζότζος) Ζήκου Πασχαλάδες. Τὸ ἔτος 1824.

γιώργις δάσκαλος μιχάλη Πασχαλάδες. Τὸ ἔτος 1824.

Χωρὶς ἀμφιβολίαν οἱ ἀνωτέρω. Τὸ ἐπίθετον τούτων τὸ λαμβάνομεν οὐχὶ ἀπὸ ἐπιγραφῶν εἰκόνων, ἀλλὰ ἐξ ἰδιωτικῶν τινων ἐγγράφων τῶν ὡς ἀνωτέρω χρονολογιῶν. Καὶ ἐνῶ ὁ δεύτερος εἰς ἓν ἐγγράφον ἐν τῇ ἀρχῇ γράφεται γιώργις δάσκαλος μιχάλη Πασχαλάδες, εἰς τὸ τέλος ὑπογράφεται γιώργις ζωγράφος.

Εἰζ. 12

Μιχαὴλ Γεωργίου καὶ Γεωργίου
Φορητὴ εἰκὼν «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι»
(Ἱ. Μονὴ Γενν. Θεοτόκου Κλεισούρας Καστορίας)

Οὗτος διακρίνεται καὶ ὡς καλλιγράφος σχετικῶς, καὶ ὡς ἐκ τοῦ προτερήματος τούτου ἴσως νὰ ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς κατάλληλος καὶ διὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα.

Οἱ συνώνυμοι οὗτοι Πασχαλάδες ὄντες καὶ σύγχρονοι, ἀναμφισβητήτως ἦσαν ἐξάδελφοι.

Εἰκ. 13

Μιχαὴλ Γεωργίου καὶ Γεωργίου
Τοιχογραφία «ὁ Παντοκράτωρ»
(Ἱ. Μονὴ Γενν. Θεοτόκου Κλεισούρας Καστορίας)

Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ(5) πατὴρ τοῦ διδασκάλου λογίζεται ὁ Πρόγονος τῆς μιᾶς γενεᾶς τῶν ἐπίσης γνωστῶν ἡμῖν ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν ἀγιογράφων Πα-

5. Πιθανῶς ὁ ἱστορῆσας τὴν Ἱ. Μονὴν Τριάδος Πενταλόφου Μακεδονίας.

σχαλάδων ὑπὸ τὸ παρωνύμιον «Τσατσαῖοι», ὁ δὲ Ζήκος πατὴρ τοῦ Τζότζου (= Γεωργίου), ὁ Πρόγονος τῆς ἐτέρας γενεᾶς Πασχαλάδων ὑπὸ τὸ κύριον ἐπώνυμον «Πασχαλάδες». Ἀμφότεραι δὲ αἱ γενεαὶ αὗται ἐνεκολλώθησαν ἀργότερον τὸ ἐπίθετον «Ζωγράφος», ἐκτὸς μόνον τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰωάννου Πασχάλη υἱοῦ τοῦ Τζότζου, διατηρησάντων καὶ διατηρούντων εἰσέτι τοῦτο μέχρι τῆς σημερον, καὶ τοῦ Νικολάου(6) τοῦ ὁποίου οἱ ἄρρενες ἀπόγονοι ἐξέλιπον.

Σημειωτέον ὅτι, ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Τσατσαίων Πασχαλάδων ὑπῆρξε καὶ ἄλλος Μιχαήλ, πάππος τοῦ ἁγιογράφου Πολυκάρπου Ζωγράφου, ζήσας 105 ἔτη καὶ ἀποθανὼν κατὰ τὸ ἔτος 1901. Τούτου ὁ πατὴρ ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐπιγραφῶν καὶ ὑπογραφῶν εἰς διαφόρους εἰκόνας καὶ ἔγγραφα, πολὺ δὲ περισσότερον ἐκ τῆς ἐν τῷ Τέμплῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου Χιονιάδων εἰκόνας τοῦ Προδρόμου ἐπιγραφῆς αὐτοῦ. Ὡσαύτως ἀποδεικνύεται ὅτι οὗτος ἐτύγγανε νεώτερος τοῦ συνωνύμου αὐτοῦ Μιχαήλ Ἰωάννου τοῦ ἱστορήσαντος κατὰ τὸ 1805 τὸν ὡς ἄνω Ναὸν τοῦ Προδρόμου ἐν Βουρμπιάνῃ, καὶ διὰ τοῦτο —περιπτώσεις τυχούσης— οὐδεμία σύγχυσις δὲν πρέπει νὰ γίνεταί εἰς τὸ ἐξῆς περίξ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν.

Ὁ Γεώργιος (= Τζότζος) Ζήκου Πασχαλάδες τὸν ὁποῖον ἐκτός τοῦ ὅτι τὸν εὐρίσκομεν ἱστοροῦντα μετὰ τῶν ἄλλων κατὰ τὸ ἔτος 1812 τὸν ἐν Ἐλεούσῃ τῆς Πρεμετῆς Ἱ. Ναὸν τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸ ἔτος 1812, καὶ τὴν Ἱ. Μονὴν Κλεισούρας κατὰ τὸ ἔτος 1813, ἀλλὰ τὸν εὐρίσκομεν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1822 ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ζήκου τὸ ἐν Πληκατίῳ παρεκκλήσιον Παναγιοπούλα. Οὗτος εἶχε πέντε τέκνα τὰ ἐξῆς:

Ζήκος Ζωγράφος

Ἰωάννης Πασχάλης

Νικόλαος Πασχάλης (Οὗτος τὸ 1805 δὲν εὐρίσκετο ἐν τῇ ζωῇ).

Ματθαῖος Γεωργίου

Κωνσταντῖνος Γεωργίου.

Ἐκ τούτων, ὁ Ζήκος καὶ ὁ Ματθαῖος εἰς μὲν τὰς εἰκόνας ὑπεγράφοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον:

Ζήκος Γεωργίου καὶ

Ματθαῖος Γεωργίου,

εἰς δὲ τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα μὲ τὸ ἐπίθετον Ζωγράφος. Διὰ τοῦτο οὐδεμία σύγχυσις δὲν πρέπει νὰ γίνεταί εἰς τὸ ἐξῆς γύρωθεν τῶν περιπτώσεων τούτων.

11

Ζήκος Γεωργίου. Τούτον ἀπαντῶμεν κατὰ τὸ ἔτος 1822 ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ πατρὸς του Γεωργίου τὸ ἐν Πληκατίῳ παρεκκλήσιον Παναγιοπούλα Ἐπίσης εὐρίσκομεν τοῦτον ἱστοροῦντα τὸν Παντοκράτορα ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ τοῦ χωρίου Τουρνόβου (νῦν Γοργοποτάμου) κατὰ τὸ ἔτος 1834, τὴν εἰκόνα τῆς Γλυκοφιλούσης εἰς τὸ ἐν Κονίτση κελλίον Χρυσάνθου τοῦ Λαῖνᾶ, ὡς καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἐφεξῆς ἐπιγραφάς. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 14 εἰκόνα.

Οὗτος εἶχε τέσσαρας καὶ μόνον θυγατέρας ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Χρύσω ὑπανδρεύθη τὸν Ἀναστάσιον Κων. Ζωγράφον ἐπίσης ἁγιογράφον, καὶ ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τῶν ἀειμνήστων ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων.

12

Ἰωάννης Πασχάλης. Οὗτος ἐλάχιστα ἐγνώριζε τὴν ἁγιογραφίαν. Ἐπηγγέλετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ξυλουργικὴν, καὶ ἐβοήθει τοὺς ἀδελφούς του εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφεῶρα τὴν ξυλουργικὴν, καὶ τὴν ἐφ' ὑγρῶ εἰς τὰς τοιχογραφίας ἐπί-

6. Εὐρομεν ἐπιγραφάς καὶ ὑπογραφάς αὐτοῦ ἄλλας μὲν μὲ τὸ ἐπίθετον Πασχάλης, καὶ ἄλλας μὲ τὸ ἐπίθετον Ζωγράφος.

Είξ. 14

Ζήζου Γεωργίου
Φορητή εικών
«Η Γλυκοφιλοῦσα»
(παρεκκλήσιον Νεο-
μάρτυρος Γεωργίου
τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων
ἐν Κονίτῃ, τὸ καὶ
κελλίον τοῦ ἀειμνή-
στου Ἱερομονάχου
Χρυσάνθου τοῦ
Λαϊνᾶ)

χρυσιν δι' ἀμμοκονιάματος μετ' ἀσβέστου ἐργασίαν. Τοῦτου, οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀγιογραφίαν.

13

Νικόλαος Πασγάλης. Τοῦτον εὗρισκόμεν κατὰ τὸ ἔτος 1838, ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ματθαίου μεγάλην φορητὴν εἰκόνα Ἁγ. Ἀποστόλων ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγ. Νικολάου Ζίτσης, τὸν ἐν τῷ χωρίῳ Μελισσουργοὶ Ἱ. Ναὸν Ἁγ. Νικολάου κατὰ τὸ ἔτος 1846, ὡς καὶ ἀλλαγῶ. Οὗτος εἶχε τρεῖς υἱοὺς ἐκ τῶν ὁποίων μόνον ὁ Δημήτριος ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀγιογραφίαν καὶ περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἀναφέρωμεν κατωτέρω.

14

Ματθαῖος Γεωργίου. Τοῦτον ἀπαντῶμεν κατὰ τὸ ἔτος 1838, ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ ὡς ἀνωτέρω ἀδελφοῦ του Νικολάου μεγάλην φορητὴν εἰκόνα Ἁγ. Ἀποστόλων ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγ. Νικολάου Ζίτσης, καὶ τὴν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγ. Ἀθανασίου Χιονιάδων μικρὰν φορητὴν εἰκόνα τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεομήτορος κατὰ τὸ ἔτος 1843 μετὰ τὸ κυρίως εἰς τὸν πληθυντικὸν ἐπίθετο Παισχαλάδες. Ἐπίσης ἀπαντῶμεν τοῦτον καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1846 ἱστοροῦντα μετὰ τῶν ἀδελφῶν

Εἰκ. 15

Ματθαίου Γεωργίου

Φορητὴ εἰκὼν Ἁγ. Ἀποστόλων (Ἱ. Ναὸς Ἁγ. Νικολάου Ἄνω Κονίτσης)

αὐτοῦ τὸν ὄψ ἀνωτέρω Ἱ. Ναὸν Ἁγ. Νικολάου Μελισσουρῶν, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας ἐφεξῆς ἐπιγραφάς. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 15 καὶ 16 εἰκόνας). Οὗτος εἶχε δύο υἱοὺς τὸν Ἀπόστολον καὶ Σωκράτην περὶ τῶν ὁποίων κατωτέρω θὰ ἀναφέρωμεν. Ἐπίσης εἶχε καὶ τέσσαρας θυγατέρας ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν Ἀγαθὴ ὑπῆρξεν ἢ πρὸς πατρός μάμμη τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκ Λισκατσίου (νῦν Ἀσημοχωρίου) ἀκτινολόγου ἱατροῦ κ. Βασιλείου Χρήστου, ἡ δὲ Εὐδοκία, μήτηρ τοῦ ἀγιογράφου Νικολάου Παπακώστα.

15

Κωνσταντῖνος Γεωργίου. Τοῦτον τὸν ἀπαντῶμεν κατὰ τὸ ἔτος 1846 ἰ-

Εἰκ. 16

Μετθαίου Γεωργίου
Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ
τοῦ Παρεκκλησίου
τοῦ Ἁγ. Νεομ. Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰω-
αννίνων ἐν Κονίτῃ
(κελλίον Χρυσάν-
θου Λαῖνᾶ)

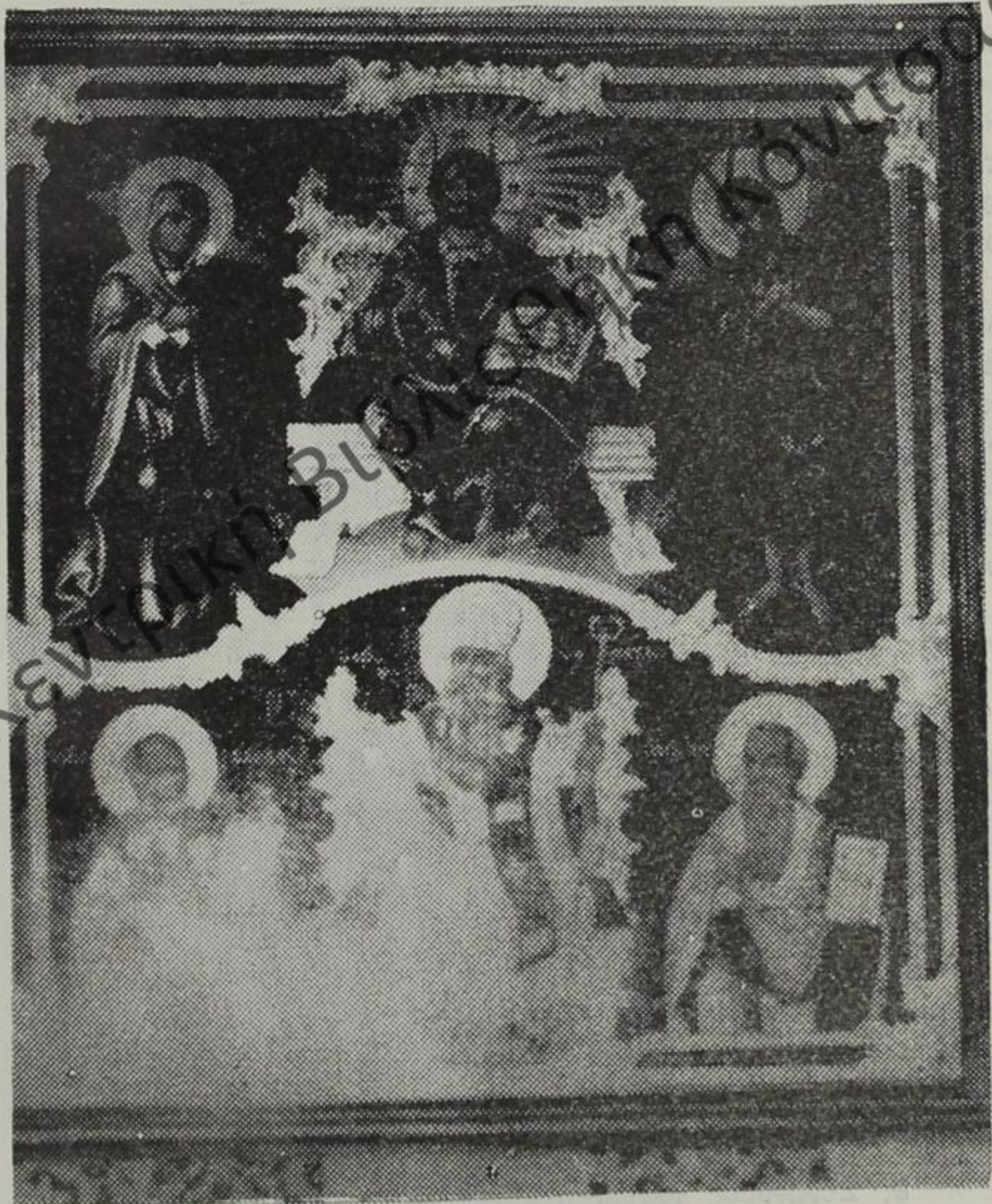
στοροῦνται μετὰ τῶν τεσσάρων ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ τὸν ὡς ἄνω Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Νικολάου Μελισσουργῶν. Ἐπίσης ἀπαντῶμεν τοῦτον ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ζήκου τὴν τοιχογραφίαν τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου τοῦ χωρίου Κουκούλι Ζαγορίου κατὰ τὸ ἔτος 1853, ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνος Προσκυνηταρίου ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἀγ. Ἀθανασίου Χιονιάδων κατὰ τὸ ἔτος 1857, (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 17 εἰκόνα), ὡς καὶ εἰς ἄλλας ἐφεξῆς ἐπιγραφάς. Οὗτος εἶχε δύο υἱοὺς ἐκ τῶν ὁποίων μόνον ὁ Μιλτιάδης ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀγιογραφίαν, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου κατωτέρω καὶ ἐν οἰκείῳ τόπῳ θὰ ἀναφέρωμεν.

16

Μιχαὴλ Κωνσταντίνου Ζωγράφος ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Τσατσαίων(7). Τοῦτον εὐρίσκομεν κατὰ τὸ ἔτος 1867 ἱστοροῦντα τὴν ἐν τῷ Ναῷ Ἀγ. Ἀθανασίου Χιονιάδων εἰκόνα τοῦ Προδρόμου, καθὼς καὶ ὠρισμένας τοιχογραφίας ἐν τῇ βο-

Εἰκ. 17

Κων)τῖνος Γεωργίου
Εἰκὼν ἐν τῷ Προ-
σκυνηταρίῳ τοῦ Ἱ.
Ναοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου
Χιονιάδων

ρείῳ πλευρᾷ τοῦ αὐτοῦ Ναοῦ αἱ ὁποῖαι ἀργότερον λόγῳ ὑγρασίας κατεστράφησαν καὶ ἐπεχρίσθησαν ἐκ νέου κατὰ τὸ ἔτος 1928. Ἐπίσης εὐρίσκομεν τοῦτον ἱστο-

7. Οὗτος, παρ' ὅλον ὅτι εἶχε πατέρα Κωνσταντῖνον ὀνόματι, εἶχε καὶ ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον, (=Νταύλαν). Διὰ τὸ τοιοῦτον, ἄς μὴ παραξενευθῆ ὁ ἀναγνώστης διότι τοιαῦται συνωνυμῖαι, καὶ σήμερον ἀπαντῶνται. Τοῦτο βέβαια συμβαίνει ὅταν ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ πρὶν γεννηθῆ τὸ παιδίον, οὐδέποτε δὲ ζῶντος τοῦ πατρός.

ροῦντα κατὰ τὸ ἔτος 1874 τὰς τέσσαρας ἐκ τῶν ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ χωρίου Ἰ. Αριζα εἰκόνας.

Ἔργα αὐτοῦ εἶναι καὶ παλαιότερα τῆς ὡς ἄνω ἀναφερομένης χρονολογίας τοῦ 1867, ἀλλ' ἡμεῖς δυστυχῶς ἐξ ὧσων ἐπιγραφῶν ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν ἐν τῇ ἐρευνῇ μας, δὲν εὔρομεν παλαιότεραν αὐτοῦ ἐπιγραφὴν.

Οὗτος εἶναι ὁ ζήσας 105 ἔτη ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, πρόπαππος τοῦ διδασκάλου Στεφάνου Ζωγράφου, εἰς τὸ ἄκρον Ἐθνικιστῆς, καὶ σφόδρα ἀγαπῶν τὴν Ρωσσίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἤλπιζε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ὑποδοῦλης τότε πατρίδος μας. Ἀπεβίωσε τὸ ἔτος 1901.

Εἶχε δὲ καὶ οὗτος τρεῖς υἱοὺς τὸν Ἀναστάσιον, Στέφανον καὶ Παντελῆν (=Παντούλην), ἐπιδοθέντων καὶ τούτων εἰς τὴν ἀγιογραφίαν, ὡς παρακατιῶντες θὰ ἀναφέρωμεν.

17

Ἀναστάσιος Κων. Παπαικῶστας (8) Ζωγράφος (κοινῶς Ἀναστάσιος Μαρινᾶς). Οὗτος ἔμφυτον ἔχων τὴν κλίσιν πρὸς τε τὰ σχέδια, τὰ χρώματα, καὶ τὴν διακοσμητικὴν, ἐξεπαιδεύθη περὶ τὴν ἀγιογραφίαν κατὰ τινὰ παράδοσιν (9) ἐν Ζαγορίῳ. Εἶχε δὲ καταστῆ ὀνομαστὸς καθ' ἅπαν τὸ Ζαγόρι, ὅπου καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἔζησεν, ἀνεδείχθη δὲ καὶ ἔξοχος διακοσμητὴς χρωματίσας καὶ πολλὰς οἰκίας ἐν Κουκουλίῳ, Τσεπελόβῳ, Σκαμνελίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, μεταχειριζόμενος εἰς τὴν ἐργασίαν του τὴν μέθοδον τοῦ «αὐγοῦ».

Τοῦτον, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸν εὔρισκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ Θρόνῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀποστόλων τοῦ χωρίου Σκαμνελίου, ἀλλὰ τὸν εὔρισκομεν καὶ εἰς πρόχειρον συμφωνητικὸν μετὰ συνδρομητῶν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Χαραλάμπους τοῦ χωρίου Λεσινίτσα Ζαγορίου (νῦν Βουσεχώρι) κατὰ τὸ ἔτος 1856. Ἐπίσης εὔρισκομεν τοῦτον καὶ εἰς ἕτερον συμφωνητικὸν μετὰ τῶν Ἐφοροεπιτρόπων τοῦ χωρίου Γρεβανητίου κατὰ τὸ ἔτος 1882, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ ἀπλᾶ αὐτὰ συμφωνητικά, τὰ ἐπισυνάπτομεν κατωτέρω ἐν τῷ τέλει τῆς παρούσης ὡς ἔχωσι.

Ἐπὶ πλέον διατυπώνομεν ἐδῶ ὅτι οὗτος εἶχε καὶ πρακτικὰς τινὰς ἰατρικὰς γνῶσεις, καὶ ἐνήργει ἀποτελεσματικώτατα εἰς διαφόρους ἀσθενείας.

18

Ἀναστάσιος Μιχ. Ζωγράφος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Κωνσταντίνου ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Τσατσαίων. Τοῦτον καὶ ἡμεῖς οἱ γράφοντες ἐγνωρίσαμεν ὡς γέροντα μὲ ἀνάστημα μᾶλλον ὑψηλόν. Εἰργάσθη ἐκ νεότητός του εἰς Ναοὺς διαφόρων χωρίων καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Ἠπειρόν καὶ Δυτικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν. Τοῦτον εὔρισκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ Ἀγ. Παρασκευῆς Χιονιάδων κατὰ τὸ ἔτος 1863. Ἐπίσης εὔρισκομεν τοῦτον μετὰ τοῦ πατρός του Μιχαὴλ καὶ ἀδελφοῦ του Στεφάνου ἱστοροῦντας τὰς ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ χωρίου Ἰ. Αριζα Λεσκοβικίου κατὰ τὸ ἔτος 1874. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι καὶ αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Παρεκκλησίου Ἀγ. Παρασκευῆς Χιονιάδων εἰκόνας, κατὰ τὸ ἔτος 1873. Ἐνθυμοῦμεθα δὲ τοῦτον ἀνάπτοντα κάθε ἐσπέραν τὸν

8. Συνώνυμος τούτου ἦτο καὶ ὁ γηραιότερος κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀείμνηστος Ἀναστάσιος Κων. Παπαικῶστας Κυρζίδης ὁ ἐπωνυμούμενος Τάπσης Κωσταμτῆς, ὁ καὶ ἐπιτροπεύων κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου κατὰ τὸ ἔτος 1866.

9. Ὁ ἡλικίας κατὰ τὸ ἔτος 1947 90 ἐτῶν Νικ. Δ. Λιάπσης μοὶ εἶπεν τὰ ἐξῆς περὶ αὐτοῦ. «Ὁ Ἀναστάσιος Μαρινᾶς ἔμαθε τὴν τέχνην στὸ Ζαγόρι, στὰ Σουδενά, καὶ ἦταν καὶ τέλειος μπογιατζῆς. Ἐχρωμάτισε στὸ Τσεπέλοβο τὸ σπήτι τοῦ Κοντοφῶτη κ' ἔκαμε ἐξ ἡμῶν μόνον σὲ ἓνα δωμάτιο. Τὶ νὰ ἰδῆς τί ὠραῖσπράγματα ἔφτιασε! Εἶναι σάν σημερινὰ χρωματισμένα. δούλεψε ὅλο τοῦ αὐγοῦ».

φανόν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης Ἁγ. Ἀθανασίου ἔξωθεν τῆς Ἐκκλησίας. Συχνά-
κις δὲ ἔλεγε πρὸς ἡμᾶς, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἐθίμων ἑορτῆς τινος ὡς ἡ τοῦ
Λαζάρου κ.λ. «Μὴ χαλάτε παιδιὰ τὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ». (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ.
18 εἰκόνα).

Εἰκ. 18

Ἀναστασίου Μιχα-
ήλ Ζωγράφου
Εἰκὼν Ἁγ. Νικο-
λάου ἐν τῷ Τέμπλῳ
τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμ.
Θεοτόκου Ἀσημο-
χωρίου πρώην
Λισιάτσι.

Δημήτριος Πασχάλης. Υἱὸς οὗτος τοῦ Νικολάου καὶ ἑγγονος τοῦ Τζόρτζου (=Γεωργίου) Πασχαλάδης. Τοῦτον εὐρίσκομεν κατὰ τὸ ἔτος 1877 ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ Χριστοδούλου Μαρινᾶ τὴν τοιχογραφίαν τοῦ Παρεκκλησίου Ἁγ. Νικολάου τοῦ χωρίου Σταρίτσιανης (νῦν Πουρνιάς) μετὰ τὴν μέθοδον τοῦ ἐφ' ὑγρῷ «στὸ χλωρὸ», ὡς καὶ ἀλλαχοῦ. Οὗτος ἄρρενα τέκνα δὲν ἠτύχησε νὰ καταλείψη. Εἶχε μόνον τρεῖς θυγατέρας ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Λευκοθέα ὑπανδρεύθη τὸν ἀγιογράφον Πολύκαρπον, καὶ ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τοῦ διδασκάλου Στεφάνου Ζωγράφου. Ἔργον τούτου ἐν Χιονιάδης —κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν γερόντων τοῦ χωρίου— εἶναι μικρὰ φορητὴ εἰκὼν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἕχρονολόγητος καὶ ἀνεπίγραφος. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 19 εἰκόνα).

Εἰκ. 19

Δημητρίου Πασχάλη
μικρὰ φορητὴ εἰκὼν
Τριῶν Ἱεραρχῶν
(Ἁγ. Ἀθανάσιος
Χιονιάδων).

Ἀπόστολος Ματθ. Ζωγράφος. Υἱὸς οὗτος τοῦ Ματθαίου ἐκ τῆς γενεᾶς Πασχαλάδων, καὶ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τόλη Μάνθος», γεννηθεὶς τὸ 1844, καὶ ἀποθανὼν τὸ 1918. Καὶ τοῦτον ἐγνωρίσαμεν ἡμεῖς οἱ γράφοντες ὡς γέροντα μὲ ἀνάστημα, ὑψηλὸν καὶ πρόσωπον μῆλλον ἰσχνόν. Τοῦτον εὐρίσκομεν μετὰ τοῦ ὡς ἄνωθεν θείου του Ζήκου καὶ τοῦ πατρὸς του Ματθαίου, ἱστοροῦντας τὸ Παρεκκλήσιον Παναγία τοῦ Καθάσιλλα κατὰ τὸ ἔτος 1864 μὲ τὴν μέθοδον τοῦ ἐφ' ὑγρῷ «στὸ φρέσκο», τὰς ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Παρεκκλησίου ἁγ. Μηνᾶ τοῦ χωρίου Πυρσόγιαννης εἰκόνας κατὰ τὸ ἔτος 1872, ὡς καὶ εἰς ἄλλας ἐφεξῆς ἐπιγραφάς. Οὗτος εἶχε ἓνα καὶ μόνον υἱὸν ὀνόματι Κωνσταντῖνον, περὶ οὗ κατωτέρω θὰ ἐναφύρωμεν.

Κωνσταντῖνος (Ντούλας) Ζωγράφος ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Γσατσαίων, υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μιχαήλ(10). Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ ἁγ. Νικολάου τοῦ χωρίου Βράνιστα (νῦν Τραπεζα) ἐπὶ τῆς ἐν σχήματι Προσκομιδῆς ἁγ. Τραπεζῆς, ἱστοροῦντας μετὰ τοῦ ἀνεπιού αὐτοῦ Ἀναστασίου τὴν ἐν αὐτῇ τοιχογραφίαν. Οὗτος ἐλάχιστα ἐγνώριζε τὴν ἀγιογραφίαν ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅτι ἐντελῶς ἠγνόει ταύτην. Ἐβοήθει ὁμως τοὺς ἄλλους εἰς ὅ,τι ἐφεῶρα τὴν ξυλουργικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἐφ' ὑγρῷ καὶ ἰδίως ἐμερίμνα διὰ τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἐκέρχον εἰς πέρας οἱ ἄλλοι. Εἶχε δὲ καὶ οὗτος πέντε υἱοὺς ἐκ τῶν ὁποίων μόνος ὁ Ἀθανάσιος ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀγιογραφίαν περὶ τοῦ ὁποίου κατωτέρω θὰ ἐναφύρωμεν.

Σημείωσις:

Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Καταλόγου τούτου δεόν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὁ ἀναγνώστης ὅτι δὲν ἐτηρήθη ἢ κατὰ ἡλικίαν χρονολογικὴ σειρά τῶν ἐν αὐτῷ ἐναφερόμενων ἀγιογράφων.

Ἀθανάσιος Κ. Ζωγράφος υἱὸς τοῦ ὡς ἄνωθεν Κωνσταντίνου (Ντούλα) ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Γσατσαίων. Τοῦτον εὐρίσκομεν κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἱστοροῦντας τὰς ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Κοιμήσεως Θεοτόκου τοῦ χωρίου Παλιόπυργος Πωγωνίου ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας, τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου τοῦ χωρίου Ἀρίνιστα (νῦν Κτίσματα), ὡς καὶ ἐλλαχοῦ. Οὗτος κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, πλημμελῶς πῶς εἰργάζετο τὴν ἀγιογραφίαν. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 20 εἰκόνα).

10. Διὰ τὴν συνωνυμίαν πατρὸς καὶ υἱοῦ, βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 7 ὑποσημείωσιν τοῦ παρόντος Καταλόγου.

Ειχ. 20
Ἄθανασίου Κ. Ζωγράφου
Ἁγ. Νικόλαος ἐν τῷ Ἱερῷ
(Κοιμ. Θεοτόκου Παλιόπυργος Πογωνίου)

23

Μιλτιάδης Κ. Ζωγράφος, Υἱὸς οὗτος Κωνσταντίνου Γεωργίου ἐκ τῆς γενεῆς Πασχαλάδων, ἀναστήματος μετρίου μᾶλλον ἢ νὰ μὴ εἴποιεν ζοντοῦ μὲ

πρόσωπον στογγύλον, γεννηθείς τὸ ἔτος 1851, καὶ ἀποθανὼν τὸ 1918. Οὗτος εἰργάσθη εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἠλείου καὶ Ἀλβανίας, ἀλλ' αἱ ἐργασίαι του λό-
γω τῆς ταχύτητος μετὰ τὴν ὁποίαν εἰργάζετο, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωσι τὰς ἀ-
παιτούμενας λεπτότητας. Τοῦτον ἀπαντῶμεν κατὰ τὸ ἔτος 1885 ἱστοροῦντα με-
τὰ τῶν πρώτων ἐξαδέρφων αὐτοῦ Ἀποστόλου καὶ Σωκράτους τὸν Ἰ. Ναὸν τῶν
Ταξιαρχῶν τοῦ χωρίου Βίτσα Ζαγορίου. Ἐπίσης εὐρίσκομεν τοῦτον καὶ κατὰ τὸ
1909 ἱστοροῦντα τὸν Ἰ. Ναὸν Ἀγ. Νικολάου τοῦ χωρίου Κακουσιούς (νῦν Ἀγ.
Κοσμᾶ) Πωγωνίου, ὡς καὶ ἀλλοχοῦ. Οὗτος ἀποθανὼν, ἄρρενα τέκνα δὲν κατέ-
λειψε. Ἐγγονος ὅμως τούτου ἐκ θυγατρὸς, εἶναι ὁ εἰς τὴν Νομαρχίαν Ἰωαννί-
νων ὑπηρετῶν μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Κων. Κυρτζίδης. (Βλέπε καὶ τὰς
ὑπ' ἀριθμ. 21 καὶ 22 εἰκόνας).

Εἰκ. 21

Μιλτιάδου Ζωγράφου

Οἱ Ἀγ. Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος (Τοιχογραφία)
(Ἅγιος Ἀθανάσιος Δελβινακίου)

Είξ. 22

Μιλτιάδου Ζωγράφου
Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ
Τοιχογραφία ἐν τῇ Προσκομιδῇ
(Ἅγιος Ἀθανάσιος Δελβιναζίου)

24

Παντούλης (Παντελῆς) Μ. Ζωγράφος ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Τσατσαίων Πασχαιάδων υἱὸς Μιχαήλ Κων. Ζωγράφου καὶ ἑδελφὸς τῶν Ἀναστασίου καὶ Στεφάνου. Ἐδιδάχθη καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Μιχαήλ, καὶ συνειργάζετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀναστασίου. Τοῦτον εὗρισκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐν τῷ Τέμπλῳ ἄνωθεν τῆς ὠραίας Πύλης εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγίου Ἀρσενίου Σπαθαραίων — Πάργης (τέως Σπαθαράτι) ἐν ἔτει 1872. Οὗτος ἀπεβίωσε εἰς ἡλικίαν 30 ἐτῶν.

Στέφανος Μ. Ζωγράφος υἱὸς τοῦ Μιχαήλ Κωνσταντίνου, καὶ ἀδελφὸς τῶν ἀνωτέρω Ἀναστασίου καὶ Παντούλη, γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1854 καὶ ὀποθανὼν τὸ 1918. Εἰργάσθη καὶ οὗτος εἰς πολλὰ μέρη μετὰ τοῦ πατρὸς του καὶ ἀδελφοῦ του Ἀναστασίου. Περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἡ κοινὴ γνώμη μαρτυρεῖ ὅτι ταῦτα ἦσαν κατώτερα τῶν ἄλλων. Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνης Προδρόμου ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ Προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ χωρίου Χιονιάδων κατὰ τὸ ἔτος, 1871, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ. Οὗτος δεκαετηρίδας ὀλοκλήρους εἰργάσθη καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀγρινίου. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 23 εἰκόνα).

Εἰκ. 23

Στεφάνου Ζωγράφου

Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Προδρόμος

(Παρεκκλήσ. Προφ. Ἡλιοῦ Χιονιάδων)

Χριστόδουλος Ἀναστ. Ζωγράφος Παπακώστας (Μαρινᾶς) υἱὸς Ἀναστασίου καὶ Χρύσως, καὶ ἔγγονος Ζήκου Ζωγράφου, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1857, καὶ ἀποθανὼν τὸ 1932. Οὗτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Θωμᾶ ἐδιδάχθη τὴν ἀγιογραφίαν παρὰ τοῦ πατρὸς του Ἀναστασίου ἐν Ζαγορίῳ μὲ ἔδραν τὸ χωρίον Τσεπέλοβον. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὗτος εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς εἰς διαφόρους Ναοὺς τῆς Ἠπείρου μεταχειριζόμενος κατὰ τὰς ἐργασίας του ἄλλοτε μὲν τὴν μέθοδον τοῦ αὐγοῦ, καὶ ἄλλοτε τὴν ἐφ' ὑγρῶ. Ἔργα τοίπου ὡς μοὶ ἐδήλωσεν ὁ μέχρι τοῦ 1955 ἐπιζήσας ἀγιογράφος Νικόλαος Παπακώστας εἶναι καὶ ἡ ἐν τῇ Νοτία πλευρᾷ τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἁγ. Ἀθανασίου Χιονιάδων τοιχογραφία. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 24 καὶ 25 εἰκόνας). Οὗτος ἀργότερον μετέβη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Θωμᾶ

Εἰκ. 24

Χριστοδοῦλου Ἀν. Ζωγράφου
Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι
Τοιχογραφία τοῦ 1888
(Ἁγ. Ἀθανάσιος Χιονιάδων)

καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου καὶ εἰργάσθησαν ἀμφότεροι ἐπὶ μίαν σχεδὸν εἰκοσαετίαν. Ἐκ περιτροπῆς δὲ καὶ εἰς ἀραιὰ διαστήματα, ἐπανήρχοντο καὶ εἰς τὸ χωρίον, ὅπου καὶ παρέμενον ἐπὶ ὀλίγους μόνον μῆνας ἐπιστέφοντες καὶ πάλιν ἐκεῖ. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1914, ἐγκατασταθέντες ἐν τῷ χωρίῳ ἐξηκολούθησαν νὰ ἐργάζωνται εἰς διαφόρους Ναοὺς τῆς Ἐπαρχίας καὶ ἀλλαχοῦ, μέχρι τοῦ θανάτου των.

Εἰς τὸν ἀείμνηστον ταῦτον Χριστόδουλον —ὡς μοὶ ἐδήλωσεν ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἑλένη Εὐαγγέλου— ἀποδίδονται καὶ δύο προσωπογραφίαι τῶν γονέων αὐτοῦ Ἀναστασίου καὶ Χρύσως, καὶ περιτῶν ὁποίων ἡμεῖς, εἰς τοὺς εἰδικοὺς ἐ-

Είξ. 25
Χριστοδούλου 'Αγ.
Ζωγράφου
'Αγ. Γεώργιος
τοιχογραφία
τοῦ 1888
('Αγ. 'Αθανάσιος
Χιονιάδων)

παφιέμεθα νὰ κρίνωσιν, ἂν καὶ κατὰ πόσον ἐπέτυχεν εἰς τὰ τοιαῦτα ἔξω τοῦ κύκλου τῆς ἀγιογραφίας ἔργα του. (Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 26 καὶ 27 προσώπογραφίας αὐτάς). Ἐγγονοὶ τούτου ἐκ θυγατέρων εἶναι ὁ ἐν Ντίρι—Ντάουα τῆς Αἰθιοπίας Γεώργιος Β. Φίλης διευθυντῆς ὑποκαταστήματος μεγάλου Ἀγγλικοῦ Οἴκου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φαρμακοποιὸς Ἐμμανουήλ, ὁ ἐν Ἀμερικῇ καὶ εἰς Ἀμερικανικὴν ὑπηρεσίαν διατελῶν Μηχανικὸς Ἰωάννης Δ. Βούρης, ὡς καὶ ὁ εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις Κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας ὑπηρετῶν Κων)νος Εὐαγγέλου.

27

Σωκράτης Ζωγράφος ἐκ τῆς γενεᾶς Πασχαλάδων, γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1857, καὶ ἀποθανὼν τὸ 1939. Υἱὸς οὗτος τοῦ Ματθαίου καὶ ἀδελφὸς Ἀποστόλου, ἀναστήματος ὑψηλοῦ καὶ ἰσχυροῦ, εἰργάσθη μετὰ τοῦ πατρὸς του καὶ ἀδελ-

Είξ. 26 Χριστοδούλου Ἄν. Ζωγράφου (Προσωπογραφία)

φοῦ του εἰς διαφόρους Ναοὺς τῆς Ἠπείρου Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας. Τοῦτον εὐρίσκομεν κατὰ τὸ ἔτος 1875 μετὰ τοῦ Θείου του Ζήκου καὶ τοῦ Πατρός του Ματθαίου καὶ λοιπῶν, ἰσχυροῦντας τὰς τοιχογραφίας τῆς Ἐκκλησίας ἀγ. Γεωργίου Πελαρίου ὡς καὶ ἀλλαγῶν. Οὗτος ἀργότερον μετέβη καὶ εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐργασθεὶς ἐκεῖ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὁλοκλήρων. Ἐπανελθὼν ἐξ Ἁγίου Ὄρους, συνειργάσθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀποστόλου εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας, καὶ ἀργότερον μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Νικ. Παπακώστα εἰς τοὺς Ἱεροῦς Ναοὺς τῶν χωρίων Γεωργάνου — Τσαρκοβίστης, Στριβίνας — Φίλιππιάδος, Ἰσόβρου (νῦν Ἀμαράντου) Κονίτσης, Γιαννοχωρίου (πρῶην Γιαννοβαίνι) Καστορίας ὡς καὶ ἀλλαγῶν. Τελευταῖον ἔργον αὐτοῦ, εἶναι ἡ τοιχογραφία ἐν τῇ Πλατυτέρᾳ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου τοῦ χωρίου Βουριπιάνης κατὰ

τὸ ἔτος 1926, ὡς καὶ ὁ Παντοκράτωρ καὶ ὠρισμένοι ἄλλοι ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκό-
νες ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ ἁγ. Σπυρίδωνος Λισκατίου (νῦν Ἀσημοχωρίου), κα-
τὰ τὸ ἔτος 1936. (Βλέπει καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 28 εἰκόνα). Ἔργον δὲ τούτου ἐν Χιο-
νιαδες, εἶναι ὁ Ἐπιτάφιος. Οὗτος ὑπῆρξε καὶ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἀ-
νεγέρσεως τοῦ Παρθεναγωγείου ἐν Χιονιάδες κατὰ τὸ ἔτος 1911. Εἶχε δὲ καὶ δύο
υἱοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος ταξιδεύσας εἰς Ἀμερικὴν διέκοψε πᾶσαν ἐ-
πικοινωνίαν μετὰ τῶν γονέων του, ὁ δὲ δεύτερος Ματθαῖος ὀνόματι, ἀπέθανε συ-
νεπεία τραύματος ἐν Σμύρνῃ τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸ 1921, φέρον τὸν βαθμὸν
τοῦ ὑπολοχαγοῦ.

Τούτου μαθητὴς ὑπῆρξεν —ὡς καὶ παρακατιόντες θὰ ἀνακρέσωμεν— καὶ
ὁ ἐξ ἀδελφῆς ἀνεπιὸς αὐτοῦ Νικ. Ποπακώστας, ὡς καὶ ὁ ἐκ Βουρμπιάνης Ἰωάν-
νης Δημάρατος υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου ἰατροῦ Λουκᾶ Δημαράτου.

Εἰκ. 27 Χριστοδοῦλου Ἄν. Ζωγράφου (Προσωπογραφία)

Είξ. 28

Σωκράτους Ζωγράφου

(Κοίμ. Θεοτόκου Ἀσημοχωρίου)

ὁ Ἀρχάγγελος-Μιχαήλ

Θωμᾶς Ἄν. Ζωγράφος (Μαρινᾶς) ἰδελφὸς ὡς εἶπομεν τοῦ Χριστοδούλου, γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1864 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1930. Διὰ τοῦτον ἰσχύουσιν ὄσα καὶ περὶ Χριστοδοῦλου ἀναφέρομεν. Ἐπὶ πλέον ἀναφέρομεν ἔδῳ ὅτι καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἰδελφοί, ἀνεδείχθησαν μεταξὺ τῶν συγχρόνων των Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων, ὡς οἱ πρῶτιστοι εἰς τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης των, τὴν ἀναλογίαν, καὶ ἐνίστε εἰς τὴν προοπτικὴν, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσι περὶ τῶν τὰ ἐκασταχοῦ ἔργων ἦτοι: ἐν Κουσόβῳ Ἰωαννίνοις, Ἀισπαικῶ, Λευκάδι, Χρουπίστη καὶ Ὀλλιαχοῦ. Νεώτερα δὲ ἔργα τούτων εἶναι ἡ τοιχογραφία ἐν τῇ Πλατυτέρῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἀγ. Ἀθανασίου Χιονιάδων κατὰ τὸ ἔτος 1915, (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ὄριθμ. 29 εἰκόνα), ὡς καὶ αἱ εἰκόνες ἐν τῷ Τέμπλῳ τῶν Ἱ. Ναῶν 1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Τουρνόβου (νῦν Γοργοποτάμου) κατὰ τὸ ἔτος 1922, 2) ἀγ. Γεωργίου Πυρσόγιαννης κατὰ τὸ ἔτος 1923, 3) ἀγ. Ἀθανασίου (νέου) συνοικίας Μποτσιφάρι Μολίστης (νῦν Μοναστηρίου) κατὰ τὸ ἔτος 1924, καὶ 4) Ταξιαρχῶν Σπαρίσιανης (νῦν Πουρναβίου) κατὰ τὸ ἔτος 1928. Οἱ ἀρίστητοι οὗτοι ἰδελφοὶ οἱ ἀναδείχθέντες καὶ πρῶ-

Εἰκ. 29

Θωμᾶ Ἄν. Ζωγράφου (Μαρινᾶ)
Κωνσταντῖνος
καὶ Ἐλένη
(Μητροπ. Ναός ἀγίου Ἀθανασίου)
Ἰωαννίνων

τοι εἰς τὰς εὐεργεσίας καὶ ὑφιερώσεις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου, ἀορένα τέκνα δὲν κατέλειψαν.

Ἐπίσης περὶ τῶν ἀγιογράφων τούτων Μαρινάδων λέγομεν καὶ τὰ ἑξῆς:

Μὲ τὸ παρῶνυμον Μαρινᾶς καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν Μαρινάδες, ἦσαν γνωσταὶ καὶ ἐκαλοῦντο πάντοτε ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ τῶν πέριξ, αἱ οἰκογένειαι αὗται. Τὸ τοιοῦτον παρῶνυμον, προῆλθεν ἐκ μιᾶς προμάμης αὐτῶν Μαρίνης καλουμένης. Τὸ κύριον ἐπώνυμον αὐτῶν εἶναι Παπακωστά. Καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι τοῦτο εἶναι παγκοίνως γνωστόν, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατὴρ αὐτῶν Ἀναστάσιος μετεχειρίσθη τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνας Μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ Ἀρχ. θρόνῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἁγ. Ἀποστόλων Σκαμνελίου κατὰ τὸ 1856 διατυπώσας αὐτὸ ἐπὶ λέξει «...διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιονιαδίτου ΠαπαΚωστιάδου...», καὶ ὁ ἀείμνηστος Χριστόδουλος ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἁγ. Δημητρίου ἐν τῷ Τέμплῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἁγ. Ἀθανασίου (παλαιοῦ) τοῦ ἐν τῇ συνοικίᾳ Μποσιφάρι Μολίστης κατὰ τὸ 1873 ἔγραψε, «χειρὶ Χριστοδοῦλου Ἀναστασίου Ζωγράφου ΠαπαΚωστιάδη Χιονιαδίτη(11)». Βλέπε πρὸς τοῦτο καὶ τὰς κατωτέρω ὑπ' ἀριθμ. 40 καὶ 91 ἐπιγραφάς. Ἐπίσης μὲ τὸ παρῶνυμον Μαρινᾶς εὐρίσκωμεν τὸν ἀείμνηστον Χριστόδουλον ὑπογράφοντα εἰς ἓν πρακτικὸν Συνελεύσεως τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου κατὰ Μάϊον τοῦ 1911 σχετιζόμενον μὲ τὴν ἰδρυσιν καὶ ἀνέγερσιν τοῦ διὰ Παρθεναγωγεῖον Σχολικοῦ κτιρίου, καὶ εἰς ὠρισμένας νεωτέρας ἐπὶ εἰκόνων ἐπιγραφάς ὡς καὶ ἄλλαχθ. Οἱ ἀείμνηστοι οὗτοι ἀγιογράφοι, ἐνίοτε ὑπεγράφοντο καὶ μὲ τὸ παρῶνυμον αὐτῶν. Διὰ τοῦτο οὐδεμία τοῦ λοιποῦ συγχυσις δὲν πρέπει νὰ γίνηται πέριξ τῶν διαφόρων τούτων περιπτώσεων τῶν ἐπιθέτων αὐτῶν.

Οἱ ἀείμνηστοι οὗτοι ὀδελφοὶ Χριστόδουλος καὶ Θωμᾶς, κατὰ τὰ ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας ἐν τῷ χωρίῳ εὐρίσκωμεθα, καὶ μὴ ὑπολογίζοντες τὴν ἱστορικὴν τῶν εἰκόνων ζημίαν, ἠλλοίωσαν τὰ πρόσωπα τῶν ταπεινῶν ἐν τῷ Ἱέμплῳ εἰκόνων τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἔργα τοῦ Ματθαίου Ζωγράφου (Παισχάλιδες) ἐκτὸς ἢ τοῦ Προδρομοῦ ἢ ὁποῖα ἦτο ἔργον τοῦ Μιχαὴλ Κ. Ζωγράφου. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὰς εἰκόνας ἐντὸς εἰς τὰς κόγχας τῶν Βημοθύρων ὡς καὶ εἰς τὰς εἰκόνας τῶν Ἀποστολικῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ὀρχαιότεραι κατὰ πολὺ τῶν ἐν τῷ Τέμплῳ. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς στάσεως καὶ τεχνοτροπίας τῶν ἐν τοῖς Βημοθύροις Προφητῶν καὶ λοιπῶν ἁγίων, τὰ ἴχνη τῶν ὁποίων οὗτοι ἠκολούθησαν κατὰ τὴν ἠλλοίωσιν.

Διὰ τὴν προῆξιν των ταύτην ἀργότερον, καὶ οἱ ἴδιοι συνησθάνθησαν τὸ μέγα σφάλμα, καὶ μετεμελήθησαν, διότι ἔγιναν παραίτιοι μιᾶς τοιαύτης τῶν εἰκόνων ζημίας. Τούτων μαθητὴς ἦτο καὶ ὁ ἐκ Τουρνόβου Νικ. Γ. Βούρης.

29

Κωνσταντῖνος Ἁλ. Ζωγράφος. Υἱὸς οὗτος τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἑγγονος Ματθαίου Ζωγράφου (Παισχάλιδες). Ἐδιδάχθη παιδιόθεν τὴν τέχνην τῆς ἀγιογραφίας παρὰ τοῦ πατρὸς του, καὶ εἰργάσθη καὶ οὗτος μετ' ἄλλων εἰς ὠρισμένα μέρη τῆς Ἠλείου καὶ Ἀλβανίας. Κλονισθείσης τῆς ὑγείας του ἐν Κορυτσᾷ, δὲν ἠτύχησε νὰ ἐπιζήσῃ. Ἀπέθανε νεώτατος εἰς ἠλικίαν 25 ἐτῶν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐνυμφεύθη. Τοῦτον εὐρίσκωμεν κατὰ τὸ ἔτος 1892 ἱστοροῦντα μετὰ τοῦ Πατρὸς

11. Δέον νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι μὲ τὸ ἐπίθετον Παπακωστιάδες φέρονται καὶ ὅσαι κατὰ τὴν 8ην Σεπτεμβρίου οἰκογένειαι ἐορτάζουσι καὶ ποιηγουρίζουσι, ἦτοι: οἱ Μαρινάδες, οἱ Παπακωστιάδες, οἱ Κωσιᾶδοι, οἱ Παῖσαδοι, οἱ Μπουζαῖοι (νῦν Κυρζίδαι), οἱ Τζημάδες μίαν οἰκογένειαν ἀποτελοῦντες μὲ τοὺς Νηυσαῖους καὶ οἱ Τσιεράδες (νῦν Ἐξοιχοι). Αἱ οἰκογένειαι αὗται εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῆς παλαιᾶς ἐν τῷ χωρίῳ καὶ Πατριαρχικῆς οἰκογενείας τῶν ἐννέα ἀδελφῶν Παπακωστιάδων, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον οἱ ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἀπετέλεσαν οἰκογενείας. Οἱ ἄλλοι δύο, ὁ μὲν εἰς ὄνοματι Γεωργίου οὐδόλως ἐνυμφεύθη, ὁ δὲ ἄλλος ἐγένετο Ἱερομόναχος καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα Διονύσιος.

του τὸν Ἱ. Ναὸν Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ταῦ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας χωρίου Γιαννοῦζι (νῦν Ἀχερουσία).

30

Νικόλαος Ἱ. Παλαικόστας γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1872 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1955. Ἐγγονος οὗτος ἐκ θυγατρὸς Ματθαίου Ζωγράφου, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν ἀγιογραφίαν παρὰ τῶν ἐκ μητρὸς θείων του Ἀποστόλου καὶ Σωκράτους Ζωγράφου (Πασχαλίδες). Ἀργότερον μετέβη καὶ οὗτος εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπου παρέμεινεν ἐργαζόμενος κατὰ διαστήματα ἐπὶ μίαν δεκαετίαν. Ἐπανελθὼν ἐξ Ἁγίου Ὄρους εἰργάσθη καὶ οὗτος ἀνὰ τὴν Ἠπειρον, Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐκ μητρὸς θείου του Σωκράτους, εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῶν χωρίων Ἰσβόρου (νῦν Ἀμαράντου) Κονίτης, Στριβίνας—Φιλιππιάδος, Γιαννοβαίνι—Καστορίας, ὡς καὶ μόνος του ἀλλαχοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος 1924, εἰργάσθη ἐν Αὐλῶνι εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν ἁγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος κατασκευάσας τὰς ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας, καθὼς καὶ εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Λιούσνης —Βερατίου ἰσχυρότερον.

Εἰς τὸν ἐν λόγῳ ἀγιογράφων χρεωσταῖμεν καὶ μερικὰς ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας ἐν σχέσει μὲ τὴν τέχνην τῆς ἀγιογραφίας. Ἐκτὸς δὲ τούτων, οὗτος λίαν εὐγενῶς μοὶ παρεχώρησε καὶ τρία ἀπλᾶ συμφωνητικά, ἐν μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ χωρίου Γεωργάνου—Γερακοβίστης τοῦ ἔτους 1906, ἐν μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ χωρίου Δεντσίκου (νῦν Ἀεταμηλίτης), κατὰ τὸ 1907, καὶ ἐν μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Κάτω Τρεμπίσκης τῆς Ἐπαρχίας Κορυτσᾶς κατὰ τὸ 1910. Τὰ συμφωνητικά αὐτά, τὰ ἐπισυνάπτομεν μετὰ τῶν ἄλλων κατωτέρω καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτῶν τόπῳ. Τούτου μαθητὴς εἶναι ὁ ἐκ θυγατρὸς ἑγγονος αὐτοῦ Ἀθανάσιος Λιάτης, νεώτερον δὲ ἔργον αὐτοῦ ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ ἁγ. Ἀθανασίου ἐν Χιονιάδες, εἶναι ὁ ἐν τῇ Νοτ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 30 εἰκόνα).

31

Πολύκαρπος Ζωγράφος. Ἐγγονος οὗτος Μιχαὴλ Κωνσταντίνου καὶ πατῆρ τοῦ διδασκάλου Στεφάνου Ζωγράφου, γεννηθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1874, καὶ ἀποθανὼν τὸ 1953. Ἐδιδάχθη τὴν ἀγιογραφίαν παρὰ τοῦ πάππου του Μιχαὴλ καὶ τοῦ Πατρὸς του Ἀναστασίου. Ἀργότερον μετέβη καὶ οὗτος εἰς Ἅγιον Ὄρος ὅπου καὶ εἰργάσθη ἐπὶ αὐτῇ ὁλοκλήρῃ. Ἐπανελθὼν δὲ ἐξ Ἁγίου Ὄρους, εἰργάσθη ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἀνὰ τὴν Ἠπειρον Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν. Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνης Μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ ἐν Χιονιάδες Παραεκκλησίῳ Ἁγ. Γεωργίου κατὰ τὸ ἔτος 1890. Πρὸ τρισεκατονταετίας καὶ πλεον εἶχεν εγκατασταθῆ εἰς Ἰωάννινα ὅπου καὶ εἰργάζετο. Ἔργα τούτου, ὡς ἀπαδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω παρατιθεμένων κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἐπιγραφῶν, εἶναι πάμπολλα, τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας, ὅσων καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἐπαρχίας τῆς Ἠπειροῦ. Μαθητὴς δὲ τούτου εἶναι ὁ Θωμᾶς Χρήστου, ὅπως καὶ παρακατιόντες θὰ ἀναφέρωμεν. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 31 εἰκόνα).

32

Βασίλειος Ἀγγ. Φίλης. Ἀνεπιὸς οὗτος (ἐξ ἀδελφῆς) τοῦ ἀγιογράφου Μιλτιάδου Ζωγράφου. Ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ τὴν ἀγιογραφίαν, καὶ εἰργάσθη καὶ οὗτος εἰς πολλά μέρη τῆς Ἠπειροῦ καὶ Ἀλβανίας καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν μας. Τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ τῆς Ὠραίας Πύλης τοῦ ἐν Μανασσῇ Ζαγορίου Ἱ. Ναοῦ ἁγ. Γεωργίου κατὰ τὸ ἔτος 1907, ὡς καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ εἰκόνης ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ Θρόνῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ χωρίου Ἀριζα—Λεσκοβικίου, κατὰ τὸ ἔτος 1910. Οὗτος κατὰ τὸ ἔτος 1919, ἐν τῷ χωρίῳ εὐρισκόμενος, ἐδέχθη καὶ ἠλλοίωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὰς μορφὰς τῶν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Τέμπλου δύο εἰκόνων ἁγ. Γεωργίου καὶ ἁγ. Δημητρίου ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ ἁγ. Ἀθα-

Είκ. 30

Νικολάου Ι. Παπακόστα

"Άγιος Νικόλαος

(Μητροπ. Ναός άγιου Νικολάου)

Κονίτσης

Είχ. 31

Πολυκάρπου 'Αν. Ζωγράφου

'Αγ. Αίσατερίνα

('Ιερά Μονή άγίας Αίσατερίνης)

'Ιωάννινα

νασίου Χιονιάδων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἔργα τοῦ Στεφάνου Μιχ. Ζωγράφου, καὶ οὕτω ἔγινε παραίτιος τῆς ἱστορικῆς τῶν εἰκόνων ζημίας. Ἀργότερον οὗτος ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς Δοβραῖν (νῦν Ἀσπραγγέλου) Ζαγορίου, σήμερον δὲ, δὲν εὐρίσκεται ἐν τῇ ζωῇ. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 32 εἰκόνα).

Εἰκ. 32

Βασιλείου Ἀγγ. Φίλη

Ἅγιος Γεώργιος

(Ἱερὸς Ναὸς ἀγίου Ἀθανασίου) Χιονιάδων

Ἀναστάσιος Χρ. Σκούρτης. Οὗτος ὑπῆρξε μαθητὴς τῶν ἀειμνήστων ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων, ἐκμαθὼν τελείως τὴν ἀγιογραφίαν παρ' αὐτῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ χωρίον, συνέπεισε τότε κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο νὰ ἐπισκευάζηται τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῇ ἐπιμελείᾳ συνδρομῇ καὶ δαπάνῃ τῶν ὡς ἄνω ἀδελφῶν Μαρινάδων, οἱ ὁποῖοι ἀνέθεσαν εἰς τοῦτον νὰ ζωγραφίσῃ τὰς παλαιὰς εἰκόνας τοῦ Ἐμπλου αἱ ὁποῖαι ὡς ὑποδεικνύεται εἶχον ὑποστῆ βλάβας εἰς τὸ σανίδωμα. Τοιοῦτοτρόπως ἔγινε καὶ οὗτος παραίτιος τῆς ἱστορικωτάτης καὶ τῶν εἰκόνων τούτων ζημίας, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου, τῆς ὁποίας τὸ σανίδωμα οὐδεμίαν εἶχε ὑποστῆ βλάβην.

Οὗτος μετ' οὐ πολὺ, κλονισθείσης τῆς ὑγείας του, δὲν ἠτύχησε νὰ ἐπιζήσῃ. Ἄπε-
θανε νεαρῶτατος κατὰ τὸ ἔτος 1910 εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐνιμ-
φεύθη. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' αἰθ. 33 εἰκόνα).

Εἰκ. 33

Ἄναστασιου Σκούρη

Ἁγ. Ἰ. ὁ Πρόδρομος

(Παρεκκλήσιον ἁγ. Νικολάου) Χιονιάδων

Γεώργιος Ν. Ἐξαρχος. Ἐγγονος οὗτος ἐκ θυγατρὸς τοῦ ἀγιογράφου Χριστοδούλου Μαρινᾶ. Εἶναι εἷς ἐκ τῶν νεωπέρων Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων. Οὗτος ὑπῆρξε μαθητὴς τῶν ὡς ἄνω ἀνταδέλφων Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινᾶδων. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ὄρ. 34 εἰκόνα).

Εἰκ. 34

Γεωργίου Ἐξάρχου Μικρὰ φρονητὴ εἰκὼν ἁγ. Γεωργίου
(Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου) Χιονιάδων

35

Θωμάς Εὐαγγελίου Χρήστου. Οὗτος εἶναι ὁ δεύτερος ἐκ τῶν νεωτέρων Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων ἡλικίας περίπου 45 ἐτῶν, καὶ ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ ὡς ἀνωτέρω Πολυκάριπου Ζωιγράφου. Καὶ οἱ δύο νεώτεροι οὗτοι ἀγιογράφοι, ἐργάζονται μετὰ προσηλώσεως καὶ ἀγάπης, καὶ προσπαθοῦν νὰ φανῶσιν ἀντάξιοι τῶν διδασκάλων των ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης των καὶ τὴν ἀναλογίαν, καὶ ἐλπίζομεν νὰ τὸ ἐπιτύχωσιν. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 35 εἰκόνα).

Εἰκ. 35

Θωμά Χρήστου "Αγ. Ἀθανάσιος (Ἰ Ναὸς ἀγ. Ἀθανασίου) Χιονιάδων

Τέλος δὲ περὶ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀθανασίου Λιάτση τοῦ ἐκπαιδευθέντος εἰς τὴν ἀγιογραφίαν παρὰ τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου του Νικολάου Παπακώστα, δὲν δύναμεθα νὰ εἰπώμεν τίποτε, καθότι οὗτος σήμερον ἐπεδόθη εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα.

Ἐδῶ εὐρισκόμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ Καταλόγου τούτου, ὄθεν καὶ σταματῶμεν. Διερωτῶμεθα ὅμως. Οἱ δύο νεώτεροι οὗτοι ἀγιογράφοι θὰ εὐτυχήσουν ἄρα γε νὰ διδάξουν καὶ μεταδώσουν καὶ αὐτοὶ τὴν τέχνην των καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς των, ἢ θὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ρίξουν τὰ βαρῆα κλεῖθρα εἰς τὴν ἀπ' αἰῶνων ἰδρυθεῖσαν καὶ ἐκμάσασαν οἰκιακὴν Ἀγιογραφικὴν Σχολὴν τῶν Χιονιάδων; Τὸ τοιοῦτον ἡμεῖς ἀπευχόμεθα, καὶ ἐλπίζομεν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐγράφομεν τότε, ὅταν τὸ πρῶτον κατηρτίζετο ἡ παροῦσα ἐργασία, καὶ ὁ ἀνωτέρω Κατάλογος. Τότε βέβαια εὐρίσκοντο ἐν τῇ ζωῇ τέσσαρες ἐν ὅλῳ ἀγιογράφοι. Εἰς τὸ κατόπιν ὅμως χρονικὸν διάστημα τῶν 13 ἐτῶν μέχρι σήμερον, ἐξέλιπον οἱ δύο ἐξ αὐτῶν γέροντες ἀγιογράφοι Νικόλαος Παπακώστας καὶ Πολύκαρπος Ζωγράφος. Ἀργότερον δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1959, ἐφονεύθη συνέπεια αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος καὶ ὁ εἰς ἐκ τῶν νεωτέρων Γεώργιος Ἐξαρχος.

Οὕτω σήμερον ἀπέμεινεν εἰς καὶ μόνον ἀγιογράφος ὁ Θεοφάνης Λορέστου, χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ εὐτυχήσῃ νὰ διδάξῃ καὶ μεταδώσῃ τὴν τέχνην του καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς του. Συνεπῶς καὶ ἡ Οἰκιακὴ Ἀγιογραφικὴ Σχολὴ τῶν Χιονιάδων εὐρίσκεται καὶ αὐτὴ σήμερον εἰς τὴν ἐπιθανάτιον — οὕτως εἰπεῖν — κλινὴν της, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν παρήγορον ἐλπίδα διὰ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀναβίωσίν της, ἐκτὸς ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλοι λόγοι συντρέξωσι, καὶ ἀλλάξῃ αὕτη πορεία.

Ἐν τέλει δὲ, συνεχίζοντες καταπερὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην, παραθέτομεν κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν καὶ τὰς εἰς τοὺς ἀγιογράφους τούτους ἀναφερομένας ἐπιγραφάς, ὅπως τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ἐδηλώσαμεν, διατηροῦντες κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν των τὴν διακρίνουσαν αὐτὰς ὀρθογραφίαν καὶ διάταξιν, ἐξαιρέσει τῶν τόνων.

Εἰς 36

Μικρὰ φορητὴ εἰκὼν Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος
καὶ Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος (Ἅγιος Ἀθανάσιος) Χιονιάδων

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

1

1747

Ἐπαρχία Κονίτσης
Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλῳ δεξιὰ μικροῖς γράμμασιν ἐντὸς τετραγώνου.

«Ἡ δέηση τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ μηχάλη ἀποστῶλη — δηὰ χηρὸς Κωνσταντῆ ἐκ κώμης Χιονιάδες 1747».

2

1755

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναὸς ἀγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ εἰκόνας Προδρόμου Κεφαλαίῳ Βυζαντινοῖς Γράμμασιν.

«Δηὰ χηρὸς Κωνσταντῆ Θεοδόσι 1755 Μαρτίου 1».

1755

Χωρίον Σταριτσιάνη (νῦν Λαγκόματα)

Ἰ. Ναὸς Εὐαγγελιστοῦ

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος 80X50 ἀνηκούσης ἀλλὰτε εἰς τὸν παλαιὸν Τέμπλον τοῦ Ναοῦ περὶ τὸ μέσον δεξιὰ Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν:

«Δεῦσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μῆνο Δημήτρι 1755».

μικροῖς γράμμασιν:

«δηὰ χηρὸς Κωνσταντῆ ἐκ κώμης Χιονιάδες».

Ἰ. Ν. Μ. Ε. Ι. Ο. Σ. Ι. Σ.

Ἐργα τοῦ ἰδίου ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφου εἶναι καὶ αἱ εἰκόνες Θεοτόκου, Προδρόμου, ἀγ. Ἀθανασίου, ἀγ. Νικολάου, ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ εὑρισκόμενη εἰκὼν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἀπασαὶ δὲ φέρουσι τὴν αὐτὴν χρονολογίαν 1755, καὶ εὑρίσκονται σήμερον ἐν τῷ Ἰ. Βήματι. Ἐν τῷ Τέμπλῳ, ἰακωβινοθεῖσιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τὸ ἔτος 1866, ἐτοποθετήθησαν ἄλλαι νεώτεροι εἰκόνες.

4

1760

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)

Ἰ. Ναὸς Ἀγ. Ἀθανασίου (παλαιός).

Ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλῳ ἀριστερά.

«Δηὰ χηρὸς Κωνσταντίνου, ἐκ κώμης χιονιάδες 1760».

5

1763

Περιφέρεια Ζιουπανίων Μακεδονίας

Χωρίον Κωστάντσιον (νῦν Λυγερινός)

Ἰ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Προδρομοῦ ἐν τῷ Τέμπλω.
«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες
,αψξγ' (=1763)».

6

1764

Περιφέρεια Ζιουπανίων Μακεδονίας
Χωρίον Ντόλος (νῦν Βυθός)
Ἱ. Ναὸς Εἰσοδίων τῆς Θεατόκου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἀγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλω.
«Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου Μιχαήλ ἐκ κώμης Χιονιάδες. Δείσις τοῦ δούλου τοῦ
Θεοῦ Θεοδώρου 1764».

7

1767

Ὅμοίως
Ἱ. Ναὸς ἀγ. Ἀθανασίου.
Χωρίον Πεντάλοφος

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ δεξιῷ Πρασκυνηταρίῳ.
«δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θε(ε)οῦ Ἰωάννου ἡερέοσ τοῦ πα(πᾶ)δούλου 1767.
διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες».

8

1769

Ἐπαρχία Κονίτισης
Χωρίον Στράτσιανη (νῦν Πύργος)
Ἱ. Μονὴ Ἀγίας Τριάδος

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτήροσ ἐν τῷ Τέμπλω Κεφαλ. Βυζαν. Γράμμασιν.
«Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες 1769».

9

1770

Ἐπαρχία Παργονίου
Χωρίον Βήσσανη
Ἱ. Μονὴ Ἀβελ.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆσ Δυτ. πλευρῆσ τοῦ κυρίωσ Ναοῦ ἔσωθεν,
χρῶματι καὶ Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.
«Ἡ Ἀγνηφόθυ ἐκ βάθρου κέ ὑστορίθι ὁ θῆροσ κέ πάνσεπτοσ Ναὸσ τῆσ ὑπεραγίας
ἐνδόξου Δεσπίνης ὑμῶν Θε(εοτόκ)ου κέ ἀϊπαρθένου Μαρίας Ἀβελῆ ὀνόματι Ἀρ-
χιερατεύοντοσ Κυ(ρίου) Παῖσιου κέ διὰ σινδρομῆσ Νηκαδήμου Ἱερομονάχου Ἱ-
γουμενοῦ, Σεραφίμ Ἱερομονάχου, Ἀνθίμου Ἱερομονάχου, Θεοφάνη Ἱερομονά-
χου, κέ διὰ ἐξόδου Δεονησίου Ἱερομονάχου τοῦ ποτέ Ἱγουμενοῦ. Διὰ χειρὸς Κων-
σταντίνου Μιχαῦλ Μιχαῦλ ἐκ (κ)ώμης Χ(ι)ονιάδουσ».

μικροῖσ γράμμασιν.

«κατὰ τῷ 1770 ἰουίου 25».

Σ η μ ε ί ω σ ι ς

Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ ἐδημοσιεύθη καὶ εἰσ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 39 τεῦχοσ τῆσ «Ἡπειρ. Ἐ-
στίας» τοῦ 1955 σελ. 637, ὡσ καὶ εἰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 74 διπλοῦν Τεῦχοσ αὐτῆσ κα-
τὰ τὸ ἔτοσ 1958 σελ. 459. Ὅμοίως καὶ ὅσαι ἄλλαι ἀναφέρονται εἰσ Βήσσανην,
ἐδημοσιεύθησαν καὶ αὐται εἰσ τὸ ὡσ ἄνω ὑπ' ἀριθμ. 39 τεῦχοσ.

10

1770

Ὅμοίως ὡσ ἀνωτέρω ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ «Κοίμησισ Θεατόκου» τὸ ὁποῖον ὁ Ἱ

Λαμπρίδης ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέν κατὰ τὸ 1880 βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῶν ἐν Ἡλείῳ Ἀγαθοεργημάτων» ὀνομάζει Μονὴν Γιουρχάν (Ἱεροχίου).

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«δηὰ χειρὸς κωνσταντίνου ἐκ χορίου Χιονιάδες 1770».

11

1774

Περιφέρεια Σιατίστης Μακεδονίας

Χορίον Μπλάτσι (νῦν Βλάστη)

Ἱ. Μονὴ ἀγ. Δημητρίου.

Ἐπερθύρωσ ἔσωθεν ταῦ κυρίως Ναοῦ ἐπὶ τῆς Δυτ. πλευρᾶς χρώματι, καὶ Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«† Ἀνεκενίσθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ ἰθὺς καὶ πάνσεπτος Ναὸς τοῦ ἀγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου ἐρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου κυρίου Κιούλου, διὰ δαπάνης τοῦ οὐδύμου κτίτηρος κυρίου Γεωργίου Δίμου τοῦ Νίτζιου ἐκ κόμης Κλισούρας εὐημερεύοντος Θεοῦ Ἱερέως, μικροῖς γράμμασιν.

«διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἐν ἔτισιν «τισιν» ὑπὸ Θεογονίας 1774 Ἰανουαρίου 20(12)».

12

1779

Περιφέρεια Ζιουπανίων Μακεδονίας

Χορίον Ζιουπάνι (νῦν Πεντάλοφος)

Ἱ. Ναὸς ἀγ. Ἀχιλλείου.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγκάσι(13).

«Ἀνιστορήθη καὶ ἐκαλλολίσθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος οὗτος Ναὸς τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀχιλλίου ὀρχιεπισκόπου Λαρίσσης ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου κυρίου Κωνσταντίνου Σισανίου εὐημερεύοντος Ἰω(άννου) Ἱερέως, Κωνσταντίνου Ἱερέως, Κωνσταντίνου Ἱερέως, καὶ Π(α)παῖω(άννου) Ζιούκου ἐπιτροπεύοντος Κωνστατέου(ν) Φίκα, καὶ διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου καὶ Μιχαὴλ Μιχαὴλ ἐκχόρας Χιονιάδες ἐν ἔτι σωτηρίῳ 1779».

(Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 37 εἰκόνα τῆς ἐπιγραφῆς).

Σημειώσεις

Τὸ τελευταῖον ψηφίον τῆς χρονολογίας αὐτῆς εἶναι ἀμφίβολον ἂν εἶναι 9 ἢ 4.

(12) Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὡς καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 5, 6, καὶ 11, ἀντεγράψαμεν ἐκ τοῦ βιβλίου Μιχ. Καλινδέρη ἐκδοθέντος τὸ 1940 ὑπὸ τὸν τίτλον «Γραπτὰ Μνημεῖα ἀπὸ τὴν Δυτ. Μακεδονίαν χρόνων Τουρκακρατίας». Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς εἶναι ὅτι δὲν φέρει τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ ἐν αὐτῇ ἀναφερομένου ἀγιογράφου Κωνσταντίνου. Περὶ τούτου, ἄς μὴ ἀμφιβάλλῃ ὁ ἀναγνώστης. Εἶναι ὁ ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφος Κωνσταντίνος ὁ ἱστορήσας κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν καὶ τὰς εἰκόνας ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Κοιμήσεως Θεοτόκου Αὐγερινοῦ τὸ 1763, Εἰσοδίων Θεοτόκου Ντόλου τὸ 1764, καὶ ἀγ. Ἀχιλλείου Πενταλόφου τὸ 1779. Ἰσχυρίζομεθα τοῦτο, βασιζόμενοι ἀπ' ἐνός μὲν εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον τοῦ Καλινδέρη εἰς τὸ ὁποῖον εὐδαίμων χιαντάται ἄλλη ἐπιγραφὴ φέρουσα τὸ ὄνομα Κωνσταντίνος, ἀπ' ἑτέρου δέ, καὶ εἰς τὰς τρεῖς κυρίως ἐν τῷ Τέμπλῳ τῆς Ἱ. Μονῆς ταύτης εἰκόνας Σωτήρας, Θεοτόκου καὶ ἀγ. Δημητρίου. Αἱ εἰκόνες αὗται εἶναι τῆς αὐτῆς τεχνοπότητος μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν ἀπαιτωμένων διαφόρων ἄλλων εἰκόνων, ἔργων τοῦ αὐτοῦ ἀγιογράφου, ὡς τοῦτο καὶ ἐκ μιᾶς ἐπιγραφῆς ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἐπισκεψαμένους κατὰ τὸ ἔτος 1957 διεπιστώσαμεν.

(13) Μεταχειρίζομεθα τὴν φράσιν τοῦ συγγραφέως.

Μᾶλλον θὰ ἦτο μικρὸν μηδενικόν. Τὸ 9 προσετέθη ὑπὸ τοῦ Καλιντέρη κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν διὰ νὰ σχηματισθῇ ὁ ἀριθμὸς, τὸ δὲ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ φαινόμενον ὡς 4, εἶναι νεωστὶ γεγραμμένον. Λέγω νεωστὶ, διότι κατὰ τὴν τελευταίαν μας ἐκεί μετάβασιν, ἔλλειπε ἡ διόρθωσις αὕτη.

13

1800

Ἐπαρχία Δρυϊνουπόλεως

Τμημα Ζαγοριᾶς

Χωρίον Κόνιτσα

Ἱερ. Μονὴ Κοιμήσεως Θεοτόκου.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Ναοῦ Κεφαλ. Γράμμασιν.

« Ἡ Ἐξωγραφίσθαι ὁ πάνσεπτος οὗτος Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀρχιερατεύοντος ταῦ θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου Ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως

Εἰκ. 37

Ἐπιγραφή (Ἁγ. Ἀγίλλειος Πενταλόφου)

καίου Γαβριὴλ ἐπιτροπεύοντος Ἀλεξίου ἱερέος διὰ σηνδρομῆς καὶ ἐξόδων Σοφρονίας Μοναχῆς· χεῖρ ζωγράφων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου. Ἐν ἔτει 1800. Κατὰ μίαν Ἰουνίου 28».

Σ η μ ε ί ω σ ι ς

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τοῦ βιβλίου Παν. Πουλίτσα φέροντος τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου» 1928 σελ. 74. Οἱ ἐν αὐτῇ ἀναφερόμενοι ἀγιογράφοι Μιχαὴλ καὶ Γεώργιος, οὗτοι ἀναμφιβόλως εἶναι οἱ ἐκ Χιονιάδων, οἱ ἱστορήσαντες κατὰ τὸ ἔτος 1812 καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ χωρίῳ Ἐλεοῦσα τῆς Προμετῆς ὡς παρακασιόντες θὰ ἴδωμεν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφὴν. Ὑποστηρίζομεν ταῦτο ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι οἱ ἀγιογράφοι αὐτοὶ εἶναι κατὰ πολὺ νεώτεροι τῶν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ 1606 μέχρι τοῦ 1664 ἀπαντωμένων ἐν τῷ ἐν λόγῳ βιβλίῳ, Μιχαὴλ ἐκ Λινοτοπίου, καὶ Μιχαὴλ ἐκ Ζέρομας. Τὸ ἐξ 136 ἐτῶν καὶ πλέον μεσολαβοῦν διάστημα, δικαιολογεῖ πλήρως τοὺς ἰσχυρισμούς μας αὐτούς. Ἐπομένως, καὶ ἡ γνώμη μας αὕτη στηρίζεται νομίζω ἐπὶ τῆς ἀληθείας.

14

1802

Ἐπαρχία Βόλου

Χωρίον Κισσός

Ἱ. Ναός ἁγ. Μαρίνης

Ἐπὶ τῶν ἕξ κιονοκράνων τοῦ Ναοῦ. χρώματι, καὶ Κεφ. Βυζαντ.

Γράμμασιν.

«Γινώσχετε πάντες οἱ ἡσερχόμενοι ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ ὅτι οὗτος ὁ ἐγκαλοπείσμος τοῦ θύου Ναοῦ τῆς ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Μαρίνης ἔγινεν ἐξ ἐπομελίας τοῦ κυρίου κὺρ Νικολὶ Κυριαζὶ ἐν ἡμέραι(ς) ἱερατεύωντος Σακαυλαρίου παπᾶ κὺρ Γεώργι καὶ τῶν λιπῶν διὰ σηνδρομοῖς καὶ δαπάνης πλουσίας δωρεᾶς τῆς Κοινοτήτος ἐν ἡμέραι(ς) ἀρχιερατεύοντος κυρίου κὺρ Ἀθανασίου καὶ ἐπιπροσπεύοντος νηκολῆς κυριαζῆ δι' ἐξόδου καὶ δαπάνης ταῖς Κηνότητος οὗ ἰ χάρις τεῖς ἁγίας καὶ γένη σκαίπη πάντων ἡμῶν. ἡ Ἀνιστορήθη καὶ ἐγκαλωπιήσθη τὸ παρῶν ταβάνι καὶ οἱ καμάρες τοῦ θείου Ναοῦ τῆς ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Μαρίνης τοῦ Χωριστοῦ ἐν ἔτι Σ(ωτη)ρίῳ ΑΩΒ'. 1802 Κρισμογονοίας ΖΤΙ' ἐν μηνὶ Μαρτίῳ οὐ χειροδορεόντος(;) Παγοῦνι κωσταντὶ Χηωναδύτι ἐκ φυλῆς Πασχαλάδης».

Σ η μ ε ἰ ω σ ι ς

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τῶν ἕξ φωτογραφιῶν τῶν κιονοκράνων τοῦ Ναοῦ τὰς ὁποίας λίαν προφρόνως ἀπέστειλεν πρὸς ἡμῖς ὁ ἐκ Βόλου ἀξιότιμος συγγραφεὺς κ. Κίτσος Μακρῆς, διὸ καὶ ὅπ' ἐντεῦθεν θεσπίζομεν τοῦτον εὐχαριστοῦμεν.

15

1802

Περιφέρεια Ζιουπανίων

Χωρίον Πεντάλοφος

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Τριάδος.

Ἐπερθύρωσ ἐσωθεν καὶ ἐπὶ τῆς Δυτ. πλευρᾶς τοῦ κυρίου Ναοῦ,

Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«Ἰστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ ἱερός Ναός τῆς ἁγίας Τριάδος ἀρχιερατεύον(τος) τοῦ Πανιερωτάτου ἁγίου Σισσανίου κυρίου Νεοφύτου διὰ δαπάνης καὶ ἐξόδων ἡγουμενεύοντος δὲ τοῦ σεβασμίου Γέροντος Νεοφύτου Θεοκλήτου Ἀνθίμου Γαλακτίωνος τῶν ἱερομονάχων Κωνσταντίου Διονισίου Λαροθέου Παρθενίου καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοὶ τῶν Μοναχῶν. Ἐκ χειρὸς Μιχαὴλ ἱστοριογράφου (μικροῖς γράμμασιν) ἐκ πόλεως Χιονιάδης ΑΩΒ 1802 Ἰουνίου 1».

Σ η μ ε ἰ ω σ ι ς

Ὅσον ἄφορᾶ τὰς τοιχογραφίας τῆς Μονῆς ταύτης — ἂν καὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν βέβαια οὐδεμίαν εἰδικότητα διὰ νὰ κρίνωμεν — ταῦτο καὶ μόνον λέγομεν. Ὅτι ἐθαμβώθημεν ἀπὸ τὴν ζωγραφίαν τῶν προσώπων, καὶ τῆς ὅλης ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ ἐργασίας. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο μὲ τὴν μέθοδον «τοῦ αὐγοῦ», διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ τοιχογραφίαι διατηροῦν καὶ θὰ διατηροῦν αὐτὴν τὴν ζωρότητα αἰῶνας ὁλοκλήρους. Ἡ μέθοδος αὕτη — καθὼς καὶ ἀρχικῶς ἀνεφέρσαμεν — εἶναι ἡ στερεοτέρα ὅλων τῶν ἄλλων μεθόδων, τὴν ὁποίαν δυστυχῶς οἱ νεώτεροι τὴν ἀγνοοῦν παντελῶς.

16

1805

Ἐπαρχία Κονίτης

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἱ. Ναός ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἐπὶ τῆς Βορείου πλευρᾶς ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ ἐντὸς μεγάλης κόγχης

καὶ κάτωθι τῆς τοιχογραφίας (Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ καὶ Ζωοδό-
χος Πηγή) χρώματι καὶ Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«† Ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος οὗτος Θεῖος καὶ Ἱερός Ναὸς ἐκ βάθρων τοῦ τιμίου
ἐνδόξου Προφήτου Προδρομίου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἀρχιερατεύοντος τοῦ
Θεοφιλεστάτου ἁγίου Βελλᾶς καὶ Κονίτης κυρίου Θεοδοσίου. Ἀνεκαινίσθη διὰ
συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου κυρίου Γεωργίου Παπαϊωάννου ἱστορή-
θη δὲ διὰ χειρὸς Μιχαὴλ Ἰωάννου Χιονιάδου ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ
πέμπτῳ.....».

17

1812

Ἐπαρχία Πραμετῆς

Χωρίον Ἐλεούσα

Ἱ. Ναὸς τῆς Θεοτόκου.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου, χρώματι, καὶ Κεφ. Γράμμασιν.

«† Ὁκοδομήθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ Θεῖος Ναὸς
τῆς Ὑπεραγίας ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἐλεούσης διὰ συνδρομῆς
κόπων τε καὶ ἐξόδων τῶν φιλοχρίστων καὶ εὐσεβῶν Χριστιανῶν ταύτης τῆς Θεο-
σώστου κόμης Ἐλεούσης καλουμένης ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητρο-
πολίτου Κοριτζᾶς καὶ Πραμετῆς κυρίου κυρίου Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἀγροφῶν. Διὰ
χειρὸς ζωγράφων τῶν τε Μιχαὴλ Γεωργίου καὶ Γεωργίου ἐκ Χιονιάδων ἐν ἔτει
σωτηρίῳ ΙΩΙΒ (=1812) Ἀπριλίου 18».

Σ η μ ε ί ω σ ι ς

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τῆς 90ης σελίδος βιβλίου «Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐν-
θυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου» ἐκδοθέντος τὸ 1928 ὑπὸ Παναγιώτου Που-
λίτσα, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ ἀξιότιμος συγγραφεὺς εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μᾶς
τὸ ἀποστείλῃ κατόπιν παρακλήσεώς μας.

18

1813

Ἐπαρχία Κασταρίας

Χωρίον Κλισούρα

Ἱ. Μονὴ τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου.

Ἐσώθεν δεξιὰ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ Ναοῦ ἐπὶ τοῦ τοίχου χρώ-
ματι καὶ Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«Τοῦτον τὸν οἶκον ὁ Πατὴρ ὠκοδόμησεν. Τοῦτον τὸν οἶκον ὁ Υἱὸς ἐστερέωσεν.
Τοῦτον τὸν οἶκον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀνεκαίμησεν. Τριὰς Ἁγία δόξα σοι.

† Ὁκοδομήθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ πάνσεπτος οὗτος Ἅγιος Ναὸς τῆς
Γεννήσεως τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου διὰ δαπάνης καὶ ἐξοδα τοῦ
Πανοσιωτάτου Μητροπολίτου ἁγίου Κασταρίας κυρίου (κυρίου Νε)οφύτου τοῦ
..... Διὰ χειρὸς ζωγράφων (Μιχαὴλ) Γεωργίου καὶ Γεωργίου ἐκ Χιονιά-
δων (τῆς) Ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Βελλᾶς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1813.....».

19

1813

Ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκότος τριῶν Ἱεραρχῶν ἐναποκειμένης ἐν τῇ
Ν. πλευρᾷ τοῦ Ναοῦ πλησίον τοῦ Ἱ. Βήματος Κεφ. Βυζαντ. Γράμ-
μασιν.

«Δέησις τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Μιχαὴλ ἱστοριογράφου ἐκ Χιονιάδων. Ἰστορήθη δὲ
διὰ χειρὸς Γεωργίου καὶ Γεωργίου τῶν αὐτοῦ Μαθητῶν ἐκ Χιονιάδων ἐν ἔτει
σωτηρίῳ 1813 (μικροῖς γράμμασιν) κατὰ μῆναν φεβρουάριον».

Σ η μ ε ί ω σ ι ς

Ὁ ἀναγνώστης δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅτι αἱ εἰς τὴν Δυτ. Μακεδονίαν ἀναφερόμεναι ἐπιγραφαὶ, τόσον αἱ προηγηθεῖσαι ὅσον καὶ αἱ ἀκολουθοῦσαι, ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὸ διπλοῦν τεῦχος τῆς «Ἡπειρ. Ἑστίας» (Ἰούλιος— Αὐγούστος) 1960 σελ. 570—579, μὲ τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις Ἡπειρωτικαὶ ἀπὸ τὴν Δυτ. Μακεδονίαν».

20

1822

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Πληκάδες (νῦν Πληκάτιον)

Παρεκκλήσιον Θεοτόκου (Παναγιωτοῦλα)

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἔσωθεν τοῦ κυρίου Ναοῦ καὶ ἐπὶ τῆς Δυτ. πλευρᾶς χρώματι καὶ Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«Ἀνιγέρθη ἐκ βάρων κατὰ τὸ 1811 καὶ ἐστορίθη ὑπὸ τοῦ Ἱερέος ὁ Ναὸς τῆς Ἡπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἀρχιεπισκόπου Βελλᾶς κυρίου Ἰωσήφ. Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ἐπιμοσθέντου κυρίου Χρήστου Κωνσταντίνου Γ. Γέρογκου. Ἐστορίθη δὲ διὰ χειρὸς Γεωργίου καὶ Ζήκου Χιοναδίων. ἔτος 1822 Ἰουλίου 5».

21

1822

Ὅμοίως ἐν τῷ ἰδίῳ Παρεκκλησίῳ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτήρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«συνδρομῆ κυ(ρίου) Πανα..... διὰ χειρὸς..... Χιοναδίτου 1822».

22

1834

Ὅμοίως Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Τούρνοβον (νῦν Γεωργιόπολις)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Κάτωθεν τοῦ Παντοκράτορος ἐντὸς τετραγώνου χρώματι, καὶ μικροῖς γράμμασιν.

«Ἰστορήθη ὁ Παντοκράτωρ 1834 διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου Χιονοδίτου. ἔτος μιᾶς πλεῖστος ἱστορίας ἦτη ζωγραφίας ὅπου ἦτο εἰς τὸ Τέμπλον 'ΖΡΚΕ'». (=1617)

23

1835

Ἐπαρχία Δωδώνης

Χωρίον Ζαγόρτσα (νῦν Πολύγυρος)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Κυριακῆς

Ἀνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ Ναοῦ χρώματι, καὶ Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«† Ἰστορήθη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ Ἱερός Ναὸς τῆς Ἁγίας ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Κυρίου Κυρίου Ἰσακίμ καὶ ἐπιτροπεύοντος τοῦ εὐλαβεστάτου κυρίου Νικολάου Ἱερέος καὶ εὐημερεύοντος τῶν εὐλαβεστάτων Βασιλείου Ἱερέος Χρίστου Ἱερέος Ἀποστόλη Ἱερέος ἐν ἔτει 1835 Μαΐου 25.

Ἰστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Ζήκου, Νικολάου, καὶ Ματθαίου ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Βελλᾶ».

μικροῖς γράμμασιν

«ἐκ κόμης χιονάδες».

Σημ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, τῇ ὑποδείξει τοῦ ἐκ Ψήνας διδασκάλου κ. Γεωργίου Παπαπαίου, ἀντεγράφη καὶ μοὶ ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Ἐφημερίου Πολυγύρου Ἱερέως Χρήστου Φ. Παπῶν διὸ καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν θεωρῶς τούτους εὐχαριστοῦμεν.

24

1838

Περιφέρεια Ζίτσης

Χωριον Ζίτσα

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Ἀποστόλων Κεφαλ. Βυζαν. Γράμμασιν.
«† Ἰστορήθη ἡ παροῦσα εἰκόνα διὰ χειρὸς Νικολάου καὶ Ματθαίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ 1838 Μαΐου 4 ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελῶ ἐκ κώμης Χιονάδες».

25

1838

Ἐπαρχία Ἰωαννίνων

Πόλις Ἰωάννινα

Οἰκία Νεομαρτύρος Γεωργίου.

Ἐπὶ εἰκόνας δεξιὰ ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Νεομαρ. Γεωργίου Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«... Δι' ἐξόδου ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεως Κονίτζης 1838 Ἰανουαρίου 31».

μικροῖς γράμμασιν

«διὰ χειρὸς ζήκου Χιονιαδίτου».

26

1839

Ἐπαρχία Κονίτσης

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ.

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Θεοτόκου, τύπου Γλυκοφιλούσης.

«Ἡ Γλυκοφιλοῦσα ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς. 1839 διὰ χειρὸς ζήκου χιονιαδίτου».

27

1840

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωριον Καβάσιλλα

Ἱ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου

Ἐπὶ μεγάλης ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ εἰκόνας Θεοτόκου «ἡ Ὁδηγήτρα» μικροῖς γράμμασιν.

«ἡ παροῦσα ἰκὼν τῆς Θεομήτορος εἶναι ἡ παμπάλαια καὶ θαυματουργὸς τοῦ χωρίου καβάσιλλα. ἐξανιστορήθη δι' ἐπιστασίας ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐπιτροπεύοντος κυρίου ἀθανασίου Κορδᾶ καὶ ἐφημερεύοντος αἰδεσημοτάτου κυρίου παπαπορφυρίου ἐκ χώρας βλάχους τὰ δὲ ἔξοδα ἐκ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας. 1840: μαρτίου 18.

διὰ χειρὸς ζήκου γεωργίου Χιονιαδίτου».

28

1840

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας Νεομαρτύρων, κάτωθεν, Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«Οἱ εἰς τὴν παροῦσαν ἰκῶνα ἱστορηθέντες Νεομάρτυρες δίδωμεν ἴδησιν εἰς τοὺς φιλαναγνώστας ἂν ἐπιποθοῦν νὰ μάθουν ποῦ καὶ πῶς ἐτελείωσεν ὁ καθεὶς, ἅς εὔρουν τὸ βιβλίον καλούμενον Νεομαρτυρολόγιον καὶ ἐκεῖ τοὺς εὐρίσκουν ὄλους. Ἰστορήθη δι' ἐξόδου ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεως Κονίτζης».

μικροῖς γράμμασιν.

«1840 μαΐου 10 διὰ χειρὸς Ζήκου γεωργίου Χιονιαδίτου».

29

1842

Ὅμοιος εἰς τὸ αὐτὸ κελλίον.

Ἐπὶ μεγάλης τοιμόρφου φορητῆς εἰκόνος ἁγ. Δημητρίου Νεομάρτυρος Γεωργίου καὶ Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, Κεφ. Γράμμασιν.

«Δι' ἐξόδων ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεως Κονίτζης».

μικροῖς γράμμασιν.

«1842 Ἰουνίου 10. ἱστορήθη διὰ χειρὸς Ζήκου γεωργίου χιονιαδίτου».

30

1842

Ὅμοιος ἐν τῷ Μητρ. Ναῶ ἁγ. Νικολάου ἄνω Κονίτσης.

Ἐπὶ εἰκόνος Θεοτόκου ἐν τῷ Γυναικωνίτη βουούσης γύρωθεν τοὺς Προφήτας Κεφ. Γράμμασιν.

«Δι' ἐξόδων ἐλαχίστου Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ πόλεως Κονίτζης.

Ἰστορήθη διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου ἐκ κόμης Χιονιάδες 1842 Αὐγούστου 25».

31

1843

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνος τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου.

«δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου Παΐσιου.

1843. φεβρουαρίου 20. διὰ χειρὸς ματθαίου πασχαλάδες».

32

1843

Πόλις Κονίτσα

κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ

Ἐπὶ μεγάλης εἰκόνος Εὐαγγελισμοῦ Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν.

«Δι' ἐξόδου τῆς ἐλαχίστης δούλης τοῦ Θεοῦ Ἀγγελικῆς ἀδελφῆς Χρυσάνθου Λαενᾶ ἐκ Κονίτζης.

1843 Αὐγούστου 31. Χιονιάδες διὰ χειρὸς Ζήκου Γεωργίου».

33

1846

Ἐπαρχία Τζουμέρκων

Χωρίον Μελισσουργοὶ

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐκ τοῦ βιβλίου «Παρατηρήσεις εἰς τὴν νεωτέραν Γεωγραφίαν τῆς Ἠπείρου» Κων. Στεργιοπούλου 1937 σελ. 17.

«Ἰστορήθη ὁ Θεὸς καὶ Ἱερὸς Ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Κυρίου Κυρίου Ἰωανηκίου καὶ ἐφημερευόντων Ἰωάννου Ἱερέος Πρωτοπαππᾶ Κωνσταντίνου Κυρίου Ἀθανασίου Ἱερέος Φώτη Ἱερέος Ἰωάννου Ἱερέος Ἀθανασίου Ἱερέος Ἀποστόλη Ἱερέος καὶ Ἰωάννου Ἱερέος καὶ ἐπιτροπεύοντος Ἀθανασίου Παπαδιαμάντη ἱστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Ζήκου Ἰωάννου Νικολάου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν ἀυταδέλφων ἐκ (κ)όμης Χιονιάδες ἐκ

τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελλᾶς προεσευόντων Πανταζῆ καὶ Κώστα Παπακώστα.
1846 Ἰουλίου 15 δι' ἐξόδων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης».

34

1847

Ἐπαρχία Κορίθης

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Δημητρίου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνο ἁγ. Νικολάου.

«δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου καὶ ἀποστόλη τοῦ νικολάου ἐξαρχάδων.
διὰ χειρὸς ζήκου γεωργίου 1847».

35

1848

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνοσ Γενεθλίων τοῦ Προδρομοῦ μικροῖς
γράμμασιν.

«δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου Γεωργίου Πα(πᾶ)Κώστα — 1848. διὰ χει-
ρὸς Ἀναστασίου Κωνστ(αντίνου) νέου Ζωγράφου Χιονιαδίτου».

36

1849

Ἐπαρχία Φιλιππιάδος

Χωρίον Κουκλέσι

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ Συγγράμματος «Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» τοῦ
1934 σελ. 120 ἀρ. 154.

«Ἐστορήθη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ ἱερός Ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡ-
μῶν Νικολάου ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Κυρίου Ἰωαννικίου καὶ εὐημε-
ρεύοντος τοῦ εὐλαβεστάτου κυρίου Χρήστου ἱερέος καὶ πνευματικοῦ τοῦ ἐκ (κ)λη-
σοῦρας καὶ ἐπιτροπεύοντων Δήμου Καλίβα καὶ Εὐθυμίου Τόλη. Ἐστορήθει δὲ διὰ
χειρὸς Ζίκου Ἰω(άννου) Νικολάου καὶ Ματθαίου τῶν ἀυταδέλφων ἐκ κόμης Χιο-
νιάδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελλᾶς ἐν ἔτη 1849 Φεβρουαρίου 13».

37

1852

Ἐπαρχία Κορίθης

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀποστόλων

Ἐπὶ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Ἱερῷ.

«ἡ παροῦσα σταύρωσις μετὰ τῶν Θεολογικῶν ἱστορήθη διὰ δαπάνης τοῦ κυρίου
νικολάου Γεωργίου. Πανταζῆ. καὶ τῶν ἀυταδέλφων αὐτοῦ. διὰ μνημόσυνον αὐτοῦ
καὶ τῆς συμβίας καὶ τέκνων αὐτῶν».

Ὅμοίως ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Θεολογικοῦ.

«διὰ χειρὸς Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Χιονιαδίτων. 1852 ὀκτωβρίου 15».

Σημ. Θεολογικὰ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἀγιογραφίας ἐννοοῦνται ἡ ἐν τῷ
Σταυρῷ παρεστῶσα Μήτηρ τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος καὶ μαθητῆς αὐ-
τοῦ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος.

38

1853

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Κουκούλιον

Ἰ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου

Ἐπὶ τῆς Β. Ἀνατολικῆς Γωνίας ἐν τῷ Ἱεροῦ Βήματι ἄνωθεν τοῦ
Νιπτῆρος Κεφ. Γράμμασιν.

«Ἱστορήθη ὁ τοῖχος οὗτος (ἀνάγνωθι ἢ πλευρὰ αὕτη) ἐξ ὀλοκλήρου δαπάνη Ἀλε-
ξάνδρου Κ. Πλακίδα ἐν ἔτει 1853 Ἰουλίου Α'».
μικροῖς γράμμασιν.

«Ἱστορήθη διὰ χειρὸς τῶν ἀυταδέλφων Ζήκου καὶ κωνσταντίνου ἐκ χώρας Χιο-
νιαδες».

39

1854

Ἐπαρχία Πογωνίου
Χωρίον Σταυροσκιάδιον

Ἱ. Ναὸς Εἰσοδίων Θεοτόκου

Ἐπὶ εἰκόνοσ Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλω.

«Διὰ χειρὸς τῶν ἀυταδέλφων Νικολάου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιο-
νιαδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου βελλᾶς. 1854 Ὀκτωβρίου 25».

40

1856

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου

Ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ ἐπὶ εἰκόνοσ Μεγ. Ἀρχιερέωσ.

«διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων τοῦ Ἐντιμοτάτου κυρίου Ἀστερινοῦ Γεωργίου εἰς μνη-
μόσυνον αἰώνιον. Ἱστορήθη δὲ διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου χιονιαδήτου
ΠαπαΚωστόπουλου.

Ἐν ἔτει 1856 Μαΐου 5 Σκαμνέλι».

41

1857

Ἐπαρχία Κονίτιος
Χωρίον Χιονιαδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ

«δι' ἐξόδων Κ. Νικολάου Θεολόγ. Πα(πα)διαμάντη. διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου Γε-
ωργίου 1857 Σεπτεμβρίου 15».

42

1859

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Συνδρομῆ τοῦ Πανοσιωτάτου κυρίου ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ Καθηγουμένου τῶν δύο
Μονῶν (Ἁγ. Νικολάου καὶ Ἁγ. Παρασκευῆς) Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Παιερω-
τάτου Κυρίου Κυρίου ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ἐγένετο ἡ παροῦσα, χεῖρ τοῦ Ἀναστασίου
Κ. Χιονιαδίτου ἐν ἔτει 1859 Μαρτίου 24».

43

1859

Χωρίον Μπάγια (νῦν Κῆποι)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«ἐν ἔτει 1859 Ἀπριλίου 5 χεῖρ Ἀναστασίου Ζω(γράφου) χιονιαδίτου».

44

1859

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἀνωτέρω Ναῶ.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὀπισθεν τοῦ Ἀρχιερ. Θρόνου.
«Συνδρομῇ τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Κυρίου Κυρίου ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ἔγένετο ἡ παροῦσα, χεῖρ τοῦ Ἀναστασίου Κ. Χιοναδίτου ἐν ἔτει 1859 Ἀπριλίου 25 Μπάγια».

45

1860

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῶ.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

«1860 Ἰουνίου 10 χεῖρ Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιοναδίτου».

46

1860

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῶ.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐν τῇ Νοτ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

«Κατὰ τὸ ἔτος 1860 Ἰουνίου 10 ἱστορήθησαν αἱ δύο εἰκόνας τῶν Ἀρχαγγέλων διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου χιοναδίτου».

47

1860

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Ἀργυροχώριον

Παρεκκλήσιον Παναγίας (Ζωροδόχου Πηγῆς).

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Διὰ χειρὸς τῶν ἀγαθῶν ἀδελφῶν Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες ἐν ἔτει 1860».

Σημ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη παρὰ τοῦ Ἐφημερίου Ἀργυροχωρίου Ἀναστασίου Σπάτορα.

48

1860

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Ὁστανίτσα (νῦν Ἀηδονοχώριον)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀποστόλων.

Ἐπερθύρωσ ἐσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ χρώματι, καὶ Κερ. Γράμμασιν.

«† Ἰστορήθη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ Ἱερὸς Ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Ἡγουμένοντος Ἀνθίμου Ἱερομονάχου κτήτορος τῆς Ἐκκλησίας. Ἰστορήθη δὲ διὰ χειρὸς τῶν ἀγαθῶν ἀδελφῶν Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Βελλῆς 1860 Ἰουνίου 18».

Σημ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ τότε ταχ. ὑπαλλήλου Παύλου Ζησάκη ἐκ Παλαιοσελίου νῦν Ἱερομονάχου.

49

1860

Ἐπαρχία Ἰωαννίνων

Χωρίον Μπισδούνιον

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου

Ἐπὶ τῆς Βορ. πλευρᾶς τοῦ Ναοῦ.

«Ἰστορήθη διὰ χειρὸς τῶν ἀγαθῶν ἀδελφῶν Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου Χιονιαδιτῶν».

ἐπιτροπεύοντος δὲ τοῦ Ἰωάννου Βασιλείου 1860».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγραφή ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ Συγγράμματιος Ἡπειρ. Χρονικά τοῦ 1934 σελ. 122.

50

1860

Πόλις Ἰωάννινα

Οἰκία Νεομάρτυρος Γεωργίου

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου μικροῖς γράμμασιν. «Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Βελλᾶς 1860 Μαρτίου 8».

51

Ἐπαρχία Κορωνίας

Χωρίον Σιάλεση (Βορ. Ἡλείου)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος ἐν τῷ Τέμπλῳ Κεφ. Γράμμασιν.

«Δέησις τῶν δούλων σου Βαγγέλη Χριστοδοῦλου Σπυρίδωνος ἀδελφῶν Κωνσταντίνου Ζέκου, καὶ Βασιλείου υἱοῦ Χριστοδοῦλου 1860 Ἀπριλίου 20».

Διὰ χειρὸς Ζήκου, Ματθαίου, καὶ Κωνσταντίνου τῶν ἀδελφῶν ἐκ κώμης Χιονιάδες».

52

1860

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Νικολάου.

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Χριστοδοῦλου Παπαϊωάννου Κηρατζῆ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Σωτήρη Εὐθυμίου, καὶ Μχαῖλ. 1860 Ἰουνίου 5».

Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Ζήκου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου, ἐκ κώμης Χιονιάδες».

53

1860

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνας Τριῶν Ἱεραρχῶν.

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Θεοδοσίου Ζώτου καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Πέτρου καὶ υἱῶν Πέτρου Εὐθυμίου καὶ Βασιλείου. 1860 Ἰουνίου 8».

Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Ζήκου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες».

Σημ.

Ἔργα τῶν ἰδίων ἀγιογράφων τυγχάνουσι καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου, ἁγ. Σπυρίδωνος, ἁγ. Παρασκευῆς καὶ Αἰκατερίνης, Μεταμορφώσεως, καὶ ἁγ. Γεωργίου.

54

1861

Ἐπαρχία Κονίτσης

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας Θεοτόκου.

«1861 Μαρτίου 8. Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χρυσάνθου Λαενᾶ, χεῖρ Ζήκου Γεωργίου Χιονιαδίτου».

55

1861

Ἐπαρχία Ἄρτης

Χωρίον Νεοχώριον

Κεντρικὸς Ναὸς ἁγ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Δημητρίου φερούσης γύρωθεν εἰκονισμένα καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ.
«ἴστορίθη δὲ διὰ χειρὸς Νικολάου Γεωργίου, καὶ Δημητρίου υἱοῦ αὐτοῦ καζᾶ Κολώνια ἐκ (κ)ῶμης Χιονιάδων ἐκ τῆς Ἐπ ἀρχίας τοῦ Ἁγίου Βελλᾶς 1861 Μαΐου 1».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγραφή πρὸ δεκαετίας σχεδὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἐν τῇ Νομαρχίᾳ Ἰωαννίνων ὑπηρετοῦντος κ. Κων. Κυριζίδου τοῦ ἐκ Χιονιάδων.

Ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῇ ὡς ἄνω ἐπιγραφῇ Νικόλαος Γεωργίου, εἶναι ὁ Νικόλαος Γ. Πασχάλης, ἀδελφὸς τῶν Ζήκου, Ματθαίου, καὶ λοιπῶν.

Ἐπὶ πλέον δὲ σημειοῦμεν ἐδῶ ὅτι ὁ ἀναγνώστης δεόν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅτι τὸ χωρίον Χιονιάδες, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως, ὅτε μὲν ὑπήγετο εἰς τὴν Ὑποδιοίκησιν Κονίτισης, ὅτε δὲ εἰς τὴν Ὑποδιοίκησιν Κολωνίας, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ φρασίς, «Καζᾶ Κολώνια».

56

1863

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Κορτίσινα (νῦν Νικάνορας)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Μαρίνης.

Ἐπὶ μεγάλης τριμῶρου εἰκόνας τῶν ἁγίων α') Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, β') Ὁσίου Νικάνορος, καὶ γ') ἁγ. Ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Νέου ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.

«1863 Ἰανουαρίου 20 διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιονιάδου».

57

1863

Χωρίον Χιονιάδες

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Κωνστ. καὶ Ἑλένης.

«1863 Φεβρουαρίου 15 ἀποβίβισα Ἀναστάσιος Μ. Ζ(ωγράφος)».

58

1863

Ἐπαρχία Λεσκοβικίου

Χωρίον Ἄριζα (Βορ. Ἠλείου)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Ἀναστασίας.

«Δι' ἐξόδων κυρίου Παπαῖωάννου Δημητρίου.

1863 Ἀπριλίου 20 Χιονιάδες».

Σημ.

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Χιονιάδων Παπαῖωάννου Μαρινᾶ τοῦ καιόπιν Ἀρχιμανδρίτου.

59

1863

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Τσαραπλανά

Παρεκκλήσιον ἁγ. Γεωργίου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δι' ἐξόδων Θεολόγου Παπ. 1863 Αὐγούστου 18 διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιονιάδου»

Σημ.

Ἔργα τοῦ ἰδίου ἀγιογράφου ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ εἶναι καὶ ἡ εἰκὼν

τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, ὡς καὶ ἄλλωαι αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Ἱεραγίας εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι δὲν φέρουσι μὲν τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιογράφου, εἶναι δὲ —ὡς εἶμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν— τῆς τεχνοτροπίας τοῦ ὡς ἄνω ἁγιογράφου Ματθαίου Ζωγράφου.

60

1863

Ἱεραγία Ζωγραφία
Χωρίον Τσεπέλοβον
Παρεκκλήσιον Ἐισοδίων Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνος Ἱ. Προδρόμου.

Ἐπιγράμμα φιλοθέου Ἰωάννου Κώστα 1863 Νοεμβρίου 9 καὶ χεῖρ Ἀναστ. Ζωγράφου Χιονιάδου.

61

1863

Ἐπιγράμμα ἐπὶ εἰκόνος Ἐισοδίων Θεοτόκου ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλήσιῳ
Ἐπιγράμμα φιλοθέου προαιρέσεως τοῦ ἀξιοτίμου Χριστοδοίου Ἀναστ. Ζωγράφου
Ἰουλίη 1863 Νοεμβρ. 19.

Ἰστορήθησαν διὰ χεῖρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιονιάδου

62

1864

Ἐπιγράμμα ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλήσιῳ Τσεπέλοβον Ἱεραγίας Ἐισοδίων Θεοτόκου
Ἐπιγράμμα ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλήσιῳ Τσεπέλοβον Ἱεραγίας Ἐισοδίων Θεοτόκου

Ὁ μετακομισθεὶς ἐκ τῆς θέσεως Πουρνάρι, ὅπου ἔσται εἰκόνισμα εἰς τμήν τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ κτισθεὶς ἐν τῇ παρὰ τοῦ Τσεπέλοβου Ἀ. Κούσιουλου παραχωρηθείση ταύτῃ θέσει Πάνσεπτος οὗτος Ναὸς τῶν Ἐισοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐκτίσθη τὸ πρῶτον διὰ προκαταβολῆς μὲν πενήτην ἑκατομμύριον ἀυστριακῶν φλωρίων τοῦ κ. Νικολίου Σιόμπου καὶ συγγενῶν του, ἐκτελέσθη δὲ, ἰσχυρήθη καὶ εὐτρεπίσθη δαπάνη καὶ ὄγκω ἐπιστάσις τοῦ καὶ ἐπιτελούντος Κυρίου Χριστοδοίου Τσολάκη καὶ τῇ συνδρομῇ τινῶν κατοικούντων εἰς μνημόσυνον αἰώνιον, ἀρχιερατεύοντος μὲν τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Παρθενίου, ἱερατευόντων δὲ τῶν Ἱερέων Οἰκονόμου ΠαπαΧριστοδοίου, Σακελλαρίου Παπαθεοδώρου, ΠαπαΚώστα Δημητρίου, καὶ ΠαπαΚώστα Ἀναστ. Ζωγράφου.

Διὰ χεῖρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιονιάδου τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑξακοστῷ τῷ ἑκατοστῷ Σιότηριῳ ἔτει 1864 Μηνὶ Αὐγούστῳ 31 προαιροσθῆ πρόκλη.

63

1864

Ἱεραγία Κόνιτση
Χωρίον Καβάσπλα
Παρεκκλήσιον Γέννησις Θεοτόκου.

Ἐπιγράμμα ἐπὶ εἰκόνος τοῦ Ναοῦ, χεῖρ καὶ Κεφ. Γράμμασιν.

Ἰστορήθη ὁ Θεῖος καὶ Ἱερός Ναὸς τῆς Ἱεραγίας Θεοτόκου Ἀρχιερατεύοντος δὲ τοῦ Θεοφιλεστάτου κ. Γεωργίου οὗ καὶ ἐπιτελούντος Δημητρίου Ἱερέως Μπούκα καὶ ἐπιτελούντος τοῦ κ. Κώστα Κορδῆ καὶ δι' ἐπιμελείας Χρυσάνθου Λαενῆ Ἱερομονάχου.

Ἰστορήθη δὲ διὰ χεῖρὸς τῶν αὐταδέκτρων Ζήσου καὶ Ματθαίου καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου ἐκ πόλεως Χιονιάδες, 1864 Ἰουλίῳ 18.

64

1864

Πόλις Κόνιτσα
Μητροπ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Ἀποστόλων.
«Δι' ἐξόδω τοῦ Κυρίου Παναγιώτου Στεργίου Ρούβαλη. 1864 Σεπτεμβρίου 30.
Διὰ χειρὸς Ματθαίου χιοναδίτου».

65

1864

Ὁμοίως ἐν τῷ κελλίῳ Χρυσάνθου Λαενᾶ. Ἐπὶ μεγάλης εἰκόνας
τοῦ Σωτῆρος, μικροῖς γραμμασιν.
«1864. Διὰ χειρὸς Ματθαίου χιοναδίτου».

66

1864

Χωρίον Κορτίνιστα (νῦν Νικάνορας)
Παρεκκλήσιον Εὐαγγελιστρίας
Ἐπὶ εἰκόνας Εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Δι' ἐξόδων Βαγγέλη καὶ Ἰωάννου γεωργίου, καὶ κωνστατίνου υἱοῦ αὐτοῦ 1864.
χειρὸς Δημ. Νικ.».

Σημ.

Οὗτος εἶναι ὁ ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφος Δημήτριος Νικ. Πασχάλης.

67

1865

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσαργιάς)
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.
Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου.
«Δι' ἐξόδων τοῦ κυρίου στεφανῆ λάμπρου.
1865 Ἀπριλίου 12. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Γεωργίου Χιοναδίτου».

68

1865

Χωρίον Βράνιστα (νῦν Τραπέζα)
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.
Ἐν τῷ κελλίῳ τῆς ἐν σχήματι Προσκομιδῆς ἁγ. Τραπέζης τοι-
χογραφίας μικροῖς γραμμασιν.
«Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου καὶ Ἀναστασίου Μιχαήλ ἐκ κώμης Χιονάδες. 1865
Αὐγούστου 2».

69

1865

Χωρίον Τούρνοβο (νῦν Γοργοπόταμος)
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.
Ἐπὶ εἰκόνας Προδρομοῦ ἐν τῷ Τέμπλῳ ἀριστερά.
«Δι' ἐξόδων τοῦ κυρίου Ἰωάννου Βασιλείου Παπακώστα 1865. Διὰ χειρὸς Ματ-
θαίου Χιοναδίτου».

70

ἀχρονολόγητος

Χωρίον Λεσκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ ἀχρονολογήτου εἰκόνας ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.
«ἱστορήθη ἡ παροῦσα ἐκὼν διὰ χειρὸς ζήκου γεωργίου Χιοναδίτου καὶ ἀφιερῶθη
παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ».

71

ἀχρονολόγητος

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ

Ἐπὶ ἀχρονολογήτου εἰκόνας τῶν ἁγίων Μανουήλ, Σαβὲλ, καὶ Ἰσμαήλ.
«Κασιγνήτους μέδοντας πρεῖς ἐν τῷ πόλῳ..... ὁ ζωγράφος Ἀναστ. Μιχ. Χιο-
ναδίτης».

72

1867

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοπόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ

«Δαπάνη Ματθαίου Γ. Ζωγρ(άφου)».

Σημ.

Αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνες, ἱστικορήθησαν τὸ ἔτος 1867.

73

1867

Ὅμοίως ἐπὶ εἰκόνας Προδρόμου.

«Διὰ συνδρομῆς καὶ Δαπάνης Ἰωάννου Γεωργίου Σκούρη 1867 Σεπ(τεμβρίου) 7».
καίτωθεν

Ἱστικορήθη διὰ χειρὸς Μιχαήλ Κωνσταντίνου ζωγράφου 1867 Σεπτεμβρίου 7».

74

1867

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἱερὸς Ναὸς ἁγ. Δημητρίου.

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοπόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ

«Δι' ἐξόδων τῶν ἀγαθῶν ἀδελφῶν Ἀποστόλη Δημητρίου καὶ Νικολάου Γεωργίου Γιό-
ση. 1867.

Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

75

1869

Χωρίον Πεκλάριον

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Παντελεήμονος.

Ἐπὶ μιζῶς φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Βαρβάρας.

«δι' ἐξόδων τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας 1869 Ἀπριλίου 15. χειρὶ Ἀναστασίου ζω-
γρά(φου) Χιοναδίτη».

76

1869

Χωρίον Πυρσόγιαννη

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

«1869 μαΐου 1. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

77

1870

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοπόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος.

«1870 Ἰανουαρίου 16. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

78

1870

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσσαργιάς)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Δημητρίου.

«Συνδρομὴ τῶν φιλοχρίστων Δημήτριος Γεωργίου Χαρισιάδης καὶ Δημήτριος Κωνσταντίνου Τζήνα ἐν ἔτει 1870 αὐγούστου 24. χειρὶ Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιοναδίτου».

79

1870

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Μείγασδα (νῦν Παλιότυρος)

Ἱ. Ναὸς Κομ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Δημητρίου. «Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Πατᾶ Θεοδώρου Ἀθανάσιος Πατᾶ Χριστοδοοῦλου Ζῆκος Μπορ. β. Δημήτριος Ζ. Πατᾶ Βασιλείου Σπύρο Πρί(ν)τζης τῆ 1870 Αὐγούστου 6. Ἀθ. Κ. Ζ.».

Σημ.

Ὡς ἐκ τῆς ἀμέσως κατωτέρω παρατιθεμένης ἐπιγραφῆς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ γράμματα Ἀθ. Κ. Ζ. εἶναι ὁ ἐκ Χιονιάδων Ἀθανάσιος Κ. Ζωγράφος υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου (Ντοῖλα) ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Τσατσαίων Πισσαλάδων. Τοῦτο ἐνισχύει τόσον ἡ τεχνοτροπία τῶν ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνων, ὅσον καὶ ἡ διατύπωσις τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου Χιονιάδων.

80

1870

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δι' ἐξόδων Νικολάου Κωνσταντίνου Τσάτση. Ἀθανάσιος Πατᾶ Χριστοδοοῦλου Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας τῆ 10 Αὐγούστου 1870 χιονιάδες»

81

1870

Χωρίον Ἀρηνισα (νῦν Ἡτίσιματα)

Ἱ. Ναὸς Κομ. Θεοτόκου

Ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δι' ἐξόδων Βασιλείου Πατᾶ Κώστα καὶ ἀδελφ. Ἰω(άννου) καὶ τῶν τέκνων Γεωργίου καὶ Χριστοδοοῦλου 1870 Αὐγούστου 25 χιονιάδες Ἀθ. Κ. Ζ.».

Σημ.

Ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνων Σωτήρος καὶ Θεοτόκου, ὅλαι αἱ αἰεταὶ ἐν αὐτῷ εἰκόνι, εἶναι ἔργα τοῦ ἰδίου ἀγιογράφου. Ἡ ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ ἀπέναντι τοῦ Ἀρχιερ. Θρόνου εἰκὼν τῆς Κομ. Θεοτόκου τοῦ 1867, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς τεχνοτροπίας τῆς, εἶναι ἔργον τοῦ ἐπίσης ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφου Ματθαίου Γεωργίου.

82

1870

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Στρούτσιανη

Ἱ. Ναὸς ἀγ. Γεωργίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Γερμανοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

«Δι' ἐξόδων τοῦ σεβασμιωτάτου Κ.Κ. Γερμανοῦ.

1870 Αὐγούστου 12. διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου»

Σημ.

Πρόκειται περὶ τοῦ μαζαριᾶ τῆ μηνίη ἀεμινήστου Ἐπισκόπου Βελλῆς καὶ Κονίτισης Γερμανοῦ Τσενίδη τοῦ ἐκ Βεροῖας καταγοιμένου, 1863—1876.

83

1870

Χωρίον Χιονιάδες
Παρεκκλήσιον Προφ. Ἡλίου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Προδρομίου ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Χεῖρ στεφάνου μηχαήλ Ζωγράφου 1870 Σεπτεμβρίου 18».

84

1871

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσαργιάς)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Νικολάου.

«δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Κωνσταντῖνοσ ἀναστασίου καρπούζησ Χαρολάμπουσ
Χρυσιποδούλου Παπαδημούλη καὶ Γεωργίου Δημητρίου Κατζίωτα.

1871 ἰουλίου 20. χειρὶ ἀναστασίου (Μ;) χιοναδίτου».

85

1871

Περιφέρεια Ζίτισησ

Χωρίον Λιγοψᾶ

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ μεγάλου Ἀρχιερέωσ ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Δαπάνη τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ἀσπερινοῦ Γεωργίου ἐν ἔτει 1871 Ὀκτωβρίου
20 Σκαμνέλι.

χειρὶ δὲ Ἀναστασίου Κ. Ζωγράφου Χιοναδίτου».

86

1871

Ὁμοίωσ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ἀσπερινοῦ Γεωργίου ἐν ἔτει 1871 Ὀκτω-
βρίου 20 Σκαμνέλι.

χειρὶ δὲ Ἀναστασίου Κ. Ζωγράφου Χιοναδίτου».

Σημ.

Ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ αναφερόμενοσ Ἀσπερινὸσ Γεωργίου ἔφερε τὸ ἐπίθε-
τον Σαγιάννοσ, κατήγετο ἐκ Σκαμνελίου, καὶ εἶχε κτηματικὴν τινα περιουσίαν ἐν
τῷ ὡσ ἄνω χωρίῳ τούτῳ.

87

1871

Ἐπαρχία Κονίτισησ

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ μικρᾶσ εἰκόνοσ ἁγ. Ἀθανασίου εἰσ μουσιαμᾶ.

«Χεῖρ Στεφάνου Μ. Ζωγράφου καὶ δι' ἐξόδων αὐτοῦ. 1871 Αὐγούστου 3».

88

1872

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου Παρεκκλήσιον

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Ἀθανασίου.

«Δαπάνη τοῦ Ἐντιμοστάτου Κυρίου Νικολάου Γ. καὶ συζυγῆσ του Χρυσῆσ ἐν (=καὶ)
τέκνοισ αὐτῶν

Χειρὶ Ἀναστασίου Ζωγράφου χιοναδίτου 1872 Ἰανουαρίου 20.

Σημ.

Ἔργον τοῦ ἰδίου εἶναι καὶ ἡ τοιχογραφία ἐντὸσ κόγχησ ὑπερθύρωσ ἔξω-
θεν, (εἰκῶν ἁγ. Ἀθανασίου).

89

1872

Ἐπαρχία Κονίτισης
Χωρίον Πυρσόγιαννη
Παρεκκλήσιον ἁγ. Μηνᾶ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλω.

«1872 ἀπριλίου 8. Διὰ χειρὸς Ματθαίου καὶ Ἀποστόλου υἱοῦ αὐτοῦ ἀπὸ χωρίον Χιονάδες».

90

1872

Ἐπαρχία Πάργης
Χωρίον Σπαθαράτι (νῦν Σπυθαραῖοι)
Ἴ. Ναὸς ἁγ. Ἀρσενίου

Ἐν τῷ Τέμπλω ἀνωθεν τῆς Ὠραίας Πύλης, μικροῖς γραμμασίαις
«Ἱστορίθη αὐτός ὁ Θεῖος καὶ Ἱερὸς Ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ὁσίου Ἀρσε-
νίου κατὰ τὸ 1872 δεκεμβρίου 23 Ἀρχιερατεύοντος Κυρίου Ἀγθίμου ἐπιμελεία
Κωνσταντίνου Παναγιώτου Νέκα διὰ χειρὸς Ἀν(αστασίου) καὶ Παντελῆ Μιχάλι
ἀπὸ χωρίον Χιονάδες Ἐπαρχία Κων(ι)τῆσας».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη καὶ μοι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Ἐφημερίου
Σπαθαραίων Βλασίου Κόντου.

91

1873

Ἐπαρχία Κονίτισης
Χωρίον Μόλιστα (Συνομία Μπότσιφάρι)
Ἴ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (παλαιός).

Ἐν τῷ Τέμπλω ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Δημητρίου.

«1873 Ἰουνίου 25. χειρὸς Χριστοδοῦλου Ἀναστασίου Ζωγράφου ΠαπαΚωσπίδη
Χιονιαδίτη».

Ὁ ἀγιογράφος οὗτος εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ.θ 95

Σημ.

ἐπιγραφῇ ἀναφερομένου νέου Ζωγράφου Χιονιαδίτου, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία σύγ-
χυσις δεῖν πρέπει νὰ γίνηται περὶ αὐτοῦ.

92

1873

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Καβαλλάρι
Ἴ. Ναὸς ἁγ. Τριάδος

Ἐν τῷ Τέμπλω ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Τριάδος.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθ(αίου) Χιονιαδίτου 1873».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Γερασίμου Καραβρά-
νου τοῦ ἐκ Γρεβενητίου.

93

1873

Ἐπαρχία Πωγωνίου
Χωρίον Τσαραπλανά (νῦν Βασιλικὸν)
Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνοσ ἁγ. Παρασκευῆς.

«1873 Αὐγούστου 14. διὰ χειρὸς Ἀν(αστασίου) Μιχ. Ζωγράφου ἀπὸ χωρίον Χιονιάδες ἐπαρχίας Κων(ι)τζας».

94

1873

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Χιονιάδες

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτῆρος.

«διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Μιχαὴλ Ζωγράφου 1873 Αὐγούστος».

95

1874

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσαργιάς)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ λαβάρου τῆσ τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεωσ.

«Διὰ χειρὸς Χριστοδοῦλου Ἀναστ(ασίου) Νέου Ζωγράφου Χιονιαδίτου 1874»

(Βλέπε καὶ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 91 ἐπιγραφὴν).

96

1874

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Πωγωνιανὴ (πρῶην Βοστίνα)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Νικολάου.

«Διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Μιχαὴλ Ζωγράφου ἐκ ζωῆσ Χιονιάδων Ἐπαρχίασ τοῦ Ἀγίου Βελλάσ 1874».

97

1874

Ἐπαρχία Λεσκοβικίου

Χωρίον Ἀριζα (Βοσ. Ἡπείρου)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ Τριῶν Ἱεραρχῶν.

«Διὰ χειρὸς Μιχαὴλ καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀναστασίου καὶ Στεφάνου ἀπὸ χωρίον Χιονιάδες ἐπαρχίασ τοῦ Ἀγίου Βελλάσ. τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1874».

98

1875

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσαργιάς)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ Προδρόμου.

«χειρὶ Χριστοδοῦλου Ἀναστ. Ζωγράφου Χιονιαδίτου 1875».

99

1875

Ὁμοίωσ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ ἐπὶ εἰκόνοσ Θεοτόκου.

«Δι' ἐξόδων Δημητρίου Γεωρ. κοντοδήμου 1875.

χειρὶ Χριστοδ(οῦλου) ἁγ. Ζωγράφου Χιονιαδίτου».

100

1875

Ὁμοίωσ ἐν τῷ ἰδίῳ Ναῷ ἐπὶ μικρῶσ τριμήροφου εἰκόνοσ ἁγ. Δημητρίου, Νικολάου, καὶ Κωνσταντίνου.

«Χειρὶ Χριστοδοῦλου Ἀν. Ζωγράφου Χιον(ιαδίτου) 1875».

101

1875

Χωρίον Πεκλάριον

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου.

Ἵπερθύρως ἔσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ, χωρίατι καὶ Κεφ. Γράμ.
«† Ἱστορίθη ὁ Θεῖος καὶ Ἱερός Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀρχιερατεύοντος
τοῦ Πανιερωτάτου κ.κ. Γερμανοῦ δι' ἐξόδων δὲ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Βασιλείου
καὶ Δημητρίου υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπιτροπεύοντος Νικολάου Ζήσου. Καὶ ἐφημερευόν-
των Ἱστορίθη δὲ διὰ χειρὸς Ζήκου Ματθαίου Ἀποστόλου Δημητρίου
καὶ Σωκράτους ἐκ κώμης Χιονιάδες τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας. 1875 ὀκτωβρίου 6».

102

1875

Χωρίον Βούρμπιανη

Παρεκκλήσιον ἁγ. Χαλαλάμπους

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου
«Διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Μιχαὴλ ζωγράφου Χιοναδίτου. 1875 Δεκεμβρίου Α'».

103

1875

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Μεύγεζδα (νῦν Παλιόφυργος)

Ἱ. Ναὸς τῆς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ μεγάλῃς φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου.
«Δι' ἐξόδων κυρίου Γεωργίου Λ(;) Χασά(;)»
διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Μιχαὴλ ζωγράφου ἀπὸ χωρίον Χιανιάδες ἐκ τῆς ἐπαρχίας
τοῦ ἁγίου Βελλᾶς. 1875(;) Ἰουνίου 15».

104

1875

Περιφέρεια Ζίτσας

Χωρίον Μπροσάρι (νῦν Δαφνόφυτον)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Κυριακῆς

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«1875 Ἰουνίου 20. χειρὶ δὲ Χριστοδοῦλου Ἀναστ. ζωγράφου Χιοναδίτου».

105

1875

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Βίτσα

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας Ἀγ. Ἀποστόλων ἐν τῷ Γυναικωνίτῃ.
«1875 χειρὶ δὲ Χριστοδοῦλου Ἀναστ. ζωγράφου Χιοναδίτου».

106

1876

Ἐπαρχία Κουρέντων

Χωρίον Μαζαράκι

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Μιχαὴλ ζωγ(άφου) ἀπὸ χωρίον Χιονιάδες 1876 Σε-
πτεμβρίου 15».

107

1876

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Τούρνοβον (νῦν Γοργοπόταμος)

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῷ Γυναικωνίτῃ.
«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μιχαὴλ Κ. Γεωργιάδη.
τῇ 10 Μαρτίου 1876. Στέφανος Μ. Ζωγράφος».

108

1877

Πόλις Κόνιτσα

Μητροπ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Πάντων.

«Δι' ἐξόδων Δημητρίου Θεοδόση..... Ἔργον Δημητρίου Νικολ(άου) καὶ
Χριστοδούλου Ἀναστα(ασίου) Χιοναδίτες 1877 Αὐγούστου».

Σημ.

Πρόκειται περὶ τῶν ἁγιογράφων Δημητρίου Νικ. Πασχάλη, καὶ Χριστο-
δούλου Ἀν. Μαρινᾶ.

109

1877

Χωρίον Σταρίτσιανη (νῦν Πουρνιά)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Νικολάου.

Ἐπερθύρωσ ἔσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ κυρίου Ναοῦ

«Ἱστορίθη οὗτος ὁ Θεῖος καὶ Ἱερὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου δι' ἐξόδων Βα-
σιλείου παπᾶγιαννούλη ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Κ. Κυρίου Βασιλείου
καὶ ἐφμερευόντων Ἰωάννου Ἱερέως οἰκονόμος γιαννούλη Ἱερέως Τρύφου Ἱερέως.

Διὰ χειρὸς Δημητρίου Νικολάου, καὶ Χριστοδούλου Ἀναστασίου χιονα-
δίτες κατὰ κολόνια ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Βελλᾶς. 1877 Ἰουνίου 6 σταρί-
τσιανη». (Βλέπε καὶ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀφ. 108 ἐπιγραφὴν).

110

1877

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ τοῦ Ἐπιταφίου

«1877 Αὐγούστου 20. Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου».

111

1877

Ἐπαρχία Φιλιατῶν

Χωρίον Σίδερη

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου

Εἰς τὸ ἐν τῷ Τέμπλῳ Ἐορτολόγιον ἐπὶ εἰκόνας Γενεθλίων Προδρό-
μου.

«1877 δηὰ χ(ει)ρὸς Ἀθ(ανασίου) Κ. Ζ(ωγράφου) ἐκ Χιονιάδων».

112

1878

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Παλαιοσέλι

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου.

«Ἱστορίθησαν αἱ 5 εἰκόνες διὰ χειρὸς Ματθαίου καὶ υἱῶν αὐτοῦ Ἀποστόλου καὶ
Σωκράτους Χιονιαδίτες. Δι' ἐξόδων Δήμου Νικολάου 1878 Ἰουλίου 14».

113

Σύγχρονος

Ὁμοίως ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ τῆς ἁγ. Παρασκευῆς, ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου «Ἡ Πορταίτισσα», Κεφ. Βυζαντ. Γράμμασιν.
«Δι' ἐξόδων Ἱερομονάχου Χρυσάνθου Λαενᾶ καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ Ἀναστασίου Παναγιώτου καὶ Αἰκατερίνης. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιονιάδου».

114

1879

Χωρίον Χιονιάδες

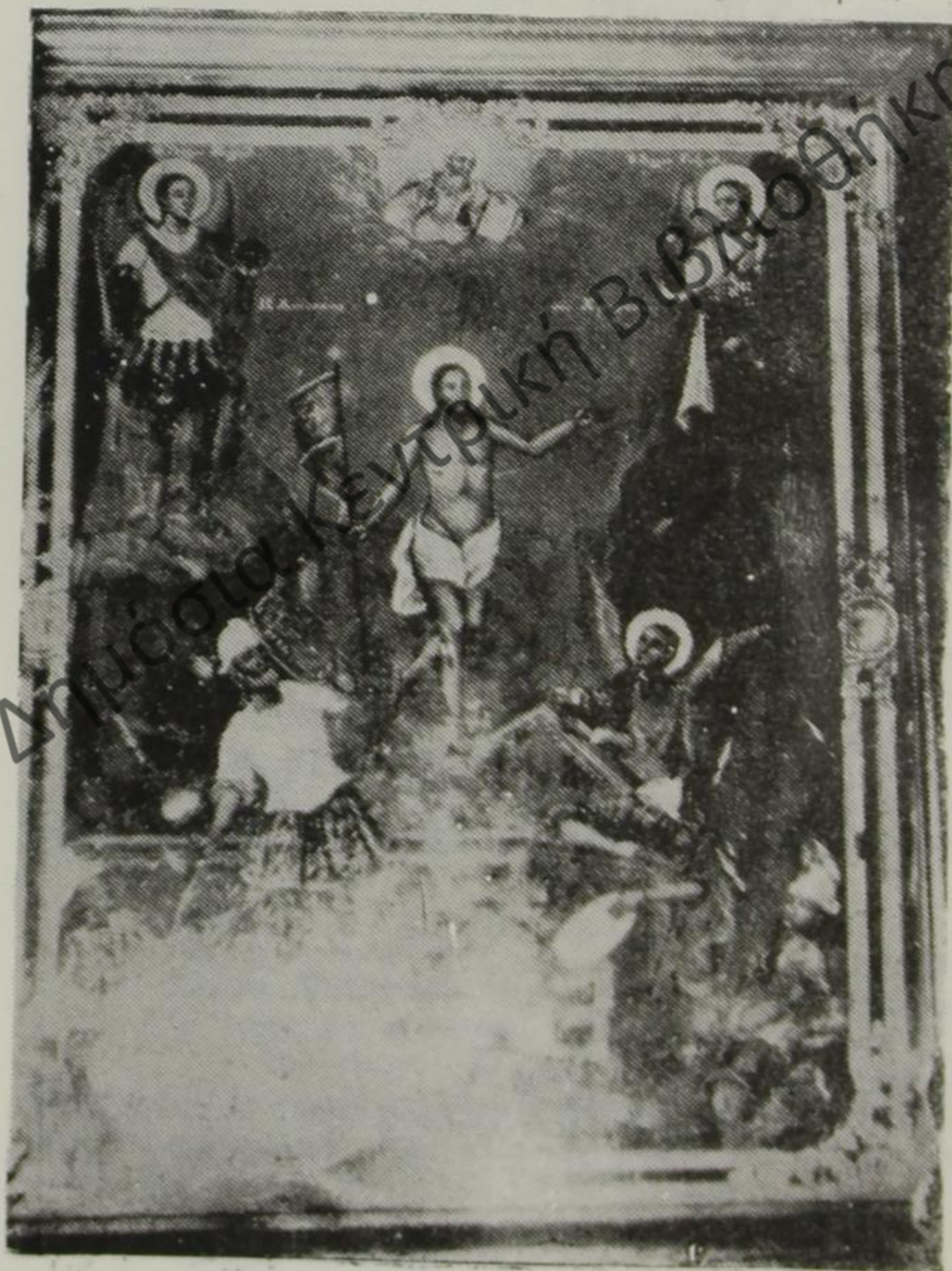
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας Λευφάνου ἁγ. Σπυρίδωνος Κεφ. Γράμμασιν.
«Τὴν πίστιν ἐν μέσῳ Πατέρων πολλῶν Ἱεράρχα Σπυρίδων ἐστήριξας κηρύξας τὸ ὁμόθεον Τριάδος τῆς μιᾶς. Δι' ὃ καὶ ἐπαξίως τιμᾶ ἡ Ἐκκλησία τὴν πανίερὸν μνήμην τῆς παναγίας σου Κοιμήσεως.

1879 Μαΐου 29. Θωμᾶς Ἀναστ(ασίου) ἔγραψεν».

Σημ.

Ἡ εἰκὼν αὕτη —ὡς ἔχωμεν ἐκ στόματος τοῦ ἰδίου ἀειμνήστου ἀγιογράφου Θωμᾶ— εἶναι πανομοιότυπος τῆς ἐν Τσεπελόβω ἢ Σκαμνελίῳ —δεν ἐνθυμιῶμαι καλῶς— εὗρισκομένης παρομοίας εἰκόνας τοῦ ἁγίου.

Εἰκ. 38

Ἀνεπίγραφος

(Ἁγ. Ταξιάρχαι Δελβινακίου)

115

1879

Ἐπαρχία Κολωνίας

Χωρίαν Ράχωβα

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Γεωργίου.

«Δι' ἐξόδων τοῦ Κυρίου Γεωργίου Γκιόση. Διὰ χειρὸς Σωκράτους Μανθαίου Χιονιάδιτου 1879 Αὐγούστου 17».

116

1880

Ἐπαρχία Πρεβέζης

Χωρίον Ζαραβίνα (νῦν Σκεπαστόν)

Ἱ. Ναὸς Εἰσοδίων Θεοτόκου.

Ἐν τοιχογραφία τῆς Νοτ. πλευρᾶς πλησίον τῆς εἰκόνοσ τοῦ ἁγ. Θεοδωροῦ τοῦ Τήρωνοσ.

«Ἱστορίθη διὰ χειρὸς Ἀποστόλου Γεωργίου Σωκράτους Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ χωρίον Χιονιάδεσ. Μαρτίου 1η 1880».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἱερέωσ Ἰωάννου Μπόχτη.

117

1882

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Δελβινάκι

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ταξιαρχῶν

Ἐπὶ εἰκόνοσ Χριστοῦ Ἀναστάσεωσ ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.

«ἀφιέρωμα Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Κερτζάρη 1882 Νοεμβρίου 28 Χιονιάδεσ».
(Βλέπε εἰκὼν 38)

118

1882

Ἐπαρχία Κονίτσησ

Χωρίον Βούρμπιανη

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παντελεήμονοσ

Ἐπὶ εἰκόνοσ Εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«1882 Ἰουλίου 12 Χιονιάδεσ».

119

1884

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Παλαιοχώρι Λαϊστίησ

Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Τριάδοσ,

Ἐσωθεν ὑπερθύρωσ χρώματι καὶ Κεφ. Γράμμασιν.

«Ἱστορίθη ὁ Ἱερόσ Ναὸσ τῆσ ἁγίασ Τριάδοσ δι' ἐξόδων τοῦ Πανοσιωτάτου Δαμιανοῦ Ἱερομονάχου καταγοιμένου ἐκ Κομοπόλεωσ Παλαιοσέλι τῆσ Ἐπαρχίασ τοῦ ἁγίου Βελλᾶσ.

Ἱστορίθη δὲ διὰ χειρὸσ Ἀποστόλου καὶ Μιλτιάδοσ ἐκ κώμησ Χιονιάδεσ Ἐπαρχίασ τοῦ Βελλᾶσ. 1884 Ἰουλίου 10».

120

1884

Ἐπαρχία Κονίτσησ

Χωρίον Λεσκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Δημητρίου

Ἐπί εἰκόνοσ ἀγ. Δημητρίου ἐν τῷ Τέμπλῳ
«1884 Αὐγούστου 25 Χιονιάδες. δι' ἐξόδων Ζήκου».

121

1884

Χωρίον Παλαιοσέλυ

Παρεκκλήσιον ἀγ. Δημητρίου

Ἐπί εἰκόνων ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«1884 αὐγούστου 25 χιονιάδες».

122

1885

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Ἄνω Βίτσα

Ἴ. Ναὸς Ταξιαρχῶν.

Ἐν τῷ Νάρθηκι ὑπερθύρωσ.

«Ὁ Πάνσεπτος οὗτος Ναὸς τῶν Ἀγίων καὶ ἐνδόξων ἀρχαγγέλων καὶ μεγάλων Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ κατὰ τὸ ΖΡΠΕ' ἔτος ἀπὸ Ἀδὰμ οἰκοδομηθεὶς, ἐπηυξήθη καὶ ἐκοσμήθη ἐκ νέου συνδρομῇ τῆς Κοινότητος Ἄνω Βίτσης ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πέμπτῳ 1885 μηνὶ Αὐγούστῳ ἐπιτροπεύοντος δὲ Κωνσταντίνου Θεμελῆ διὰ χειρὸς Ἀποστόλου Μιλτιάδου καὶ Σωκράτους ἐκ κώμης Χιονιάδες».

123

1885

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ ἐπί εἰκόνοσ μεγάλου Ἀρχιερέωσ ἐν τῷ

Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Χειρὶ Ἀναστασίου Κωνστ. Ζωγράφου Χιονιαδίτου 1885».

124

1886

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Λεσκάττα (πρὶν Ἀσημοχώριον)

Ἴ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπί εἰκόνοσ Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.

«Ἔργον τῶν ἀταδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστ. Ζ(ωγράφου) ἐκ Χιονιάδων. 1886 Ἰανουαρίου 12».

125

1886

Ἐπαρχία Καστορίας

Χωρίον Νεστόριον (πρὶν Νεστράμι)

Ἴ. Ναὸς ἀγ. Ἀθανασίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπί εἰκόνοσ ἀγ. Ἀθανασίου.

«Δι' ἐξόδων Τύπασ Βάϊας καὶ Πασχάλη Ἀθανασίου εἰς μνημόσυνον αὐτῶν τε καὶ τῶν γονέων.

Νεστράμι τῇ 23 Ἀπριλίου 1886. Διὰ χειρὸσ τοῦ ἐκ Χιονιάδων Σωκράτους Μάνθου».

126

1886

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Βήσσανη

Ἴ. Ναὸς ἀγ. Νικολάου

Ἐπερθύρωσ ἔξωθεν ἐντὸσ κόγχης ἐπί τῆσ τοιχογραφίας ἀγ. Νικολάου.

«Ἔργον Χριστοδούλου Ἀναστ. Ζωγράφου Χιονιαδίτου. 1886 Αὐγούστου 26».

127

1886

Ὁμοίως ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ Εὐαγγελιστορίας. Ὑπερθύρως ἔξωθεν.
«Ἔργον Χριστοδούλου Ἀναστ. Ζωγράφου Χιονιάδου. 1886 Αὐγούστου 26».

128

1886

Χωρίον Φραστανά (νῦν Κάτω Μερόπη)

Ἱ. Ναὸς Εὐαγγελιστορίας.

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Τρόφωνος ἐν τῷ Γυναικωνίτῃ.

«Ἔργον Χριστοδούλου Ἀν. ζωγράφου Χιονιάδου 1886 ἔτος».

129

1886

Χωρίον Μεύγεζδα (νῦν Παλιόπυργος)

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου.

«Ὁ ζωγράφος Χριστόδουλος Ἀναστ. ἐκ κόμης Χιονιάδες 1886».

130

1886

Ἐπαρχία Κονίτσης

Πόλις Κόνιτσα

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Ὑπερθύρως ἔξωθεν κατωθεν τοιχογραφίας.

«Ὁ ζωγράφος Χριστόδουλος Ἀναστ. Χιονιάδης 1886».

131

1887

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Κανναδιοῦ)

Ἱ. Ναὸς Ταξιαρχῶν.

Ἐν τῷ Ἱεμένῳ ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου.

«Δι' ἐξόδων Ζίση Κωνσταντίνου ξινού. 1887 Αὐγούστου 28 Χιονιάδες».

132

1887

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ ἐπὶ εἰκόνας Μεταμορφώσεως.

«Δι' ἐξόδων Χριστένα Β. Ξυνοῦ 1887 Χιονιάδες».

1887

Αἱ ὡς ἄνω εἰκόνες εἶναι τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ματθαίου Γ. Ζωγράφου
(Πιλογαλάδες).

133

1887

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Λεσινίτσα (νῦν Βρυσοχώρι)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Χαλαλάμπους.

Ἐπὶ τῶν τόξων τῆς βορείου πλευρᾶς καὶ ἄνωθεν τοῦ Ἱεβωνος
Κεφ. Γράμμασιν.

«Ἱστορήθησαν οἱ Εὐαγγελισταὶ δι' ἐξόδων Στεργίου Πανταζῆ 1887»
μικροῖς γράμμασιν.

«διὰ χειρὸς τῶν ἀνταδέλων Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ ἐκ Χιονιάδων».

134

1887

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου
Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ Θρόνῳ.
«Δαπάνη Νικολάου Γεωργίου καὶ Ἰωάννου Λιάτση.
Διὰ χειρὸς Θεωμᾶ Ἀναστ. Ζ(ωγράφου) 1887».

135

1887
Χωρίον Λεσκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)
Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.
Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτήροσ ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Δαπάνη Ἰωάννου Δ. Νούτση καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. 1887 Δεκεμβρίου 20. Χεῖρ
τῶν ἀγαδέλφων Χριστοδοῦλου καὶ Θεωμᾶ Ἀν. ζωγράφων ἐκ Χιονιάδων».

136

1888
Ὁμοίωσ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ ἐπὶ εἰκόνοσ Κοιμ. Θεοτόκου.
«Δαπάνη τοῦ φιλοθέου Γεωργίου Ζαχαρία καὶ υἱοῦ αὐτοῦ. 1888 Φεβρουαρίου 27.
Χεῖρ τῶν ἀγαδέλφων Χριστοδοῦλου καὶ Θεωμᾶ Ἀν. ζωγράφων ἐκ Χιονιάδων».

137

1888
Χωρίον Σανοβόν (νῦν Ἀετόπετρα)
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.
Ἐπὶ τῆσ Δυτ. πλευρᾶσ τοῦ κυρίου Ναοῦ ἐν τοιχογραφίᾳ ἐπὶ εἰκό-
νοσ Ἀρχιστρατ. Μιχαήλ.
«δι' ἐξόδων Ἀναστασίου Μιχαήλ ζωγράφου ἀπὸ χωρίον Χιονιάδες».
Σημ.
Ἄν καὶ ἡ τοιχογραφία αὕτη εἶναι ἀχρονολόγητοσ, ἐν τούτοισ ὁμῶσ ὡσ
ἐξάγεται ἐξ ἄλλων ὁμοίωσ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ τοιχογραφιῶν, αὕτη ἐγένετο κατὰ
τὸ ἔτοσ 1888.

138

1888
Πόλισ Ἰωάννινα
Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου Ἀρχιμανδρείου
Ἐπὶ μικρᾶσ φορητῆσ εἰκόνοσ Νυμφίου.
«χειρ Θεωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου ἐκ κόμησ Χιονιάδων 1888».

139

1889
Ἐπαρχία Κονίτσησ
Χωρίον Παλαιοσέλι
Ἰ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆσ.
Ἐπερθύρωσ ἔξωθεν ἐντὸσ κόγχησ ἐπὶ τοιχογραφίᾳ ἁγ. Παρα-
σκευῆσ.
«Δαπάνη Δ. Δήμου. Χριστόδουλοσ καὶ Θεωμᾶσ Ἀναστασίου ἐκ Χιονιάδων 1889».

140

1889
Ὁμοίωσ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ ἐπὶ τῆσ Δυτ. πλευρᾶσ τοῦ κυρίου Ναοῦ
καὶ ἐπὶ τοῦ διαφράγματοσ τοῦ χωρίζοντοσ τὸν Γυναικωνίτην.
«Ἰστορίθησαν τὰ τρία τε ἅγια Δαπάνη Ἀλεξίου καὶ Βασιλείου Μιχαήλου. Ἐγένε-
νετο δὲ διὰ χειρὸσ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θεωμᾶ ἐκ Χιονιάδων.
1889 Μαΐου 4».

141

1889

Ἐπαρχία Καστορίας

Χωρίον Σελάτινα (νῦν Χρυσῆ)

Ἰ. Ναὸς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἀνωθεν τῆς Ὁραίας Πύλης ἐπὶ σανίδος χροῶματι, καὶ λευκοῖς γραμμασιν.

«Ἐπιτροπεύοντος τοῦ κ. Ἰωάννου Ἱερέως Γεωργίου Τέσπου Ἀρχιερατεύοντος δὲ τοῦ Πανιερωτάτου κ. Κυρίου Βασιλείου. Καὶ διὰ χειρὸς Δημητρίου Νικολάου Πασχάλη καὶ Παύλου Ἰωάννου Γιωταδόπουλος Χιοναδίτες. 1889 Δεκεμβρίου 28. Σελάτινα».

Σημ.

Ὁ ἀρχιερατεῖων οὗτος Βασιλείος, εἶναι ὁ τότε Ἐπίσκοπος Βελλᾶς καὶ Κονίτισης, καὶ ἀπὸ τοῦ 1895 καὶ ἐφεξῆς Μητροπολίτης. Ἡ Σλάτινα καὶ τὸ Βίσαντσον μέχρι τοῦ 1924 ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐν λόγω Ἐπισκοπὴν Βελλᾶς. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀγιογράφους, οὗτοι ἦσαν ὁ μὲν Δημήτριος Ν. Πασχάλης ἐκ Χιονιάδων, ὁ δὲ Παῦλος Γιωταδόπουλος ὁ ἐξ Ἀσημοχωρίου Παῦλος Γιαννούλης μαθητῆς Χιονιαδίων ἀγιογράφων.

142

1890

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ τοῦ Ἁμβωνός

«Δαπάνη Νικολάου καὶ Ἰωάννου Μιχ. Χριστοῦ. 1890 Φεβρουαρίου 10. χειρὶ δὲ Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ».

143

1890

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Παλαιοχώρι Λαϊστής

Ἰ. Μονὴ ἁγ. Τριάδος.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ, ἅπασαι αἱ εἰκόνες, φέρουσι τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν
«Ἡγουμενεύοντος Κ. Δαμιανοῦ Ἱερομονάχου 1884. χειρὸ Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστασίου Χιονιαδίτων ἔγραψαν 1890»

144

1890

Χωρίον Μονοδένδριον

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ Θρόνῳ Κερ. Γραμμασιν.

«Εἰς μνήμην μακαρίτου Στεφάνου Βάλλα υἱῶν Πολυχρόνου καὶ Ἐλευθερίου ἀναλώμασιν ὁ πε Ἱερός Ἁμβων καὶ τὸ Λεσποτικὸν ἐπιτεχούσωνται καὶ ἡ εἰκὼν

αὕτη ἐξωγράφηται ἔτη ΑΩΖ (= 1890). Ἔργα τῶν ἀγαθέλων Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ ἐκ κώμης Χιονιάδων.

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τοῦ Τεύχους Ἀπριλίου τοῦ 1956 τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Περιοδικοῦ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» σελ. 369.

145

1891

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐν τῷ Ἐρτοογίῳ ἐπὶ εἰκόνος Ἐγέρσεως Λαζάρου.
«Δαπάνη τῶν 25 ἑορτῶν, Ἀναστασίου Κ. Ζωγράφου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ 1891».

146

1891

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ λαβάρου τῆς τοῦ Χριστοῦ Βαπτισσεως.
«Χριστόδουλος καὶ Θωμᾶς ἔγραψαν 1891».

147

1891

Περιφέρεια Ζίτισης

Χωρίον Ζίτσα

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνος Μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ Ἀρχιερατ. Θρόνῳ.
«Διὰ χειρὸς ζωγράτου Ματθ(αίου) 1891 Αὐγούστου 15».

148

1891

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ εἰκόνος Ἀρχιερατ. Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἰ. Βήματος
«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Δημ. Λιόντου κ.λ.
1891. Χεῖρ ζωγράτου Ματθ(αίου)».

149

1892

Πόλις Ἰωάννινα

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Μαρίνης

Ἐν τῇ Πλατυτέρα κάτωθεν ζώνης ὁλοσώμων Ἱεραρχῶν.
«Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστ. καὶ ζωγράτου Ματθαίου, καὶ Νικολάου Ἰω. (= Παπαζώστα) ἐκ κώμης Χιονιάδων 1892».

(Βλέπε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 39, 40 καὶ 41 εἰκόνας)

1892

Έπαρχία Παριμυθίας

Χωρίον Γιαννουῦζι (νῦν Ἀχερουσία)

Ἱ. Ναὸς Μεταμορφώσεως Σωτήρος.

Εἰζ. 39

Ἀπὸ τὴν συνεργασίαν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρρινάδων Σωκράτους Ζωγράφου καὶ Ν. Παπακόστα

(Ἁγία Μαρίνα Ἰωάννινα)

ἐν τῇ Πλατυτέρᾳ

Ἐπὶ τῆς Βορ. πλευρᾶς ὑπερθύρως ἔσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ κυρίου Ναοῦ Κεφ. Γράμμασιν.

Ἐπισημασμένη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ Ἱερὸς Ναὸς τῷ 1892 Μαρτίου... ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου κυρίου κυρίου Ἰω(άννου) καὶ ἐφημερεύοντος Σωτηρίου

Ἱερέως ἐπιτροπεύοντος Κωνσταντίνου Τάση καὶ διὰ χειρὸς τῶν ζωγράφων Ἀποστόλου καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονάδων Ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελλᾶς».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ ὀλοχωορίου ἡμῶν κ. Χρήστου Παπαζήση Μάτσου.

Εἰς. 40

Ἀπὸ τὴν συνεργασίαν
Χριστοδούλου καὶ Θαμῆ
τῶν Μαρινάδων Σωκρά-
τους καὶ Ζωγράφου καὶ
Ν. Παπαζώστα

(Ἁγ. Μαρίνα Ἰωάννου)

ἐν τῇ Πλατείᾳ

Χωρίον Ἄνω Σουδενά (νῦν Ἄνω Πεδινά)

Ἱ. Μονὴ Εὐαγγελιστρίας.

Ἐπὶ τοῦ Ἐπιταφίου.

«Δι' ἐξόδων τῆς κυρίας Εὐγενίτσας Ἰω. Τζοβάνου.

Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου Χιοναδίτου 1892».

Εἰκ. 41

Ἀπὸ τὴν συνεργασίαν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων Σωκράτους Ζωγράφου καὶ Ν.

Παπαζώστα

(Ἁγ. Μαρίνα Ἰωάννινα)

ἐν τῇ Πλατυτείᾳ

1893

Χωρίον Καλωπᾶ

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς

Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτῆροσ ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Ἐκ Χιονιάδων Χριστοδοῦλοσ καὶ Θωμᾶσ Ἀναστ. Ζωγράφου (άφου) ἔγραψαν 1893».

Σημ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Ἰωάν. τοῦ Προδρομοῦ, ἀναγινώσκομεν καὶ τὰ ἐξῆσ: «Ζήσῃσ Δημητρίου Βούρησ Χειοναδήτησ ἔγραψαν». Οὗτοσ, δὲν ὑπῆρξεν ἀγιογράφοσ, ἀλλὰ διακοσμητήσ. Καὶ ὡσ τοιοῦτοσ, ἐπεχείρησε τὴν κατασκευὴν τῆσ ἐν λόγῳ εἰκόνοσ τὴν ὁποῖαν καὶ ὑπέγραψε.

153

1894

Ἐπαρχία Κονίτσησ
Χωρίον Λεσκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι).
Ἱ. Ναὸσ Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ Θεοτόκου.
«Δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Δημητρίου Δημοσθένουσ καὶ Κυρίκου Χ. Νούτση, χειρὶ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1894».

154

1894

Πόλισ Κόνιτσα
Μητροπ. Ναὸσ ἀγ. Νικολάου.

Ἐπὶ μεγάλῃσ φορητῆσ εἰκόνοσ ἀγ. Δημητρίου.
«Χειρὶ Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ ἐκ Χιονιάδων 1894».

155

1894

Χωρίον Παλαιοσέλι
Ἱ. Ναὸσ ἀγ. Παρασκευῆσ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Θεοτόκου «Ἡ Θρηνοδοῦσσα»
«Χειρὶ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστασίου Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1894».

156

1894

Χωρίον Γοργαπόταμοσ
Παρεκκλήσιον Ἰωάν. Προδρομοῦ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ μεγάλου Ἀρχιερέωσ εἰσ μουσιακᾶ.
«Δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Γεωργίου Ἀθανασίου καὶ Δημητρίου Ἀποστόλου Βούρη. 1894.
Χειρὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

157

1895

Ἐπαρχία Πωγωνίου
Χωρίον Λαχανόκαστρον
Ἱ. Ναὸσ Γενεθλίων Θεοτόκου.

Ἐν τῇ Προσκομιδῇ κάτωθεν.

«Ἐφημερεύοντος Βασιλείου Ἱερέως. Δαπάνη Γεωργίου Σταμάτως καὶ Ἑλένης εἰς μνημόσυνον αὐτῶν. 1895. Χειρὶ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστ. Ζωγράφου καὶ Μιλτιάδου Κ(ωνσταντίνου) ἐκ Χιονιάδων».

158

1895

Χωρίον Δελβινάκιον

Ἱ. Ναὸς Ταξιμαρχῶν.

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Θωμᾶ Ἱ. Γκιώχα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τῷ 1895. Χειρὶ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστ. ἐκ Χιονιάδων».

159

1895

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Χιονιάδες

Παρεκκλήσιον Ἁγ. Τριάδος

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Χειρὶ τῶν ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀ. Ζ(ωγράφου) 1895».

1895

Ὅμοίως ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ Ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐπὶ εἰκόνας μεγάλου Ἀρχιερέως εἰς μουσιαμᾶ.

«Ἔργον Π(ολυκάροπου) Ἀ. Ζωγράφου Χιοναδίτου. 1895 7)βρίου 2».

161

1896

Ὅμοίως ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Ἁγ. Παντελεήμονος.

«Θωμᾶς Ἀναστ. Ζ(ωγράφος) ἔγραψεν 1896».

162

1896

Περιφέρεια Πρέσπας

Χωρίον Νίβιτσα (νῦν Ψαράδες).

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Χεῖρ Σωκράτους καὶ Νικολάου ἐκ Χιονιάδες. 1896 Αὐγούστου 8».

163

1896

Πόλις Ἰωάννινα

Μητροπ. Ναός άγ. Ἀθανασίου.

Ἐπί μεγάλης φορητῆς εἰκόνας Κωνστ. καὶ Ἑλένης.
«Χεῖρὶ Θωμᾶ Ἀναστ. Ζ(ωγράφου) ἐκ κώμης Χιονιάδες 1896».

164

1897

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Ἀσημοχώρι

Ἱ. Ναός Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπί εἰκόνας άγ. Νικολάου
«Δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Εὐαγγέλου καὶ Πασχάλη Ἰωάννου Παππαδιαμάντη Χιο-
ναδίτων. 1897 Μαρτίου 5. Ἔργον Ἀ(ναστασίου) Μ(ιχαήλ) Ζωγράφου».

165

1898

Ἐπαρχία Παγωνίου

Χωρίον Δελβινάκιον

Ἱ. Ναός άγ. Θεοδώρων

Ἐπί εἰκόνων ἐν τῷ Τέμπλῳ
«Δι' ἐξόδων Ἀλεξάνδρου Κ. Μερτσάση, διὰ χειρὸς Μιλτιάδου Κ. Ζωγράφου ἐκ
κώμης Χιονιάδων 1898».

1898

Χωρίον Φραστανά (νῦν Κοίτη Μερόπη)

Ἱ. Ναός Εὐαγγελιστοῦ

Ἐπί μεγάλης εἰκόνας Ζωοδόχου Πηγῆς.

«Δέησις τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τῆς κοινότητος Φραστανῶν.
Διὰ χειρὸς Μιλτιάδου Κων. Ζωγράφου 1898 Μαρτίου 12».

167

1899

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Τούρνοβον

Ἱ. Ναός άγ. Νικολάου.

Ἐπί μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Εὐαγγελ. Μάρκου.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους καὶ Νικολάου Χιοναδίτων.

1889 Ἰουνίου 5. ἀφιέρωμα δὲ Μάρκου Ταλειοδώρου».

168

1899

Χωρίον Ἀσημοχώρι

Ἱερός Ναός Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐπί εἰκόνας Προδρόμου ἐν τῷ Τέμπλῳ

«Δαπάνη Νικολάου Ρίζο υ 1899.

χεῖρ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου».

169

1900

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Μονοδένδρι

Ἱ. Ναός ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ ἐντύπου Μηναιῶν Ἰουλίου τοῦ 1882.

«Πολύκαρπος Ἀ. Ἀγιογράφος ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ ἐργάσθη ἱστορήσας τοὺς Εὐαγγελιστάς.

Ἐν ἔτη Σωτηρίῳ 1900 Ἰουλίου 5».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τοῦ βιβλίου Ἱ. Νικολαΐδου -- Οἰκονόμου «Ἱστορικὴ Μονογραφία Βίτσης Ζαγορίου» 1939 σελ. 134.

170

1900

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ ἑνὸς ἐκ τῶν ἑξ κίωνων τῶν ὑποβασταζόντων τὸν τροῦλλον τοῦ Ναοῦ. Ἐγράφησαν αἱ παροῦσαι εἰκόνας τῶν ἑξ κωλωνῶν τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐπιτροπεύοντος Θεοχάρη Πανταζῆ.

1900 Ἰουλίου 17. Χεῖρ Πολυκάρπου Ἀναστ. Ζωγράφου Χιονιαδίτου.»

Σημ.

Ἀντεγράφη καὶ αὕτη ἐκ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Περιοδικοῦ «Ἡπειρ. Ἐστία» Τεῦχος Ἀπριλίου 1956 σελ 399, ἡ δὲ κατατέθη τοῦ 1900, παρ' ἐμοῦ τοῦ γράφοντος.

171

1900

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ καὶ χωρίῳ.

Ἐπὶ εἰκόνος Ἀρχιστρατ. Μιχαὴλ ἀπέναντι τοῦ Ἀρχιερατ. Θρόνου.

«Δι' ἐξόδων Παπαγιώτου Κολιοῦ εἰς μνημόσυνον. Τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ πρώην Ἐπιτροπεύοντος Θεοχάρους Πανταζῆ.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου ἐκ κώμης Χιονιάδων. 1900 Νοεμβρίου 11».

172

1902

Περιφέρεια Πρεσπῶν

Χωρίον Νίβιστα

Ἱ. Ναός Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνος Κοιμ. Θεοτόκου κάτωθεν.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους καὶ Νικολάου Χιονιαδίτες 1902.

Ἀφιέρωμα Κωνσταντίνου Κηριάκη τοῦ ἐκ Μοναστηρίου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Βικτωρίας».

173

1902

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Πάδες

Ἱ. Ναός Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ τοῦ θολωτοῦ λιθίνου ὑποστέγου ἔξωθεν.

«Δι' ἐξόδων Ἀθαν(ασίου) Τάση 1902 Ἰουλίου 28.
Ἔργον Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιονιάδου».

174

1903

Χωρίον Κάντισικον

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου Παρεκκλήσιον.

Ἐπὶ τοιχογραφίας ἐν μὲν τῇ Πλατυτέρᾳ:

«Δι' ἐξόδων Σπυρίδωνος Οἰκονόμου Μακρῆ καὶ σίζιγος αὐτοῦ Κηράτσος 1903».

Ἐν δὲ τῇ Προσκομιδῇ:

Ἔργον Ἀναστασίου Μιχ. Ζωγράφου Χιονιάδου».

175

1905

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Μονοδένδρι

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ εἰκόνας Ζωοδόχου Πηγῆς.

«Δι' ἐξόδων Ἰωάννου Νικολαΐδου 1905 Ἀπριλίου 3».

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ κώμης Χιονιάδων».

176

1905

Χωρίον Σωποτσέλι (νῦν Δίλοπον)

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου ἐν τῇ Νοτ. πλευρᾷ πλησίον τοῦ Τέμπλου.

Ἄφιέρωμα Ἑλπινίκης Γεωργίου Δαρδανίδου.

Διὰ χειρὸς Σωκράτους Πατθαίου Χιονιάδου 1905».

177

1909

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Σέλτση (νῦν Ὁξυὰ)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Δημητρίου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Χαραλάμπους ἐν τῷ Προσκυνητηρίῳ

Ἄφιέρωμα Γρηγορίου Ἀ. Παπαχρήστου 1909.

ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἰωάννου ἐκ Χιονιάδων».

178

1909

Χωρίον Καβάσιλλα

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας Γενεθλίων Θεοτόκου.

Ἄφιέρωμα Βασιλείου Ἀ. Φίλη Χιονιάδου 1909».

179

1910

Ἐπαρχία Λεσκοβικίου

Χωρίον "Αριζα
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου
Ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Θρόνου.
«Ἀφιέρωμα Κωνσταντίνου Σ. Μάρκου 1910.
Χεὶρ Βασιλείου Ἀ. Φίλη Χιοναδίτου».

180

ἄχρονολόγ.

Ἐπαρχία Κονίτσης
Χωρίον Γκριζμπάνι (νῦν Ἐλεύθερον)
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Μηνᾶ.
Ἐπὶ Ὁραίας Πύλης.
«διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθ. Χιονιαδίτου».

181

1911

Χωρίον Παλαιοσέλι
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆς.
Ἐπὶ τοῦ θολωτοῦ λιθίνου ὑποστέγου ὑπερθύροσ ἐξώθεν.
«Ἐξωγραφήθησαν δαπάνη μὲν Ζήση Δ. Μπακοπούλου. Χεὶρ δὲ Νικολάου Ἱ. Παπακώστα ἐκ Χιονιάδων κατὰ τὸ ἔτος 1911».

182

1911

Χωρίον Καβάσιλλα
Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.
Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνοσ ἀρχιστρατ. Μιχαήλ.
«Ἀφιέρωμα Μιχαήλ Εὐαγ. Μανθοπούλου 1911.
Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου».

Σημ.

Ἄπασαι αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνοσ, ἔργα τοῦ ἰδίου ἁγιογράφου τυγχάνουσι.

183

1911

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Μπούλτσι (νῦν Ἐλάτη)
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου
Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνοσ ἁγ. Γεωργίου ἐν τῷ Γυναικωνίτῃ.
«Ἀφιέρωμα Ἀγγελικῆσ Καρόμπων 1911.
Χεὶρ Βασιλείου Ἀ. Φίλη Χιονιαδίτου».

184

1912

Ἐπαρχία Κονίτσης
Χωρίον Παλαιοσέλι
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆς.
Ἐπὶ τῆσ Ὁραίας Πύλησ
«ὁ ζωγράφος Νικόλαοσ Ἱ. Παπακώστασ ἐκ Χιονιάδεσ 1912 Φεβρουαρίου 15».

Σημ.

“Ολοι αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Παλαιοσέλι, Πάδες, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν ἁγ. Τριάδος Παλαιοχωρίου Ζαγορίου, ἀντεγράφησαν παρὰ τοῦ Ἐφημερίου Παλαιοσελίου Παναγιώτου Πριμικήρη.

185

1912

Χωρίον Λισκάτσι

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Παρασκευῆς.

«Ἀφιέρωμα τῶν ἀνταδέλφων Νικολάου καὶ Βασιλείου Κ. Γεωργίου 1912.
Χεὶρ Βασιλείου Φίλη Χιοναδίτου».

186

1612

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Δελβινάκιον

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπερθύρωσ ἔσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ κυρίου Ναοῦ.

«Ἐκτίσθη ὁ ἱερός οὗτος ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τὸ 1797. Νῦν δὲ ἐξωγραφίσθη τὸ 1912. Ὁ σὺ μισεῖς, ἐτέρω μὴ ποιήσεις. Ο Δ' ΚΖ: Α' ΝΘ' ΠΖΤ' ΠΖ. ΧΡω 5. ὁ ἀδῆς τ' πς δΒ' λ.τ' κλ' συγμν', π' ο. ὁ δΒλτ. μσ'. τ. κκ. καὶ ατν'. κ', ατλ». Διὰ χειρὸς Μιλτιάδου Κ. Ζωγράφου ἐκ κώμης Λιονάδες τῆς Ἡπείρου».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ὡς καὶ ὅσαι ἄλλαι ἀναφέρονται εἰς τὸ Δελβινάκιον, ἀντεγράφησαν ἐκ τοῦ βιβλίου Νικολάου Πατσέλη «τὸ Δελβινάκιον» 1948 σελ. 67, 68, 69 καὶ 71.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ αἰνιγματῶδες ὕφος τῆς ὡς ἄνω ἐπιγραφῆς, ὡς εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζομεν ἐξ ἄλλης παρομοίας (μόνον κατὰ τὸ τέλος) ἐπιγραφῆς τοῦ ἰδίου ἀγιογράφου, τὰ σύμφωνα αὐτὰ ἀποτελοῦν ὀλοκλήρους προτάσεις ἢ ρητά. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁμοίως ἢ ἐξήγησις αὐτῶν, πρέπει νὰ προστεθῶσιν τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἀπόδοσιν τῶν λέξεων φωνήεντα. Οὕτω λ. χ. ἢ περὶ τὸ τέλος προτάσεις, συμπληρουμένη καταλλήλως, ἀποδίδει τὰ ἐξῆς: «(ἀπὸ) τὰ καλὰ συναγμένα, παίρει ὁ διάβολος τὰ μισά. (ἀπὸ) τὰ κακά, καὶ αὐτὸν καὶ αὐτά».

187

1913

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Τζωντήλα (νῦν Δίκορφον)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Μηνᾶ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Μ(ατθαίου) Χιοναδίτου».

188

1913

Χωρίον Μανασσῆ

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου.

Ἐπὶ τοιχογραφίας Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῇ δυτ. πλευρᾷ τοῦ κυρίου Ναοῦ.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθ(αίου) 1913».

Σημ.

Ἔργον αὐτοῦ εἶναι καὶ ἡ ἀνεπίγραφος ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκὼν τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος.

189

1913

Ἐπαρχία Κονίτσης
Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)

Ἰ. Μονὴ Μολίστης

Ἐπὶ εἰκόνοσ Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῷ ξυλίνῳ διαφράγματι τοῦ χωρί-
ζοντος τὸν Γυναικωνίτην.
«1913 Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου Χιοναδίτου».

190

1914

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Δημητρίου

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἐν τῷ ἁρχιερατ. Θρόνῳ.

«Δέησις Γ. Ν. Οἰκονόμου 1914 Μαΐου 6.
ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἰ. Παπακώστας ἐκ Χιονιάδες».

191

1914

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σωποτσέλι (νῦν Δίλοφον)

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Ἀρχιερατ. Μιχαὴλ ὑπέναντι τοῦ Ἀρχιερατ. Θρόνου.

«Δαπάνη Ἀγγελικῆς Κ. Καρόμπεη 1914.

Χειρὶ Βασιλείου Ἀ. Φίλη Χιοναδίτου».

192

1914

Ἐπαρχία Κουρηνίων

Χωρίον Δεσποτικόν

Παρεκκλήσιον Ταξιαρχῶν.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Ταξιαρχῶν ἐν τῷ Τέμплῳ, Κεφαλ. Γράμμασιν.

«Χ. Μ. Πέππη 25 Μαρτίου 1914. Δαπάνη Κώστα Χ. Μουζοπούλου καὶ συζύγου
Βασιλειῆσ 1915». μικροῖσ γράμμασιν.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Χιοναδίτου».

Σημ.

Αἱ ἐν τῷ Τέπλω τοῦ Κεντρικοῦ Ναοῦ ἁγ. Τριάδος τοῦ χωρίου τούτου εἰκόνες, εἶ-
ναι τῆσ τεχνοτροπίας τοῦ ἐπίσης ἐκ Χιονιάδων Ματθαίου Γεωργ. Ζωγράφου κατὰ
τὸ ἔτος 1863. Δυστυχῶσ οὐδεμία ἐξ αὐτῶν φέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

193

1915

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ τῆσ Πλατυτέρας ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι εἰς ζώνην ὀλοσώμων Ἱε-
ραρχῶν.

«Ἱστορήθησαν διὰ χειρὸσ τῶν αὐταδέλφων Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγρά-
φου τῶν Μαρινάδων ἐν ἔτει 1915».

194

1916

Χωρίον Τούρνοβον (νῦν Γοργοπόταμος)

Παρεκκλήσιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Γενεθλίων Προδρόμου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Ἔργον Χριστο(δοῦλου) καὶ Θωμᾶ Ἀν(αστασίου) ἐκ Χιονιάδων 1916».

195

1916

Χωρίον Σανοβὸν (νῦν Ἀειτόπετρα)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ τῆσ Ὁραίας Πύλησ.

«Ἔργον Π(ολυκάρπου) Ἀν. Χιονιαδίτου 1916».

196

1917

Χωρίαν Λισκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγίου Νικολάου ἐν τῷ Ἀρχιερατ. Θρόνῳ.

«Δαπάνη Νικολάου Ἰω. Τσεπέλη καὶ τῆσ συζήγου αὐτοῦ Φωτεινῆσ. 1917. Ἔργον Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζ(ωγράφου) ἐκ Χιονιάδων».

197

1919

Χωρίον Τούρνοβον

Ἰ. Ναὸσ Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ φορητῆσ εἰκόνοσ ἁγ. Βαρβάρασ.

«Δαπάνη Ἀναστασίου Στεφ. Γεωργιάδου 1919.

Χεῖρ Βασιλείου Ἀ. Φίλλη Χιονιαδίτου».

198

1919

Ἐπαρχία Λευκάδος

Χωρίον Φρύνη καὶ Τσουκαλάδες

Ἰ. Μονὴ Πεφανερωμένησ καὶ ἁγ. Πνεύματοσ.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτῆροσ ἐν τῷ Τέμπλῳ κάτωθεν.

«Διὰ χειρὸσ ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων τῆσ Ἡλείρου ἐν ἔτει 1919».

199

1919

Ὅμοίωσ ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ

Ἐπὶ τῶν εἰκόνων ἐν τῷ Τέμπλῳ, Θεοτόκου Προδρόμου καὶ Πεν-

τηκοστῆσ.

«Διὰ χειρὸσ ἀδελφῶν Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων τῆσ Ἡλείρου ἐν ἔτει 1919».

Σημ.

Αἱ δύο ὡσ ἄνω ἐπιγραφαὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς Λευκάδα ἀντεγράφησαν παρὰ τοῦ Αἰδεσ. Ἱερέωσ Διονυσίου Κούρτη Ἐφημερίου Καβάλλου Λευκάδοσ.

200

1920

Περιφέρεια Ζίτσης

Χωρίον Λιγοψᾶ

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Σπυρίδωνος.

«Διὰ χειρὸς Βασιλείου Φίλλη Χιοναδίτου 1920».

201

Ἀχρονολόγ.

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνοσ Τριῶν Ἱεραρχῶν.

«Δαπάνη Ἡλία Ἰω. Μιχαήλ.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Χιονιαδίτου».

Σημ.

Ἔργα τοῦ ἰδίου ἁγιογράφου Πολυκάρπου εἶναι καὶ αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Παρεκκλησίου ἁγ. Παρασκευῆς εἰκόνες τοῦ Προδρόμου καὶ τῆς ἁγ. Παρασκευῆς, ὡς τοῦτο μοὶ ἐδήλωσεν ὁ ἀξιότ. κ. Ἀναστάσιος Τσέκας Ἱεροψάλτης.

202

1920

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Λισκάτσι

Μαρεκκλήσιον ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Ἀγαγῶρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ,

Ἐπιένωμα Χρήστου Δ. Ναύτη 1920.

ὁ ζωγράφος Ν. Ἰ. Παπακώστας».

203

1922

Πόλις Κόνιτσα

Ἱ. Ναὸς Πέτρου καὶ Παύλου.

Ἐπὶ τῆς Ὁραίας Πύλης κάτωθεν.

«Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀναστ. Ζωγράφου ἐκ κόμης Χιονιάδων. ἔτος 1922».

204

1922

Χωρίον Τούρνοβον

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Κωνσταντίνου Λ. Γερασίμου 1922.

Ἔργον Χριστ(οδούλου) καὶ Θωμᾶ Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

205

1922

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου.

«Μνήμην Ματούλως Ἀποστ. Τράντα.

Διὰ χειρὸς ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων ἔτος 1922».

206

1923

Χωρίον Τούρνοβον

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐπὶ τῆς Βορ. Πύλης τοῦ Ἱ. Βήματος ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχιστρα. Μιχαήλ.

ᾠδὴ Ἀφιέρωμα Ἑλένης Γ. Γεωργοπούλου 1923.

Διὰ χειρὸς Σωκράτους Μ. Ζωγράφου».

207

1923

Χωρίον Πυρσόγιαννη

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου.

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Νικολάου Κ. Πετσίνη.

Ἔργον Ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ζωγράφου ἔτος 1923 Χιονιάδες».

208

1923

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ καὶ χωρίῳ.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Παπαγαλακτῆρος καὶ υἱῶν αὐτοῦ Γεωργίου καὶ Κωνσταντίνου. Χριστόδουλος καὶ Θωμᾶς ἔγραψαν ἔτος 1923 Μαΐου 5 Χιονιάδες».

209

Συγχρονος

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἄνωθεν Ναῷ.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.

«Δαπάνη Χρήστου Ἀν. Μαρτσέκη.

ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἱ. Παπακώστας».

Σημ.

Ἄπασαι αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Ναοῦ τούτου εἰκόνας εἰσὶν ἔργα τῶν ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινιάδων κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν».

210

1923

Περιφέρεια Ζίτσης

Χωρίον Λιγοψᾶ

Ἱ. Ναὸς ἁγίου Νικολάου.

«Δαπάνη Δημητρίου Ἰω. Παπαναστασίου 1923.

Χεῖρὶ Β. Α. Φίλη».

211

1923

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Ἄνω Σουδενά (νῦν Ἄνω Πεδινά)

Ἰ. Μονὴ Εὐαγγελιστρίας.

Ἵπερθύρως ἔξωθεν ἐντὸς κόγχης

«Δαπάνη Πανοσιωτάτου Ἡγουμένου Ἰωακείμ ἐκ Βούλτσης.
Χεῖρ Β. Α. Φίλη Χιοναδίτου 1923».

212

1924

Ἐπαρχία Πωγωνίου
Χωρίον Δελβινάκιον

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Ἀθανασίου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Χιονιαδίτου 1924».

213

1924

Ἐπαρχία Κονίτισης
Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρου)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (νέος)

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Ἰωάννης Β. Ζήσης.

Διὰ χειρὸς Ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1924».

214

1924

Χωρίον Λισκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Δημητρίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Προδρόμου.

«Δαπάνη Βασιλικῆς Ματθαίου Μήτση 1924».

Χριστόδουλος καὶ Θωμᾶς ἔγραψαν».

215

1924

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

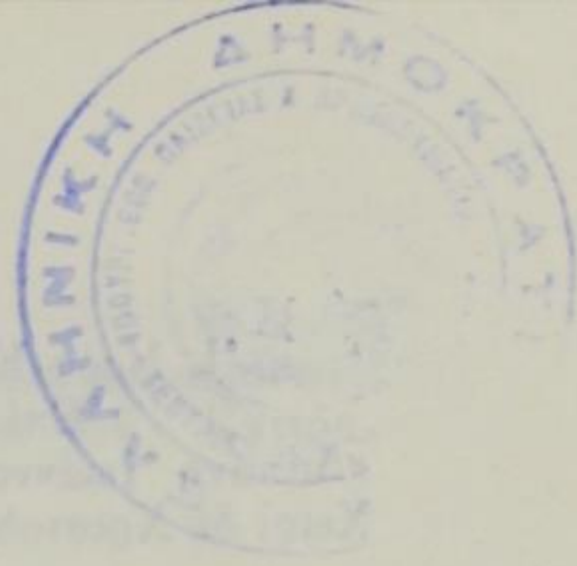
«Ἔργον Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ζωγράφου.

Δαπάνη Ἀλεξάνδρας καὶ υἱοῦ Νικολάου Γ. Ζήκου 1924».

216

1925

Χωρίον Βούρμπιανη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Βαρβάρας.

«Δαπάνη Ἰωάννου Χ. Βλάχου 1925.

Χεῖρὶ δὲ Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἄν. Ζωγράφου».

217

1925

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Τζωντήλα (νῦν Δίκορφον)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Μηνᾶ.

Ἐπὶ μεγάλης εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῇ δυτ. πλευρᾷ τοῦ κυρίως Ναοῦ, ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Γυναικωνίτου.

Δαπάνη Νικολάου Γ. Κοντογιάννη καὶ μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου Χιονιάδου 1925».

218

1926

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ καὶ χωρίῳ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας Νεομαρτίδος ἁγ. Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Δαπάνη Ἰωάννου Κ. Κοντογιάννη καὶ συζύγου (αὐτοῦ) Ἀσπασίας.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου 1926».

1926

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Μόλιστα (Συντοκία Μποτσιφάρι)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (νέος).

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερατ. Θρόνῳ.

Ἀφιέρωμα Θεοδώρας Ν. Γκάντζου.

Ἔργον Θωμᾶ Μαρινᾶ Ζωγράφου 1926».

Ἀποσαί αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ καὶ Ἐορτολογίῳ εἰκόνας τοῦ Ναοῦ τούτου, εἰσὶν ἔργα τῶν ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων.

220

1926

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ τῆς Ὁραίας Πύλης

Δαπάνη Βασιλείου καὶ Μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας Ν. Φίλη καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Εὐαγγελίτσας. Διὰ χειρὸς ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων ἔτος 1926».

221

1926

Πόλις Ἰωάννινα

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Αἰκατερίνης.

Ἐπί μεγάλης φορητῆς εἰκόνος ἁγ. Αἰκατερίνης μικροῖς γράμμασιν.
«τῆ ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ Πρωτοσυγκέλου Ἀριστοβούλου καὶ τοῦ Ἐπιτρο-
πεύοντος Βασ. Βλέτσα 1926.
Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1926».

222

1926

Ἐπαρχία Κονίτισης
Χωρίον Βούρμπιανη
Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.
Ἐν τῇ Πλατυτέρᾳ.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Χιοναδίτου 1926».

223

1926

Χωρίον Λισκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)
Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπί τῆς Βορ. Πύλης τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἐπὶ εἰκόνος Ἀρχιστρατή-
γου Μιχαήλ.

Ἀφιέρωμα Ματθαίου Γ. Χρήστου.

διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου 1926»

224

1927

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ καὶ Ναῶ.

Ἐν τῇ δεξιᾷ Προσκυνηταρίῳ ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Παντελεήμονος.

«Δαπάνη Παναγιῆ Παναγιώτη.

Ἔργον Θεοφ. Αναστ. Ζωγράφου 1927».

225

1927

Πόλις Ἰωάννινα

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Αἰκατερίνης.

Ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Εἰρήνης.

«τῆ ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι τοῦ Πρωτοσυγκέλου Ἀριστοβούλου Σιναΐτου καὶ τοῦ
Ἐπιτροπεύοντος Βασιλείου Ν. Βλέτσα. 1927».

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

226

1927

Ὅμοίως ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ.

Ἐπὶ εἰκόνος Μυροφόρων.

«τῆ ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ Πρωτοσυγκέλου Ἀριστοβούλου Σιναΐτου καὶ τοῦ

Ἐπιτροπεύοντος Βασιλείου Βλέτσα. 1927.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης».

227

1928

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Σταρίτσιανη (νῦν Πουρνιά)

Ἱ. Ναὸς Ταξιαρχῶν.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Πausανίου Δ. Παπαδοπούλου.

Ἔργον Θωμᾶ Ἀν Μαρινᾶ Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

Σημ.

Ὡς εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν, ἄτασαι αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνες, τὸ Ἑορτολόγιον, ὡς καὶ διάφοροι ἄλλαι φορηταί, ἐγένοντο κατὰ τὸ ἔτος 1928 ὑπὸ τῶν ἀγιογράφων ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ.

228

1928

Χωρίον Βράνιστα (νῦν Τράπεζα)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.

«Δαπάνη Γεωργίου Π. Καραγιάννη ἐκ Πεκλαρίου 1928.

Ἔργον Θωμᾶ Μαρινᾶ Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

229

1928

Ἐπαρχία Καστορίας

Χωρίον Ψέλτσικον (νῦν Κυψέλη)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆσ.

Ἐπὶ τῆσ Ὁραίας Πύλησ.

«Δαπάνη Χαράλαμπος Δ. Ρούμπου ἐν Κυψέλῃ τῇ 17 Ἀπριλίου. Θωμᾶσ Μαρινᾶσ ἔγραψεν 1928».

230

1928

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Ἀσημοχώρι

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐπὶ φορητῆσ εἰκόνοσ Πέτρου καὶ Παύλου.

«Δαπάνη Χατζῆ Πέτρου Γιώτη 1928.

Ἔργον Θωμᾶ Μαρινᾶ Ζ(ωγράφου)».

231

1928

Περιφέρεια Ἰωαννίνων

Χωρίον Κουτσελιὸ

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Τ' ἀφιέρωμα τοῦτο ἀνατίθημι εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀειμνήστου πατρός μου Ἰωάννου Στεφ. Μίσιου ἀποβιώσαντος τὴν 29ην Ἰανουαρίου 1910. Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Αἰκατερίνη Ἰωάν. Μίσιου 1928.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης».

232

1928

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῶ.

Ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου.

«Δαπάνη Ἑλένης Θεοδώρου Πήχα καὶ υἱοῦ αὐτῆς Γεωργίου Πήχα 1928.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης».

Σημ.

Αἱ εἰς τὸ Κουτσελιὸ ἀναφερόμεναι δύο ὡς ἀνωτέρω ἐπιγραφαί, καθὼς καὶ δύο ἄλλαι κατωτέρω, ἀντεγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταγομένου χωροφύλακος κ. Βασιλείου Πήχα.

233

1928

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Κακόλακκος

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Δημητρίου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγίας Τριάδος

«Δαπάνη Κωνσταντίνου Μ. Καρανίκα.

Ἐνθύμιον ὀπτασίας 27 Ἰουλίου 1921 ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Χιονιαδίτου 1928».

234

1929

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Στρούβιανη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

«Ἀφιέρωμα Νικολάου Ἀ. Δέδου.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1929».

235

1929

Χωρίον Ζέλιστα (νῦν Ἐξοχή)

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης 1929».

236

1930

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ τοῦ Παντοκράτορος.

«Ἔργον Θωμᾶ Ζωγράφου καὶ Γεωργίου Ἐξάρχου ἐκ Χιονιάδων 1930».

237

1930

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Ἀθανασίου 85X60 τελευταίου ἔργου ἐν Χιονιάδες τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἀγιογράφου Θωμᾶ Μαρινᾶ.

»Δαπάνη Νικολάου Ἀπ. Ζωγράφου 1930.

Ἔργον Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου».

238

1930

Ἐπαρχία Καστορίας

Πόλις Ἄργος Ὀρεστικὸν (πρῶην Χρούπιστα)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

«Ἔργον Θωμᾶ Ἀν. Μαρινᾶ Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων τῆς Ἠπείρου».

Σημ.

Ἡ ἀχρονολόγητος ἐπιγραφή αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 1930, ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀειμνήστος οὗτος ἀγιογράφος ἐργαζόμενος ἐκεῖ, ἔπαθεν ἐκ συγκοπῆς καρδίας καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πέλει ταύτῃ.

1931

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Δοβρᾶ (νῦν Ἀσπραᾶγγελοι)

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμплῳ.

«Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον Καλιόπης Μ. Μπρίτση 1931 δαπάνη Ἀνθίτσας Κ. Λιώτου.

Χειρὶ Βασιλείου Ἀ. Φίλη Χιονιαδίτου»

240

Σύγχρονος

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Κουτσούφλιανη (νῦν Ἡλιόρραχη)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ Θρόνῳ.

Ἀφιέρωμα Χρήστου Παπαγιάννη.

ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἱ. Παλακώστας ἐκ Χιονιάδες».

241

1932

Χωρίον Γοργοπόταμος

Παρεκκλήσιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Διὰ χειρὸς Γεωργίου Ἐξάρχου ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1932».

242

1933

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Ἀσπράγγελοι

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

«Ἀφιέρωμα Ἀσπασίας Κ. Οἰκονόμου καὶ ἐγγόνου αὐτῆς Κωνσταντίνου Δ. Οἰκονόμου. Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτισης 1933».

243

1934

Περιφέρεια Ἰωαννίνων

Χωρίον Κουτσελιὸ

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Ἀφιέρωμα Εὐαγγέλου καὶ συζύγου Χρύσως Σπ. Διδασκάλου εἰς μνημόσυνον τῶν Γονέων τῶν Σπυρίδωνος καὶ Πανάγιως.

Ἔργον Πολυκάρπου Χιονιαδίτου 1934».

244

1934

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Ἀσημοχώρι

Παρεκκλήσιον ἁγ. Σπυρίδωνος

Ἐπὶ τῆς Ὠραίας Πύλης.

«Διὰ χειρὸς Νικολάου Ἰ. Παπακώστα 1934».

245

1934

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ.

Ἐπὶ τοῦ Παντοκράτορος.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου 1934».

246

1936

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)

Ἱερὸς Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

«Δαπάνη Σπυρίδωνος Ν. Καισίκη 1936.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

247

1936

Χωρίον Καστάνιανη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Νικολάου.

«Ἀφιέρωμα Σουλτάνας Γεωργίου Γκόσιου. 1936.

ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἰ. Παπακώστας ἐκ Χιονιάδων».

248

1936

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Κῆποι

Παρεκκλήσιον ἁγ. Κοσμᾶ τοῦ Νέου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλω.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ζωγράφου Χιονιάδιτου 1936».

Σημ.

Θερωῶσ καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν εὐχαριστοῦμεν τὸν Ἐφημέριον τοῦ χωρίου τούτου Αἰδ. Παπᾶ Γρηγόριον Γκρούϊαν διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλόφρονα ἐξυπηρέτησίν του καὶ διευκόλυνσιν, κατὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασίν μας.

249

1938

Περιφέρεια Ἰωαννίνων

Χωρίον Κουτσελιό

Ἰ. Ναὸσ Κοιμήσ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνοσ μεγάλου Ἀρχιερέωσ ἐν τῷ Θρόνω.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσησ 1938».

250

1939

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἰ. Ναὸσ ἁγ. Ἀποστόλων Πάτρου καὶ Παύλου.

Ἐν τῇ Πλατιτέρῃ κάτωθεν ζώνησ Ἱεραρχῶν.

«Διὰ δαπάνησ τῶν ἐν Ρουμανία ἀδελφῶν Ἡλία καὶ Δημητρίου Ν. Γιαννόρου εἰσ μνημόσυνον τῶν γονέων των Νικολάου καὶ Εὐφροσύνησ. Αὐγούστος 1939.

Διὰ χειρὸσ τοῦ ἐκ Χιονιάδων ζωγράφου Νικολάου Παπακώστα».

251

1939

Ὁμοίωσ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ τοιχογραφίασ Βαπτίσεωσ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Βορ. πλευρᾷ.

«Διὰ δαπάνησ κ. Ἀποστόλου Καζάνα εἰσ μνημόσυνον τῶν γονέων του Ζώη καὶ Ἀσήμωσ 1939.

Διὰ χειρὸσ τοῦ ἐκ Χιονιάδων ζωγράφου Νικολάου Παπακώστα».

Ἐδῶ πλέον σταματῶμεν τὴν συνέχισιν τῆσ ἐργασίασ ταύτησ τὴν ἀφορῶσαν τὰσ ἐπιγραφὰσ, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἐτέθη ὡσ χρονικὸν ὄριον κατ' ἀρχὰσ μὲν τὸ ἔτοσ 1912, κατὰ τὸ ὁποῖον ἠλευθερώθημεν, ἀργότερον δὲ τὸ ἔτοσ 1940, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπετέλεσε ἕναν ὑψιστον Ἐθνικὸν Ἱστορικὸν σταθμόν.

Ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι ὁ ἀριθμὸσ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ καταχωρηθέντων ἐπιγραφῶν τῶν ἀναφερομένων εἰσ τοὺσ Χιονιάδιτασ ἀγιογράφουσ εἶναι μηδαμινὸσ ἀπέναντι τοῦ ὄγκου τῶν ἀλλαχοῦ ἀπαντωμένων τοιούτων ἐπιγραφῶν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον καὶ τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἀναρίθμητοι τοιαῦται ἐπιγραφαὶ ἐγκατεσπαρμέναι πανταχοῦ τῆς Ἡπείρου, Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ κανεὶς δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου νὰ μᾶς διαψεύσῃ. Ἡμεῖς, παρ' ὅλον ὅτι εἶχομεν τὴν ἀπόφασιν νὰ περιέλθωμεν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πάντα τὰ χωρία τῆς Ἐπαρχίας μας ὡς καὶ ὠρισμένα ἄλλα τῶν γειτονικῶν μας Ἐπαρχιῶν, ἐν τούτοις, διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μας, δὲν τὸ κατωρθώσαμεν.

Σχετικῶς δὲ περὶ τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐργασίας, ἴδου τὴν ἐγγράφομεν κατὰ τὸ ἔτος 1947.

« Προήλθομεν σήμερον εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπισπεύσωμεν τὴν περαίωσιν τῆς ἐργασίας ταύτης—ἔστω καὶ μὲ τὰς ὀλίγας αὐτὰς ἐπιγραφάς—ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι εἴμεθα ἄνθρωποι, καὶ ὡς τοιοῦτοι, ὑποκείμεθα καὶ εἰς θάνατον. Ἴνα δὲ μὴ ἡ παροῦσα ἐργασία ἐκ μιᾶς τοιαύτης αἰτίας μείνῃ ἡμιτελής, ἀναγκαζόμεθα σήμερον νὰ κλείσωμεν ταύτην ὡς ἔχη. Ἐλπίζομεν ὅμως καὶ εἰς μίαν αὐριαγὴν ἀγαθὴν κατάστασιν ἢ ὁποία θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ—ἂν εὕρισκώμεθα ἐν τῇ ζωῇ—νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἐργασίαν ταύτην ὡς πρὸς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν διαφόρων τούτων ἐπιγραφῶν, τῶν ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφους, καὶ νὰ διασκευάσωμεν ταύτην ἐπὶ τὸ πλουσιώτερον».

Καὶ ναὶ μὲν—τῇ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ—εὐρέθημεν τὴν ἐπομένην τῆς καταστάσεως ἐκείνης ἐν τῇ ζωῇ, ὅμως δὲν κατωρθώσαμεν καὶ πολλὰ πράγματα. Ἐλαχίστας μόνον ἐπιγραφάς ἐπροσθέσαμεν εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ τοῦτο, οὐχὶ ἐξ ἀμελείας ἢ ἀδιαφορίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μας. Οὕτως λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, καὶ μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ πράξωμεν, ἄς ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς ἐπιγραφάς, καὶ ἄς μείνωμεν εὐχαριστημένοι εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη ἔφθασεν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἐν ὀλίγοις, περὶ τῶν ἐν λόγῳ ἐπιγραφῶν, καὶ τῆς ἐν γένει ἐργασίας ταύτης.

Ἐν συνεχείᾳ δὲ τῶρα, καταχωροῦμεν κατωτέρω καὶ μερικὰ Συμφωνητικὰ ἀγιογραφικῆς ἐργασίας, ὡς καὶ διαφόρους ἄλλας ἐπιστολάς καὶ λοιπὰ σχετικὰ ὡς κατωτέρω ἐμφαίνεται.

Μικροί φορητοί και άνευτήρητοι είκοσι δίνταμ Στροβίλοι και Άντιοί (Αθροισμα)

Fig. 12

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δ'

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ

Συμφωνητικά και συμβόλαια ἀγιογραφικῆς ἐργασίας ἐλάχιστα διεσώθησαν μέχρι σήμερον. Καὶ αὐτὰ εἶναι νεώτερα. Αἰτία δὲ πρὸς τοῦτο εἶναι ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἐδίδετο καὶ τόση μεγάλη σημασία εἰς αὐτά. Διὰ τοῦτο καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν ἐσχίζοντο, ἢ ἐκαίοντο εἰς τὴν πυρὴν ὡς ἄχρηστα πλέον. Ἐκτὸς τούτου, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις δὲν συνετάσσοντο καθόλου τοιαῦτα. Ὑπῆρχε τόση ἡ ἐμπιστοσύνη ἐκ μέρους τῶν ἐνδιαφερομένων, ὥστε ἐθεωρεῖτο περιττὴ ἡ σύνταξις τοιούτου εἴδους συμβολαίων ἢ καὶ ἄλλων παρομοίων συμφωνητικῶν. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν λόγων αὐτῶν, προέκυψε καὶ ἡ παρατηρουμένη σήμερον ἔλλειψις καὶ σπᾶνις τῶν τοιούτων, ἀπ' ἀρχῆς ἀκόμη τῆς ἐμφανίσεως τῆς τέχνης αὐτῆς. Ἄν ὅμως ἄλλος πρὸ ἡμῶν ἠσχολεῖτο μὲ τὸ θέμα τοῦτο πρὸ πενήκοντα—ἵνα μὴ εἴπωμεν—πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, πολλὰ διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀγιογραφίας τῶν Χιονιάδων θὰ διεσώζοντο.

Ἄλλὰ τέλος πάντων, ὅλα αὐτὰ ἀνήκουσι πλέον εἰς τὸ παρελθόν, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀναπληρωθῶσι σήμερον, μὲ ὅσα καὶ ἂν ἡμεῖς θελήσωμεν νὰ γράψωμεν.

Πρὸ μιᾶς δὲ τοιαύτης ἀδυναμίας εὐρισκόμενοι, καὶ ἀποφεύγοντες πᾶσαν ἄλλην περιττὴν καὶ ἀνωφελῆ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁμιλίαν καὶ συζήτησιν, παραθέτομεν κατωτέρω ἐν πιστῇ ἀντιγραφῇ ὅλας τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ συμφωνητικὰ αὐτὰ τὰ ὅποια σήμερον κατέχομεν εἰς χεῖρας μας, διὰ νὰ ἀποτελέσουν καὶ αὐτὰ μαζὺ μὲ τὰς ἐν τῇ παρούσῃ καταχωρηθείσας ἐπιγραφάς, τὴν βάσιν τῆς ὅλης ἐργασίας περὶ τῆς Ἀγιογραφίας καὶ τῶν Ἀγιογράφων Χιονιάδων.

Ἐν τέλει δέ, διὰ νὰ εἴμεθα ἀκριβεῖς, λέγομεν ἐδῶ ὅτι τὰ συμφωνητικὰ αὐτὰ, εὐρέθησαν, τὰ μὲν, μεταξὺ ἄλλων ἐπιστολῶν ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν ἀειμνήστων ἀδελφῶν Μαρινιάδων, τὰ δὲ ἄλλα τρία μοὶ παρεχωρήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγιογράφου Νικολάου Ἰ. Παπακώστα, ὡς καὶ ἀρχικῶς περὶ αὐτοῦ διετυπώσαμεν. Τὰ ἐν λόγῳ συμφωνητικὰ αὐτὰ ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

1

1856

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Λεσινίτσα (νῦν Βουσοχώρι)

«σημεῖωσις τὰς ἐορτὰς τοῦ Τέμπλου Ἐκκλησίας Ἁγίου Χαραλάμπους. σήμερον ὑποφαινόμεθα οἱ συνδρομηταὶ ὁ κάθε ἕνας καὶ συμφωνοῦμεν μὲ τὸν ζωγράφον Ἀναστάσιον Κωνστ. Χιονιαδίτην διὰ νὰ μᾶς ζωγραφίσῃ τὰς ἐορτὰς τοῦ Τέμπλου ὅποια εἰκόνα θέλει ὁ καθένας τὴν ὑπογράφει εἰς ὄνομά του καὶ τοῦ δίδωμεν καὶ καπάρων (1) ὁ κάθε συνδρομητῆς διὰ νὰ μᾶς τῆς φκιάσῃ καὶ διὰ ἔνδειξιν ὑποφαινόμεθα οἱ συνδρομηταί.

1856 : σεπτεμβρίου 16 λυσινίτζα.

1. Χρηματικὴ προκαταβολή.

συνδρομηταί)

Κ. Πανταζῆς Παρίπου τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ γρόσια	65 :
Ἔλαβα ἐγὼ ὁ Ἀναστάσιος Ζωγράφος καπάρων	» 15 :
γιάνης κότης τὸν ἅγιον μηνᾶν μετὰ τὰ μαρτύρια ὅλα	» 65 :
ἴδιος γιάνης κότης τὴν περιτομὴν τοῦ Χριστοῦ	
δοῦ μετὰ τὸν ἅγιον βασίλειον	γρ. 45 :
	Ἔλαβα γρ. 16 :»

2

1882

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Γρεβενήτιον

«Οἱ ὑποφαινόμενοι ἐσυμφωνήσαμεν μετὰ τὸν ἀγιογράφον κ. Ἀναστάσιον Κωνσταντίνου Χιονιάδιδην ἵνα ζωγραφίσῃ καλῶς τὰς ἐξῆς εἰκόνας. τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τοῦ Προδρόμου, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἁγίου Δημητρίου καὶ ἁγίου Νικολάου πρὸς (125) ἑκατὸν εἴκοσι πέντε γρόσια ἑκάστην εἰκόνα, Ἐκτὸς τῆς ζωγραφίσης συμφωνίας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ προσέτι καὶ τὰ τρία ἀργυρὰ μεντζήτια (1) καὶ τρεῖς ὀκτάδες κρέατος. Ἐπὶ τούτοις ἔγινε τὸ παρὸν τὸ ὁποῖον εἰδὼς αὐτῷ πρὸς ἀσφάλειάν του.

Ἐν Γρεβενητίῳ τὴν 5 7)βρίου 1882 (δύο)

Ἐφοροεπίτροποι
οἰκονόμος Κέφαλος

Πα(πᾶ) Χρηῆστος πρωτοπαππᾶς».

1884

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Λεσινίτσα (νῦν Βουσοχώρι)

«Εἰς Τσιπέλοβον

Ἐντιμε κύριε Ἀναστάσιε Ζωγράφε χαίρετε.

1884 Μαΐου 4 Λεσινίτσα.

Ἐν τούτοις ἐρωτῶμεν περὶ τὴν ὑγίειάν σας καὶ περὶ ἡμῶν καλῶς ἔχομεν. πλὴν λάβετε τὰς εἰκόνας (2) μετὰ τὸν ἐπιφέροντα καὶ δύο λίρας τουρκίας κατὰ τὴν συμφωνίαν μας . . . καὶ τὰς εἰκόνας νὰ τὰς ζωγραφίσῃς καλὰ κατὰ τὴν συμφωνίαν νὰ εἶναι τοῦ λαδιῦ . . . ἕως τὴν ἁγίαν Τριάδα νὰ τελειώσουν ταχέως καὶ ὑγιαίνητε.

Ὁ Ἐπίτροπος

Γιάννης Γ. τράμμα

καὶ διὰ τὴν ζωγραφίαν τοῦ στέργιο Πανταζιάδη Παρίπου ἄφισε ἐπίτροπον διὰ λίρας 5 πέντε καὶ ὄχι περισσότερα.

ὁ ἴδιος Γιάννης τράμ(μας) διατελῶ».

4

1893

Περιφέρεια Ἀργυροκάστρου
Χωρίον Κοσοβίτσα

«Ἀργυροκάστρον τῆ 29 7)βρίου 1893

εἰς Χιονιάδες

Φίλτατέ μοι Κύρ Θωμᾶ χαῖρε

Ἐν πρώτοις μου ἀναγγέλω ὑμᾶς ὅτι ἅμα λάβεται τὴν παροῦσαν μου ἀμέ-

1. Ἀργυροῦν Τουρκικὸν νόμισμα ἀξίας 20 γροσίων ἑκαστον.

2. Τὰ σανιδώματα.

σως νὰ ἐλθῆται ἓνας ἐκ τῶν δύο ἢ ἐσὺ ἢ ὁ ἀδελφός σας διότι σήμερον μὲ ἐφώ-
ναξεν κάποιος Πέτρος Παπαδόπουλος τραπεζίτης ἐκ τοῦ χωρίου Κοσοβήτσα καὶ
μὲ ἐρώτησεν ἀπὸ ποῖον μέρος εἶναι οἱ ζωγράφοι οἱ καλοὶ καὶ ἂν γνωρίζω κανέ-
ναν. ἐγὼ δὲ ἐσύστησα Ὑμᾶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σας διὰ νὰ ἐλθῆται διότι κάμουν
Νέαν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ χωριὸν τους καὶ χρειάζονται ζωγράφοι. ἀμέσως ἅμα λά-
βεται τὴν παροῦσαν μου νὰ κινήσετε νὰ ἐλθῆτε ἓνας χωρὶς ἄλλο ἐνταῦθα διὰ νὰ
προβῆται εἰς συμφωνίας καὶ μὴν ἀργοπορεῖται διότι ἔτυχεν νὰ ἀκούσω ἓναν ἐδῶ
νὰ συσταίνη τὸν Σαμαρνώτην ζωγράφον. ἀλλὰ ἐγὼ ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια
ἔλαβα μέρος πρὸς ὑμᾶς. σᾶς περιμένω ταχέως. Μὴν ἔχων ἕτερον Διατελῶ

Ὁ πρόθυμος φίλος σας
Χαραλάμπης Χ. Π(απα)Δόπουλος
Ζαχαροπλάστης».

Σημ.

Εὐρισκόμενοι εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὰ ἔτη 1949—1950, συνέπεσε νὰ συναντηθῶμεν
μετὰ τοῦ διδασκάλου Γεωργίου Παπαδοπούλου ἐκ Κοσοβίτσης Βορ. Ἡπείρου,
ἀνεψιοῦ ἐξ ἀδελφοῦ τοῦ ἐν τῇ ὡς ἀνωτέρω ἐπιστολῇ ἀναφερομένου Τραπεζίτου Πέ-
τρου Παπαδοπούλου. Ζητήσαντες δὲ σχετικὰς πληροφορίας ἐπὶ τοῦ περιεχομένου
τῆς ὡς ἀνω ἐπιστολῆς, μοὶ ἐδήλωσεν καὶ ἐβεβαίωσε συνάμα, ὅτι πραγματι οἱ ἁγιο-
γράφοι οὗτοι εἰργάσθησαν ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ ἁγ. Γεωργίου ἐν Κοσοβίτση, καὶ ὅτι
ἐζωγράφισαν τὰς τέσσαρας ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας Σωτῆρος, Θεοτόκου, Προδρό-
μου, καὶ ἁγ. Γεωργίου, εὐμενῶς δὲ ἐξεφράζετο διὰ τὴν τέχνην τῶν ἁγιογράφων
τούτων Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναφαίνονται εἰς μίαν
ἀπὸ τὰς εἰκόνας αὐτάς.

1894

«Ἀξιότιμε κύριε Θωμᾶ Ἀναστασίου (Ζωγράφε)

Τὴν γνωστὴν ἀπάντησιν ἐκεῖθεν ἔχοντες, δι' ἧς ἔγνωμεν ὅτι μετ' εὐχαριστήσεώς
των μάλιστα συγκατετέθησαν ἀποστέλλαντες καὶ λόγῳ καπάρου δραχμᾶς ἑκατὸν 100.
Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι νὰ κάμετε ἀρχὴν τοῦ ἔργου, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μετ' ἐπι-
μελείας ἐργασίαν σας διὰ τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὴν ἀπάντησίν των μᾶς γράφουσι
λέγοντες ὅτι εἰσὶ καὶ ἐκεῖ ζωγράφοι καὶ νὰ μὴ κα ηγορηθῶμεν, νομίζομεν περιτ-
τὸν νὰ εἴπωμεν πρὸς ἄνδρα φιλότιμον καὶ καλλιτέχνην. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν καιρὸν
τῆς ἐργασίας νὰ ἐργασθῆτε μετ' ἀνέσεως, ἵνα μὴ γίνῃ τὸ ἔργον βεβιασμένον. νὰ
θέσητε δὲ κάτωθεν τῆς εἰκόνας «δαπάνη τῶν ἐν Πύργῳ Ἡπειρωτῶν». Βεβαίως
νὰ μὴν ἔχητε τὸ ἔργον εἰς τὰς ὄψεις τοῦ μὲν καὶ τοῦ δὲ διότι θὰ ἐργάζεσθε μετ'
ἡσυχίας.

Μὴ ἔχοντες ἕτερόν τι νὰ σᾶς γράψωμεν, θέλομεν νὰ βεβαιωθῶμεν παρ'
ὑμῶν τὴν λήψιν τῆς παρούσης.

ὄλοπρόθυμοι

» Χριστόδ(ουλος) Ἱερεὺς Ἀγίας Μαρίνης

» Ἀλέκος Χαρισιάδης

τῇ 31 Μαρτίου 1894 Ἰωάννινα

Υ.Γ. γράψατε πότε ἠγίασεν. ἦτοι: 1838 Ἰανουαρίου 17».

Σημ.

Ὁ γραφικὸς χαρακτήρ τῆς ὡς ἀνω ἐπιστολῆς εἶναι τοῦ Ἀλ. Χαρισιάδου.

1894

Περιφέρεια Κορυτσᾶς
Χωριὸν Πλεσίστα

«Συμβόλαιον

Δι' οὗ δῆλον γίγνεται, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Χριστόδουλος Ἁγ. Ζωγράφου καὶ Γεώργιος Ἀποστολίδης, (1) ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Πλεσίστης συνεφώνησαν ὡς ἔπεται.

Οἱ μὲν κ. Χριστόδουλος καὶ Γεώργιος ὑπόσχονται νὰ κατασκευάσωσι τὸ Τέμπλωμα τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολίου Ἐκκλησίας σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιον τοῦ Τέμπλου τῆς Ἁγίας Μαρίνης, δύο προσκυνητάρια, τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον, τὸν Παντοκράτορα, τὴν Πλατυτέραν, τὴν Προσκομιδὴν, καὶ τὰ ταβάνια χρωματιστά. τὸ χρῶμα θὰ εἶναι λαδιοῦ.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Πλεσίστης ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσιν αὐτοῖς ἀπέναντι τῆς ἐργασίας τῶν ταύτης πέντε χιλιάδες γροσίων (5,000) ἐξ αὐτῶν τρεῖς χιλιάδες γροσίων ὑποχρεοῦνται νὰ (2)

Ἐγένοντο δὲ δύο ὅμοια δι' ἀσφάλειαν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Ἐν Βογραδέτση τῇ 4 Αὐγούστου 1894

οἱ κάτοικοι τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Πλεσίστης

(χαρτοσημῶν Τουρκικῶν)

Τάση Κοσμᾶς ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας ὑπόσχομαι

Θανάς Κώστα ὑπόσχομαι

Γεώργι Στεφάνου ὑπόσχομαι

Ἰωσήφ Δημήτρι ὑπόσχομαι

Ἐπιπροστώτῳ Μιχαήλ Ἰωσήφ

(Τ.Σ. Κοινότητος)

Ἄρχιερα ἐπίτροπος οἰκονόμος

Πα(πᾶ) Κοσμᾶς βεβαιοῖ».

ἔλαβα ἀπὸ τὴν ὀπισθεν συμφωνίαν λίρας 5. ἕτερα ἔλαβα χίλια ἑνεακόσια ἐξήκοντα πέντε ἀρ. 1965.

Χριστόδουλος Ἀναστ. Ζωγράφος Χιοναδίτης

κ.τ.λ.»

7

1894

Πολις Φλώρινα

Παραγωγικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Κοινότης

1894 10)βρίου 16.

N. 303

Φλώρινα

Κύριον Θεωμᾶν Ἀναστασίου Ζωγράφον

εἰς Χιονάδος.

Ἀξιότιμε Κύριε

Τὴν ἀπὸ 25 Νοεμβρίου ἐπιστολήν σας πρὸς τὸν κ. Γιαννάκη Ζησοπούλου λαβόντες ἀπαντῶμεν ὑμῖν τὰ ἑξῆς.

Τὰς δύο εἰκόνας Ἁγ. Γεώργιον καὶ Ἁγ. Δημήτριον περιμένομεν διὰ νὰ μᾶς σταίλῃται αὐτὰς ὀφειζομένωτον καὶ λάβετε τὸ ἀντίτιμὸν των.

1. Ἴσως νὰ πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Τριφυλίου ἐπιλογιστοῦ Γεωργίου Ἀποστόλου Βούργη.

2. Δυστυχῶς ἐλλείπει τὸ ἄλλο ἕμισον τοῦ συμβολαίου. Ὅπισθεν δὲ τῆς πρώτης σελίδος ἐγκαλοῦσθαι ὡς ἐμφαίνεται.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Διὰ τὰς 20 μικρὰς εἰκόνας ἡμεῖς σᾶς προτείνομεν, ἂν ἀγαπᾶτε νὰ μᾶς τὰς ζωγραφίσετε πρὸς 35 γρ(όσια) τὴν καθεμίαν, καὶ ὅταν θὰ διέλθῃτε ἐντιεῦθεν διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος νὰ μᾶς τὰς φέρετε καὶ λάβετε τὸ ἀντίτιμόν των. Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας θὰ χρειασθοῦν ἀκόμι τρεῖς μεγάλαι εἰκόνες αἱ ἐξῆς: Ὁ μυστικὸς δεῖπνος, ὁ Ἄρχ. Μιχαὴλ καὶ ὁ Ἀρχιδιάκων Στέφανος, τὰς ὁποίας ὅταν ἔλθῃτε εἰς Φλώριναν ἂν εὐκαιρεῖτε δύνασθε νὰ ζωγραφίσετε αὐτάς.

Τῶν μικρῶν εἰκόνων οἱ ἅγιοι θὰ γίνουν οἱ ἐξῆς: (1)

Μὴν ἔχων ἄλλο νὰ σᾶς γράψω Μένω σὸς
Ὁ Πρόεδρος Πα(πᾶ) Ἀναστάσιος Σταύρ(ου)
(Τ. Σ. Βουλγαρικῆς) καὶ ὑπογραφή βουλγαριστί».

8

1895

Περιφέρεια Λαρίσσης
Χωρίον Καζακλάριον

«Πρόσκλησις Ζωγράφων εἰς διαγωνισμόν.

Τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον τοῦ Καζακλαρίου ἐπιθυμοῦν νὰ κατασκευάσῃ τὰς ὀκτὼ (8) μεγάλας, ἤτοι τὰς δεσποτικὰς καλουμένας, εἰκόνας διὰ τὸν κεντρικὸν Ναὸν τῆς Κοινοτικῆς «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» εἰδοποιεῖ τοὺς ἐνδιαφερομένους Ζωγράφους ὅτι κληρῶσαν τὰ ὀνόματα τῶν ὀκτὼ δεσποτικῶν εἰκόνων, ἔλαχεν ὁ κληρὸς εἰς τὴν Θεομήτορα Παναγίαν. Ὅθεν προσκηρῶσει διαγωνισμόν ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ἀπαραβάτους ὅρους.

1) Ὅτι τὴν διὰ κλήρου λαχοῦσαν εἰκόνα τῆς Παναγίας δέον νὰ ζωγραφίσωσι πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι Ζωγράφοι ἐπὶ τὸ τελειότερον, ἀκολουθοῦντες βυζαντινὸν ρυθμὸν μετὰ τοῦ φυσικοῦ, καὶ νὰ παραδώσωσιν αὐτὴν εἰς τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον Καζακλαρίου πρὸς τὴν 15ην δεκάτην πέμπτην Αὐγούστου ἔ.ἔ.

(Ἀκολουθοῦν ἄλλοι ὅροι).

8) Ὅσοι δὲ τῶν κ. Ζωγράφων θὰ λάβωσιν ἀντίγραφον τῆς παρουσίης, ὀφείλωσι νὰ δηλώσωσιν ἐγγράφως εἰς τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον τὴν παραδοχὴν τῶν ὀρων ἀνεπιτροποποιήσεως.

(Ἐπίσης ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλοι δύο ὅροι).

Ἐν Καζακλαρίῳ τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1895

Τὰ μέλη τοῦ Κοινοτικ. Συμβουλίου

Δ. Κ. Πρόεδρος

(κατεστραμμένος εἰς τὸ σημεῖον

αὐτὸ ὁ χάρτης. Ἐναντι δὲ)

Διὰ τὴν ἀντιγραφὴν

Ἐν Καζακλαρίῳ τὴν 8 Ἰουνίου 1895

Ὁ Πρόεδρος

Δ. Κ.

(τὰ λοιπὰ δυσανάγνωστα).

(Τ.Σ. Κοινοτικῆς)».

1. Ἔπονται αἱ ὀνομασίαι τῶν 20 μικρῶν εἰκόνων ἐν αἷς καὶ οἱ ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος.

Σημ.

Συμπεριλαμβάνομεν ἔδω καὶ τὴν πρόσκλησιν ταύτην τῶν Ζωγράφων διὰ νὰ ἀποδειχθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι τὸ χωρίον Χιονιάδες εἶχε καταστῆ περιώνυμον ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ τὰς γειτόνους αὐτῆς Ἐπαρχίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ἀκόμη.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 8 ὅρος τῆς προσκλήσεως ταύτης μᾶς τὸ βεβαιώνει μὲ τὰ ἑξῆς: «Ὅσοι ἐκ τῶν ζωγράφων θὰ λάβωσιν ἀντίγραφον τῆς παρουσίας.....». Αὐτὸ μᾶς λέγει καθαρὰ ὅτι ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἦτο διὰ τοῦ τύπου γενική, ὅπως συνήθως λαμβάνουσι χώραν αἱ προκηρύξεις, ἀλλὰ χειρόγραφος καὶ προσωπική, καὶ ἀπεστάλη μόνον εἰς ὠρισμένους ἀγιογράφους, ἐν οἷς καὶ εἰς τοὺς Χιονιαδίτας ἀδελφοὺς Χριστόδουλον καὶ Θωμᾶν. Ἐν βέβαια τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἦτο περιώνυμον διὰ τὴν ἀγιογραφίαν του, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ γνωρίζουν οἱ πέραν τῆς Ἡπείρου, καὶ πολὺ περισσότερον οἱ Θεσσαλοί. Ἐπειτα ἡμεῖς, ἀπαξ ἡ πρόσκλησις αὕτη εὐρέθη εἰς τὸ ἀρχεῖον Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων, δὲν ἔχομεν οὐδὲν δικαίωμα νὰ τὴν ἀπορρίψωμεν,

Οὕτω λοιπὸν σκεπτόμενοι καὶ φρονοῦντες, συμπεριλαμβάνομεν τῇ παρουσίᾳ καὶ τὴν ἐν λόγῳ πρόσκλησιν αὐτήν, καὶ ἅς ἔχωμεν συγγνώμην ἐκ μέρους τῶν κ.κ. ἀναγναστῶν διὰ πᾶσαν τυχὸν ἀντίθειον πρὸς ἡμᾶς γίνωμιν των.

1900

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Παλαιοσέλι

Ἐπιστολὴ ἐκ Δράμας ἐκ μέρους Νικολάου Ταπεινοπούλου ἐκ Παλαιοσελίου Κονίτσης ζαχαροπλάστου, δι' ἧς παραγγέλει τὴν κατασκευὴν πέντε εἰκόνων διὰ τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Αὐγούστου 1900.

9

1900

Πόλις Κόνιτσα

«Κύριε Θωμᾶ εὐχόμεθά σε»

Ἄλλο δὲν εἶναι τὸ παρόν μου, ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου Κριζμπάνι (=Ἐλεύθερον) τὸ ὄνομα χρυσόστομος μὲ παρήγγειλε νὰ μοῦ κάμῃς μίαν εἰκόνα τριάντα πόντους τὸ μάκρος τὸν ἅγιον Νικόλαον λειτουργὸν θὰ ἔχει τὰ μυστήρια εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀνοιχτὰ μὲ ἓναν Ἱερέαν καὶ ἓναν διάκονον καὶ ὁ ἅγιος Νικόλαος μὲ τὴν φυλλάδα ἀνοιχτὴν νὰ διαβάξῃ τὴν Εὐχὴν τοῦ Οὐδεὶς ἄξιος, αὐτά.....τοῦ εἶπα διὰ τὴν πληρωμὴν καὶ μοῦ λέγει ὅτι ὁ Θωμᾶς εἶναι γνωστός μου φίλος δὲν θὰ καταδεχθῇ νὰ μὲ πειράξῃ, καὶ ἀπάντησόν με. διατελῶ.

ἐν Χριστῷ εὐχέτης ὑμῶν

ὁ φίλος σας Καλλίνικος

Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Στομίου

τῇ 8 10)βρίου 1900 Κόνιτσα».

Σημ.

Τὸ κείμενον τῆς ὡς ἄνω ἐπιστολῆς διορθώσαμεν ὀρθογραφικῶς.

1906

Περιφέρεια Τσαρκοβίστης

Χωρίον Γεωργάνου

«Ζωγραφίαι διὰ τὴν Ἱερὰν Ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου ἐν τῷ χωρίῳ Γεωργάνου τοῦ τμήματος Τσαρκοβίστης.

α) Ἐν τῇ «Χιβάδα» θὰ ζωγραφηθῇ ἡ «Πλατυτέρα» μὲ δύο ἄγγέλους καὶ ἕξ προφήτας, κάτωθεν δὲ ἡ μετάδοσις καὶ κάτωθεν οἱ ὀκτὼ ἱεράρχαι.

Τιμὴ τῆς ζωγραφίας γρ. πεντακόσια πενήκοντα γρ. 550

β) Ἐν τῇ προσκομιδῇ ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τιμὴ γρόσια ἑβδομήκοντα πέντε » 75

γ) Ἐν τῇ ἀριστερᾷ χιβάδα ὁ Ζωηφόρος ἄρτος τιμὴ γρόσια τριάκοντα πέντε » 35

δ) Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἕξ δεσποτικαὶ εἰκόνες καὶ ἕξ μικραὶ τιμὴ ἐν ὄλῳ γρόσια ἑνεακόσια ἑνεήκοντα » 990

ε) Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἕτεραι δύο δεσποτικαὶ εἰκόνες στενότεραι μὲ δύο μικρὰς γρόσια ἐν ὄλῳ τριακόσια » 300

στ) Ἐν τῷ προσκυνηταρίῳ δύο εἰκόνες τῆς Θεοτόκου, μία μεγάλη καὶ μία μικρὰ γρόσια ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε » 165

ζ) Ἐν τῷ Δεσποτικῷ μία εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετ' Ἀρχιερατικῆς στολῆς γρόσια ἑκατὸν πενήκοντα πέντε » 155

η) Εἰς τὰς δύο πλαγίας θύρας τοῦ ἱεροῦ αἱ εἰκόνες τοῦ Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ γρόσια τριακόσια » 300

θ) Εἰς τὰ δημόθυρα (=Βημᾶθυρα) ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, θὰ ἐπιχρυσωθῇ τὸ ὀκαλιστὸν μέρος τῆς θύρας, καθὼς καὶ τὸ κεμέρι (=τὸ ὑπέρθυρον τόξον) » 180

ι) Ἀνωθεν τοῦ Τέμπλου ἡ σταύρωσις καὶ δύο Θεολογικὰ ἐπίχρυσα γρόσια ἑκατὸν. » 100

Τὰ περισσότερα θὰ χρωματισθοῦν μὲ λαδομπογιάν.

κα) Ἀνωθεν τοῦ Τέμπλου εἰκόνες μικραὶ τῶν ἑορτῶν δέκα ἕξ ἐν ὄλῳ γρόσια τετρακόσια » 400

ιβ) Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄνω εἰκόνων τῶν ἑορτῶν ὁ μυστικὸς δεῖπνος γρόσια ὀγδοήκοντα » 80

ιγ) Ἐν τῷ πρώτῳ (γ)κουμπὲ ἔμπροσθεν τῆς Ὠραίας Πύλης ἡ Ἁγία Τριάς, περίξ ἄγγελοι καὶ εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἕξαπτέρυγα γρ. διακόσια » 200

ιδ) Ἐν τῷ δευτέρῳ (γ)κουμπὲ ὁ Παντοκράτωρ μὲ τοὺς ἄγγέλους καὶ τοὺς Προφήτας καὶ εἰς τὸ κλῆμα καὶ τὰς γωνίας οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ γρόσ. πεντακόσια πενήκοντα » 550

ιε) Ἐν τῷ τρίτῳ (γ)κουμπὲ ὁ μεγάλῃς βουλῆς ἄγγελος, περίξ ἄγγελοι καὶ εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἕξαπτέρυγα γρόσ. διακόσια εἴκοσι » 220

ιστ) Εἰς τοὺς ἕξ (γ)κουμπέδες δεξιούς καὶ ἀριστερούς ἀνὰ ἓνα Προφήτην μὲ τὸ ρητόν του καὶ περίξ χρῶμα οὐρανὶ καὶ ἀστέρας χρώματος ὡς εἶδους χρυσοῦ γρόσ. τριακόσια » 300

ιζ) Ὁ χορὸς τῶν ἁγίων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐκ τριάκοντα μεγαλομαρτύρων καὶ Ἱεραρχῶν μετὰ στεφάνων χρυσοῦ ἐν ὄλῳ γρόσια ἑνεακόσια » 900

ιη) Ἐν τῷ ἄμβωνι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ τέσσαρες Εὐ- αγγελισταὶ γρόσια ὀγδοήκοντα	γρ.	80
ιβ) Ἀνωθεν τῆς θύρας τοῦ «ἀνδρῆκλου» ἡ δευτέρα παρου- σία ὅλη κατὰ τὴν τάξιν γρόσ.	»	300
κ) Ἀνωθεν τῆς θύρας τοῦ γυναικείου ἡ κοίμησις τῆς Θεο- τόκου γρόσια ὀγδοήκοντα	»	80
κα) Ἐν τῷ γυναικείῳ δύο τρίμορφα ἐν ἄνω καὶ ἐν κάτω γρόσια ἑκατὸν ἑξήκοντα	»	160
κβ) Εἰς τὴν καμάραν τῆς θύρας ἔξωθεν ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου γρόσια τεσσαράκοντα	»	40
κγ) Ὅλη ἡ Ἱερὰ ἐκκλησία θὰ χρωματισθῇ μὲ χρῶμα οὐ- ρανὶ τοῦ νεροῦ τακτικὸν γρόσια ἑκατὸν πενήκοντα	»	150
		<hr/>
Ἦτοι ἐν ὅλῳ γρόσια ἕξ χιλιάδες καὶ τριακόσια δέκα.		6310

Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἄνω εἰκονογραφιῶν καὶ τοιχογραφιῶν μὲ τὰς ἀναγε-
γραμμένας εἰδικῶς τιμὰς προωρισμένων διὰ τὴν Ἱερὰν Ἐκκλησίαν τῆς Κοιμή-
σεως τῆς Θεοτόκου τοῦ χωρίου Γεωργάνου συνεβλήθησαν σήμερον ἀφ' ἑνὸς οἱ
κάτωθι ὑπογεγραμμένοι πληρεξούσιοι τοῦ χωρίου Γεωργάνου Παπαῶν Κωνσταντῖνος
ἐφημέριος τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου, Εὐθύμιος Ζῆκος ἐκ Ζόριστας καὶ Σπῦρος Τζιώκας
ἐκ Γεωργάνου καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ζωγράφοι Σωκράτης Ματθ. Ζωγράφος καὶ Νι-
κόλαος Παπακωστής ἐκ τοῦ χωρίου Χιονιάδες τοῦ Βιλαετίου Μοναστηρίου. (1) Οἱ
ρηθέντες ζωγράφοι ὀφείλουσι νὰ ἀρχίσωσιν ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐργασίαν των καὶ κατ'
ἀρχὰς μὲν θὰ ζωγραφίσωσι ἐν Ἱωαννίνοις τὰς Δεσποτικὰς καὶ λοιπὰς εἰκόνας,
ἀφ' οὗ δὲ τελειώσωσι τὴν ἐργασίαν τῶν εἰκόνων θὰ παραδώσωσιν αὐτὰς εἰς τοὺς
πληρεξουσίους τῆς κοινότητος Γεωργάνου μετὰ προηγουμένην ἔγκρισιν τῆς γενο-
μένης ζωγραφίας ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἱωαννίνων. Κατόπιν
ὀφείλουσιν οἱ ρηθέντες ζωγράφοι καὶ δὴ ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς τοῦ τρέχον-
τος ἔτους νὰ μεταβῶσιν ἐπὶ τόπου εἰς Γεωργάνον καὶ ἐκτελέσωσι τὰς τοιχογραφίας
καὶ πάσας τὰς λοιπὰς ἐργασίας ὅσαι λεπτομερῶς ἄνω ἐγράφησαν τὰς ὁποίας ὑπο-
χρεοῦνται νὰ ἀποπερατώσωσιν ἐντελῶς μέχρι τῆς πρώτης τοῦ προσεχοῦς μηνὸς
Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους 1906. Τὰ χρυσώματα καὶ λοιπὰ ὑλικά καὶ χρώματα,
πάντα εἰσὶν εἰς βάρος τῶν ζωγράφων ἔκτος τῶν διὰ τὰς εἰκόνας μουσλαμάδων καὶ
σανίδων τὰ ὅποια εἶνε εἰς βάρος τῆς κοινότητος Γεωργάνου. Αἱ δέσποτικαὶ εἰκό-
νες θὰ ζωγραφηθῶσιν ἐπὶ μουσλαμάδων, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπὶ σανίδος. Τὸ ὕφος τῆς
ζωγραφίας θὰ εἶνε Βυζαντινόν. Ἡ πληρωμὴ τῆς ἐργασίας θὰ γίνῃ ὑπὸ τῶν ὀνο-
μασθέντων πληρεξουσίων τοῦ χωρίου Γεωργάνου εἰς τρεῖς ἴσας δόσεις, ἡ μὲν
πρώτη δόσις θὰ καταβληθῇ εἰς τοὺς ρηθέντας ζωγράφους ἅμα ὡς οὗτοι ἀποπερα-
τώσωσι καὶ παραδώσωσι τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἀρχιερέως τὰς δεσποτικὰς εἰκόνας, ἡ
δευτέρα δόσις θὰ καταβληθῇ κατὰ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Ἰουνίου, καὶ ἡ
τρίτη μετὰ τὴν ὀλοσχερῇ ἀποπεράτωσιν τῆς ὅλης ἐργασίας τὴν δεκάτην πέμπτην
τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Αὐγούστου τρέχοντος ἔτους, καθ' ἣν γενήσονται τὰ ἐγκαίνια
τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπο-
λίτου ἐγκρίσεως τῆς ὅλης ἐργασίας, ἄλλως ἢ καταβολὴ θὰ γίνῃ μετὰ τὴν συμπλή-
ρωσιν τῶν ἐλλείψεων, ὡς ἤθελεν ὑποδείξῃ ὁ Μητροπολίτης. Οἱ ρηθέντες ζωγρά-
φοι δι' ὅσον χρόνον θὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῷ χωρίῳ Γεωργάνου δικαιοῦνται νὰ λαμβάνουσι καὶ τὴν τροφήν των δωρεάν. Τὴν ἐργασίαν τῶν ζωγράφων θὰ ἐποπτεύω-

1. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸ χωρίον Χιονιάδες, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως, ὑπήγετο διοικητικῶς, ἄλλοτε μὲν εἰς τὸν Νομὸν Ἱωαννίνων, καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν Νομὸν Μοναστηρίου.

σιν ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Πρωτοσυγκελίας αἰδ. Παπᾶ Χριστιόδουλος, καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λεωνίδας Αὐδῆς.

Τούτων συμφωνηθέντων ἀμοιβαίως ἐγένετο τὸ παρὸν εἰς διπλοῦν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5 Μαρτίου 1906

Οἱ μάρτυρες

γηόργη ἀθανάσης
ταμίας γιότη ζίκας
Δημήτρι κώστας (;) ἔφορος
Νίκα Ζίκο.....
Χρῆστο Γεωργάκης
Βασεῖλῆος Γεώργος
Γιόργι Παναγιότης

Οἱ συμβαλλόμενοι

Κωνσταντῖνος Ἱερεὺς
Ἀναστάση γηότης (;)
Ἐ. Δ. Ζῆκος
Σ. Β. Τζιλόγκας
Σωκράτης Μ. Ζωγράφος
Νικόλαος Ἰωάν. Παπακωστῆς

Ἐλάβομεν σήμερον παρὰ τῶν πληρεξουσίων τῆς κοινότητος προκαταβολὴν τρεῖς εἰκοσόφραγκα ἢ γρόσια διακόσια ὀγδοήκοντα ὀκτώ (ἀριθ. 288).

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5 Μαρτίου 1906.

Σωκράτης Μ. Ζωγράφος
Νικόλαος Ἰωάν. Παπακωστῆς»

12

1907

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Δέντσικον (νῦν Ἀετομηλίτσα).

«Οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι τοῦ χωρίου Δέντσικου συνεφωνήσαμε σήμερον με τοὺς Ζωγράφους Σωκράτην καὶ Νικόλαον ὡς ἑξῆς.

1) Νὰ χρωμαίσωσι τὸ τέμπλον ὀλόκληρον με χροῶμα λαδιοῦ διαφόρων εἰδῶν καὶ με κοσμήματα.

2) Ἄνωθεν θὰ γίνῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ ξύλου καὶ τὰ δύο Θεολογικά τὸ δὲ σκαλιστὸν μέρος θὰ γίνῃ με χρυσόν.

3) Ὑποκάτωθεν τοῦ σταυροῦ θὰ γίνωσιν δύο εἰκόνες ἐπὶ μουσλαμᾶ ὁ μυστικὸς δεῖπνος καὶ ἡ ἅγια Τριάς.

4) Αἱ τρεῖς πόρται θὰ ζωγραφισθοῦν ἐπὶ μουσλαμᾶ εἰς τὴν μίαν θὰ γίνῃ ὁ Μιχαὴλ εἰς τὴν ἄλλην ὁ Γαβριὴλ καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ὥραίας Πύλης ὁ μέγας Ἀρχιερεὺς ὡς καὶ τὰ Βημόθυρα τὸ σκαλιστὸν μέρος θὰ χρυσωθῆ, τὸ δὲ σκέτον θὰ ζωγραφισθῆ με εἰκόνας.

5) Αἱ εἰκόνες αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τὸν τέμπλον θὰ βερνικωθοῦν καθὼς καὶ αἱ τρεῖς ἄλλαι δεσποικαί.

Διὰ τὴν ἄνωθεν ἐργασίαν θέλομεν πληρώσει εἰς τοὺς ζωγράφους ἔνδεκα ἀριθ. (11) λίρας ὀθωμανικὰς εἰς δύο δόσεις τὰς ἡμισυ εἰς τὰ μέσα τῆς ἐργασίας τὰς δὲ ἄλλας ἡμισυ εἰς τὰς 15 Σεπτεμβρίου. ἡ ἐργασία θὰ τελειώσῃ εἰς ἓνα μῆνα.

Τὰ ὑλικά τοῦ Τέμπλου δηλαδὴ χροῶματα καὶ λάδια εἶναι εἰς βάρους τῶν Ζωγράφων ἐκτὸς ἢ τροφή τὰ ξύλα καὶ σανίδια ὅπου θὰ γίνουν τὰ κρεβάτια εἶναι εἰς βάρους τῆς κοινότητος.

Δι' ὃ ἐγιναν δύο παρόμοια καὶ ἔλαβεν ἕκαστον μέρος ἀνὰ ἓν καὶ ὑποφαινόμεθα.

Δέντσικον τῇ 22 Ἰουλίου 1907

Οἱ Ζωγράφοι

» Σωκράτης Μ. Ζωγράφος
» Νικόλαος Ἰωάν. Παπακώστας.

ἔμετρήσαμεν ἀπέναντι τῆς ἐργασίας τοῦ Τέμπλου τῆς ἐκκλησίας λίρας ὀκτώ ἤτοι 8 καὶ ὑποφαινόμεθα.

Δέντισικον τῆ 7 7)βρίου 1907

οἱ μετρήσαντες
Χρ. Ν. Καρανίκας
νηκόλας χρ. καράτζος.

ἔμετρήσαμεν ἀπέναντι ἐργασίας Τέμπλου τῆς ἐκκλησίας Δέντισικου τὸ ὑπόλοιπον λίρας Τουρκίας 3 καὶ ἐξωφλήσαμεν.

Δέντισικον τῆ 23 7)βρίου 1907

οἱ μετρήσαντες
Χρ. Κ. Καρανίκας
νηκόλας χρ. καράτζος».

13

1910

Ἐπαρχία Κορυτσᾶς

Χωρίον Κάτω Τρεμβίσκα

«Συμφωνητικὸν

Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ, οἱ ὑποφαινόμενοι Κοινότης τῆς Κάτω Τρεμβίσκας, Ἐπαρχίας Κορυτσᾶς σήμερον ὁμοφώνως συμφωνοῦμεν μετὰ τὸν Ζωγράφον Νικόλαον Ἰωάννην (1) ἐκ τοῦ χωρίου Φιονιάταις. (2) Καζᾶ Κολόνια νὰ μᾶς κάμη τὰς Ἱερὰς εἰκόνας τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας ἡμῶν. ἅτινας θέλη τὰς φιλίαν καλλιτεχνικῶς, καὶ παστρικήν ἐργασίαν. ἡ δὲ συμφωνία εἶνε διὰ Γρόσια Ἄριθ. 3,300.—τρεῖς χιλιάδας καὶ τριακόσια γρόσια, μετὰ τὴν τριαύτην συμφωνίαν τῶν τριῶν χιλιάδων καὶ τριακοσίων γροσίων ὡς ἄνωθεν σημιούμεν θέλει ὁ ἴδιος Ζωγράφος Νικόλαος νὰ κάμη Ἄριθ. 7 ἑπτὰ Εἰκόνας Δεσποτικὰς κατὰ τὸ μέτρον ὅπου εἶνε τὰ μέρη τῶν Εἰκόνων. ἀκόμη θὰ κάμη καὶ τὰς ἐορτὰς μικρὰς Εἰκόνας (3) Ἄριθ. 40. σαράντα, ἢ μία συρὰ Ἀποστολικὰ ἐργασμένα καὶ ἡ ἄλλη συρὰ νὰ τὰ κάμη. ἀκόμη θὰ κάμη καὶ τὴν Ὠραίαν Πύλην ἀπὸ μουσαμᾶ νὰ τὸ Ἀγοράσι ὁ ἴδιος Ζωγράφος. ὑποχρεώνεται ὁ ἴδιος νὰ διορθώσῃ 8 ἐορτὰς, ἅτινα εἶναι χαλασμένα νὰ τὰς διορθώσῃ καλῶς. Ὁ δὲ Ζωγράφος νὰ ἔρχεται ἐδῶ νὰ ἐργασθῇ ὅλην τὴν ἀπαιτούμενην τῆς ἰδίας συμφωνημένης Ἀνωθεν ἐργασίας. ὅσοι δὲ ἐργασθῶσιν τὴν ἡμῶν ἐργασίαν θὰ δόσωμεν τὴν ζωοτροφίαν τῶν Μαστόρων τὸ δὲ ὑλικὸν δηλαδή ξυλικὴν Σανίδια ὅπου θὰ χρειασθῶσι διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν Ἀνωθεν σημιωμένων Εἰκόνων εἶνε εἰς βάρος ἡμῶν. τὰ δὲ χροίματα τῆς εἰριμένης ἐργασίας θὰ μετριθῶσι εἰς δόσεις, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐργασίας θὰ ἐξοφλισθῶσι. ταῦτα ὑποφαινόμεθα. ἀκόμη δὲ σημιούμεν ἐδῶ, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐργασίας, θὰ γίνεταί ἀρχὴ μετὰ τὴν ἐρχομένην Λαμπρὴν, ὑποφαινόμεθα.

1910 Μαρτίου 22 Κάτω Τρεμβίσκα.

Γεώργι σπύρο
Θανάς σπύρο
Πέτρο γιάνη
πέτρο κόστα
λάζαρος Γεώργη

Τσίμο χροίστο
σοιήρη μήτρε
γιάνη κοντούλη
κόλε στεφάνη».

1. Νικ. Ἰ. Παλακώστας.
2. Πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου Χιονιάδες τὸ ὅποιον εἰς τὴν Ἀλβανικὴν προφέρεται Φιονάτ.
3. Τοῦ ἐορτολογίου.

Σημ.

Ἐπειδὴ μία ἐπιστολὴ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Ἐφημερίου Ἀγίας Μαρίνης πρὸς τὸν ἐν Χιονιάδες ἀγιογράφον Θωμᾶν Ἀν. Ζωγράφον κατὰ τὸ 1894 ἐκ παραδρομῆς δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῆς θέσιν, διὰ τοῦτο καταχωροῦμεν καὶ ταύτην κατωτέρω.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι τοῦ ἰδίου σχεδὸν περιεχομένου μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 5 τοῦ Δ' Κεφαλαίου ἐτέραν ἐπιστολὴν ἐξ Ἰωαννίνων φέρουσαν τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνην ἡμερομηνίαν. Αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς :

14

1894

Πόλις Ἰωάννινα

«Περιπόθητέ μοι κ. Θωμᾶ χαῖρε. εἰς Χιονιάδες.

..... καὶ μάθε ἀπάντησις μᾶς ἦλθεν ὡς καὶ 100 φράγκα διὰ κἀπάρων. λοιπὸν ν' ἀρχίσῃς τὴν ἐργασίαν καὶ νὰ γείνη ἐκλεκτὴ διὰ νὰ μὴ ἐντροπιαστοῦμε. καὶ ὄχι μὲ βίαν καὶ μᾶς γράφουν σὲ τρεῖς μῆνες νὰ τελειώσῃ, πλὴν νὰ γείνη καλὴ καὶ ἡ τιμὴ τῆς εἶναι ἡ αὐτὴ 8 λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς καὶ νὰ γείνη ἀρίστη. ἀπὸ μέρος τοῦ κ. Δ. Κομέρη σᾶς γράφει ἐν ἐκτάσει ὁ κ. Ἀλέκος καὶ νὰ ἐκτελέσῃτε τὸ καθῆκον σας διὰ νὰ μὴ ἐντροπιαστοῦμε καὶ νὰ ἔχωμεν ἀπάντησίν σας. λάβε δὲ καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἰδικῆς μου εἰκόνας καὶ νὰ γείνη ἐκλεκτὴ καὶ ὅπως σημειῶ ὅπισθεν. ταῦτα καὶ διατελῶ.

Ἰωάννινα τῇ 31 Μαρτίου 1894

Ὁ τῆς Ἀγίας Μαρίνης
Χριστόδ(ουλος) Ἱερεὺς».

Σημ.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ λαμβάνουσι πέρας καὶ τὰ ἀπλᾶ αὐτὰ συμφωνητικά, καὶ συνεχίζοντες κατωτέρω τὴν ἐργασίαν ταύτην, καταχωροῦμεν ἐν ἀντιγραφῇ καὶ ἕναν χειρόγραφον Κώδικα, τὴν «Ἐργηνεῖαν—καλουμένην—τῶν Ζωγράφων», μὲ τὴν σχετικὴν περὶ αὐτῆς εἰσήγησιν ὡς ἀκολουθῶς:

Ε'

Ἑρμηνεία

Τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης

Ἐρευνῶντες ἐξ ἀρχῆς διὰ τὴν ἀνεύρεσιν στοιχείων πρὸς καταρτισμὸν τῆς παρούσης ἐργασίας, ἀνεύρομεν καὶ ἓνα χειρόγραφον Κώδικα ἐκ σελίδων 40 ὃ ὁποῖος εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ σελίδα φέρει ἐπικεφαλίδα «Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἐπιστήμην τῶν Ζωγράφων». Οὗτος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ μιᾶς ἐν αὐτῷ χρονολογίας, εἶναι παλαιότερος τοῦ 1820, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ χάρτου δύο ποιότητων, λευκοῦ καὶ ὑποπρασίνου, καὶ ἐλλείπουσι ἐξ αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ μὲν δύο σελίδες, εἰς δὲ τὸ τέλος, ἡ συνέχεια.

Ἡμεῖς, κατ' ἀρχάς, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἰδίως τοὺς τοῦ τύπου Κώδικας τοῦ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων Διονυσίου, δὲν εἶχομεν καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐδῶ περὶ αὐτοῦ. Καὶ ὁ λόγος ἦτο, ὅτι ἐξ ἀρχῆς εἶχομεν σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι μὲ τοῦτο, δὲν πρόκειται νὰ παρουσιάσωμεν κατὰ τὴν τοσπουδαῖον ἢ τὸ νεοφανές.

Ἀργότερον ὅμως, κατόπιν προτροπῶν καὶ συστάσεων τῆς Διευθύνσεως τοῦ Περιοδικοῦ καὶ ἄλλων φίλων τοῦ κύκλου τῆς «Ἐμπειρωτικῆς Ἑστίας», ἄλλως σκεφθέντες, ἀπεφασίσαμεν χάριν τῆς Ἱστορίας τῆς Οἰκιακῆς αὐτῆς Ἀγιογραφικῆς Σχολῆς, ὅπως συμπεριλάβωμεν τῇ παρουσίᾳ καὶ τὸν λόγῳ Κώδικα, ὃ ὁποῖος περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐκ τοῦ ἀρχαίου τῶν ἀειμνήστων ἀγιογράφων Χριστοδοῦλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων (1).

Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐν λόγῳ Κώδιξ ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς Ἀγιογραφικῆς Σχολῆς τῶν Μαρινάδων, διὰ τοῦτο καὶ τὸν καταχωροῦμεν κατωτέρω, ἔστω καὶ ἐὰν ἐν τῷ συνόλῳ του παρουσιάζει κενὰ διάφορα, ἔστω καὶ ἐὰν εἰς ὠρισμένα σημεῖα συμφωνεῖ μὲ τὸν τοῦ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ.

Καὶ πρὶν ἢ ἀκόμη προβῶμεν εἰς τὴν καταχώρησιν αὐτοῦ, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι γὰρ διατυπώσωμεν ἐδῶ, ὅτι ὁ τοῦ Διονυσίου Κώδιξ ἐξετυπώθη μόλις κατὰ τὰ 1893 καὶ 1902, (2) ἐνῶ ὁ εἰς χεῖρας ἡμῶν τοιοῦτος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ μιᾶς ἐν τῷ ἐξοφυλλῷ χρονολογικῆς σημειώσεως τοῦ 1823, (3) εἶναι παλαιότερος.

Ὡς ἐκ τούτου, δὲν πρέλει νὰ ὑποτεθῇ οὐδὲ καὶ νὰ σχηματισθῇ ἡ γνώμη ὅτι ὁ εἰς χεῖρας ἡμῶν χειρόγραφος οὗτος Κώδιξ ἀντεγράφη ὑπὸ τῶν Χιονιαδιτῶν Ἀγιογράφων, ἐκ τῶν Τύπου Κωδίκων τοῦ Διονυσίου.

Κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, εἶρ' ὅσον εἶναι καὶ τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονὸς ὅτι οἱ Ἀγιογράφοι τῶν Χιονιάδων μετέβαινον καὶ εἰργάζοντο καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, πιστευτὸν καὶ οὐδόλως παράδοξον νὰ ὑπῆρξε ἴσως καὶ ποιά τις συνεργασία

1. Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι μετεχειρίζοντο καὶ ἓναν ἄλλον μεγάλου σχήματος, παλαιὸν χειρόγραφον καὶ πολυσέλιδον ἀλλὰ καὶ καλλιγραφικὸν Κώδικα, ὃ ὁποῖος ἀργότερον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ νεωτέρου Χιονιαδίτου ἀγιογράφου Γεωργίου Ἐξάρχου ἐγγόνου (ἐκ θυγατρὸς) τοῦ Χριστοδοῦλου. Ὁ Κώδιξ οὗτος ὃ ὁποῖος περὶ τὸ τέλος εἶχε καὶ μερικὰς εὐχὰς περὶ Βασκανίας καὶ κτηνῶν—ἀν δὲν ἀπατώμαι—, σήμερον δὲν εὑρίσκεται εἰς Χιονιάδες.

2. Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ «Ἑρμηνεία τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης» ἐκ χειρογράφου τοῦ ἱε' αἰῶνος ἐκδοθεῖσα κατὰ τὸ πρωτότυπον αὐτῆς κείμενον ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως. Τεῦχος πρῶτον ἐκτυπωθὲν δαπάνῃ τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου Θεοδώρου Tchélitschev. Ἐν Πετροπόλει ἐκ τῆς τυπογραφίας τῆς Ἁγιωτάτης Συνόδου 1900...κτλ.

3. 1823 ἀπριλίου 18 ἐκάμαμαν λογαριασμὸν καὶ ξελαγαρίσαμεν.

μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Διονυσίου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ἤκμαζε ἐν Ἀγίῳ Ὄρει (1).

Τέλος πάντων, ἡμεῖς ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτό, ἔχομεν καὶ ἕνα ἄλλον ἀκόμη λόγον ὅπως δὴποτε σοβαρώτερον, ὁ ὁποῖος συνηγορεῖ εἰς τὸ νὰ καταχωρίσωμεν ἐδῶ τὸν Κώδικα αὐτόν. Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι: νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς εἰδικούς περὶ τὴν τέχνην τῆς Ζωγραφικῆς Ἱστορικούς, περισσότερα ὅσο τὸ δυνατόν στοιχεῖα, ἵνα δι' αὐτῶν μελετηθῇ πλήρως ἡ εἰδικὴ μορφή τῆς Ἀγιογραφικῆς ζωγραφικῆς τὴν ὁποίαν διεμόρφωσεν ἡ Σχολὴ τῶν Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων. Διὰ τοῦτο καὶ παρακαλοῦμεν τοὺς κ.κ. ἀναγνώστας ὅπως μὴ θεωρήσωσιν ὡς πολυπραγμοσύνην τὴν τοιαύτην ἐκ μέρους ἡμῶν ἐνέργειαν.

Οὕτως λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, παραθέτομεν κατωτέρω ἐν ἀντιγραφῇ τὸν Κώδικα αὐτόν, ἀφοῦ πρῶτον διατυπώσωμεν ἐδῶ ὅτι τὸν διακρίνει κατὰ πολὺ ἡ ἀνορθογραφία, τὴν ὁποίαν ἐν πολλοῖς διωρθώσαμεν, τὸ δυσανάγνωστον, ἡ ἐφαλμένη διατύπωσις ὠρισμένων λέξεων, τὰς ὁποίας ἀπεκατεστήσαμεν, καὶ ἡ ὀλίγον εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἀποκλίνουσα γραφὴ του.

Οὗτος ἔχει ὡς ἐξῆς :

Σελὶς 1.

Ἑρμηνεία διὰ τὸ πεζῆρι γιοῦ τὸ βερνίκι

Εἰ μὲν καὶ εἶνε τὸ πεζῆρι νέον βάλαι το εἰς τζουκάλιν νὰ βράση ἀπὸ μακρόθεν καὶ φυλάγου νὰ μὴν τὸ καύσης καὶ μυρίση κὲ σταλάζοντας ὀλίγον μὲ τζάκνον ἐπάνω εἰς σήδερρον κὲ (ἐὰν) μὲν κὲ σκορπίση εἶναι σημεῖον πως δὲν ἔγινε. εἰ δὲ κὲ σταθῆ κόνπος, (=κόμπος) ἔγινε. εἰ δὲ πάλιν κὲ εἶνε τὸ πεζῆρι μαλεὸν (=παλαιὸν) καὶ εἶνε πηκτὸν ὡσὰν τὸ μέλι δὲν χρειάζεται πολὺ βράσιμον, μοναχὰ ἕως νὰ βράση ὀλίγον. Ἐπειτα βάλαι τὰ χροῶματα ἡγουν πεζῆρι δράμη 50. ἀρειζίνα καθαρὴ δρ. 15 καὶ μαστίχην δρ. 15. κὲ τρῖψα τα ἀντάμα καὶ βάλαι τὸ πεζῆρι εἰς τὴν φωτιὰν νὰ βράση ὀλίγον. Ἐπειτα βγάλαι το καὶ ρίχναι τὰ χροῶματα ἀπὸ ὀλίγον, ὀλίγον κὲ ἀνακάτοναι μὲ ἕνα ξυλάκι. Ἐπειτα βάλαι εἰς τὴν φωτιὰν νὰ βράση ὀλίγον καὶ ἀνακατόνοντάς το ἕως νὰ λησούν τὰ χροῶματα. Ἐστερότερα εὔγαλέ το νὰ κρούση ὀλίγον κὲ τότε ἔχει πανὶ ψιλὸν κὲ στράγγισον αὐτό. εἰ δὲ κὲ θέλης νὰ φέρης τὸ νέον πεζῆρι κὲ (εἰς) τὴν στάσιν τοῦ παλεοῦ, βάλαι το (εἰς) τὸν ἥλιον (;) ἕως δέκα πέντε ἡμέρας ἕως νὰ πῆξη εἰς τὸ μέτρον ὅπου χρειάζεται. κὲ ἂν θέλης βάνης μονάχα μαστίχη εἰς τὸ βρασμένο πεζῆρι ἐπειδὴ κὲ (ἡ) ἀρειζίνα κοκινίζει ὀλίγον τὸ βερνίκι ἀκόμη κὲ καὶ ἕνα δράμι σανδράκα.

Σελ. 2

Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἐπιστήμην τῶν ζωγράφων.

Περὶ τοῦ ἀ(μ)πολιοῦ τῶν εἰκόνων

Κιλαρμενὴ δράμη 9. μολύβι κόκινον ἡγουν λαμπέζι ἕνα ταίταρτον τοῦ δραμιοῦ καὶ ἄλημα (=ἀλειμματοκέρι) ἕνα τέταρτον τοῦ δραμιοῦ καὶ τὰ ἐνώνης τριβοντάς τα. ἔπειτα εἰς τὸ βάψιμον τρεῖς τέσερις σταλαματιὲς κόλας εἰς τόσον ἀ(μ)πόλι ἕως τρία δράμια.

Ἑρμηνεία τοῦ ἀ(μ)πολίου τοῦ δὲ ἄλλου (;).

Βάφεις πρῶτον ἕνα χέρι ὄχραν πολιτικήν μὲ τὴν κόλαν μοναχὰ μῆτε πολὰ νερουλήν μῆτε πολὰ πηχτήν. ἔπειτα βάνης τὸ ἀ(μ)πόλι χωρὶς κόλαν ἕνα χέρι κὲ αὐτό.

4. Κατὰ μὲν τὸν Ἀ. Παπαδόπουλον Κεραμέα, ὁ ἐκ Φουρνᾶ Διονύσιος ἤκμαζε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 18ου αἰῶνος, κατὰ δὲ τὸν Πορφύριον Οὐσπένσκη, ἡ Ἑρμηνεία τῆς Ζωγραφικῆς συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ—δηλαδὴ τοῦ Διονυσίου—μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1701—1733. (Βλέπε Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ «Ἑρμηνεία τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης» 1900 σελ. ι' ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως).

Περὶ τοῦ βερνικίου

Σαντρακά δραμάκη 5. ἔρειζήνη δραμ. 10. ὅσο εἶνε αὐτά, τόσον νεύτι νὰ βάνης, πρῶτα τὴν ἀρειζήνα λεπιά, λεπτά κομάτια. καὶ ἂν λιώση χωρὶς νὰ βράση βάνης τὴν σαντρακά μέσα ἔχοντας ταύτην τριμένην ὡσὰν ἄλεύρι. ἔπειτα τὴν ἀφίνεις καὶ βράζει ὅπου νὰ κοπῆ ὁ ἀφρός. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ κατεβάξης κὲ παρευθὺς χύνης τὸ νέφτι ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον.

Ἐρμηνεία τῶν μέτρων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄπὸ τὴν κορ(υ)φὴν ἕως κάτω ἕως τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν, πρόσωπα ἑνέα καὶ μισόν.

Ἐ(ρμηνεία) διὰ νὰ λυ(ώ)ση τὸ μάλαμα.

Τὸ λυ(ώ)νεις τὸ μάλαμα, πρῶτον τρίβεις μὲ τὸ κομήδι ἕως ὅπου νὰ ἀνακατορθοῦσι τὰ φύλα. ἔπειτα τρίβεις μοναχὰ (;) μὲ νερόν ἕως ὅπου νὰ τριφτῆ. ἔπειτα τὸ πλύνης δύο χέρια ἕως ὅπου νὰ ἀγρικᾶς πῶς κομάτι κομήδι.

Σελ. 3

Ἐρμηνεία ἄλλη δι(ὰ) ἀ(μ)πόλιον

Ἄφραν πολιτικὴν δραμί 1 κελάρμενι δραμ. 2 ὀλίγον αὔγου λεπτῶν καὶ ὀλίγον σαποῦνι.

Ἐρμηνεία διὰ νὰ κάμης κόλα.

Ἐπασε τομάρι ἀλυκὸ (;) κὲ κόψε τὰ μαλιά του κὲ βάλε το νὰ βοάση ἕως μίαν ἡμέραν ἕως νὰ λίσση βράζοντας καὶ νὰ γένη πηχτὸν ὡσὰν τὸ μέλι. (εἰ) δὲ καὶ γένη πολὺ πηχτὸν τὸ νερουλίνης μὲ νερόν ὅσον θέλει.

Ἐρμηνεία τοῦ (γ)ύψου.

Ἐψηνε τὸν ὕψον. Ἐπειτα τὸν κοπανίζεις καὶ εἰς τὸ σούρτισμά του (;) τὸν κόφεις τρία χέρια καὶ ἂν εἶνε δυνατὸς τὸν κόπτης ἄλλο ἓνα χέρι. Ἐπειτα εἰς τὸ δούλεμά του βίνης τέσερες σταλαματιές (μ)πεζίρι διὰ νὰ στρώνη. εἰ δὲ καὶ εἶνε ἡ ποσότης τοῦ (γ)ύψου πολλή, βάνης περισσότερον πεζίρι. καὶ ὅσον εἶνε τὸ πεζίρι, τέσερες φορές τόσον βάνεις ἀσπράδι αὔγου. ὅμως τὸ πεζίρι καὶ τὸ ἀβγὸ τὰ βάνεις εἰς τὰ ψηστά εἰς ἑνιά (;) χέρια κάμνοντάς τον μήτε πολὰ ἀπαλὸν τὸν ὕψον, διατὶ πέφτει εἰς τὸ σιλίβομα, μήτε πολὰ δυνατὸν διατὶ ξεσχίζεται εἰς τὸ σηλήβομα.

Ἐρμηνεία διὰ κρεμέζη.

Τρίβεις πρῶτα κρεμέζη δραμία 5. καὶ λότουρ δραμ. 2. ζογᾶν δραμί ἓνα χωρὶς νὰ τὰ τρίψης. Ἐπειτα βάνης μίαν ὁκᾶν νερόν καὶ βράζεις τὸ ζογᾶν μοναχὸν ὕστερα τὸ στραγγίζεις ἔπειτα χύνεις τὸ κρεμέζη μέσα καὶ τὸ ἀνακατόνεις. ἔπειτα χύνεις καὶ τὸ λότουρ ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον φυλάγοντας νὰ μὴν φουσκώση κ(αί) ὕστερα τὸ στραγγίζεις μὲ τὸ ἴδιον πανὶ μέσα εἰς κοῦπες κὲ κατασταλάζοντας.

Σελ. 4

ἓνα νυχτήμερον, μεταθέτεις τὸ νερόν εἰς ἄλλην κοῦπαν κὲ ἀφίνεις ἐκεῖνο ὅπου μένει κάτω ἕως ὅπου νὰ στεγνώση, καὶ πάλιν κατασταλάζοντας καὶ αὐτὸ ἕως ἓνα νυχθήμερον, μεταθέτεις τὸ νερόν του εἰς ἄλλην κοῦπαν κὲ ἀφίνεις ἐκεῖνο ποὺ μένει κάτω ἕως ὅπου νὰ μὴν ἀπομείνη ὕλη εἰς τὸ νερόν. καὶ στεγνό(νο)ντας τὸ κάτω, τὸ πέρνεις μὲ τὸ μαχαῖρι ἀπὸ τὲς κοῦπες, καὶ ἔτσι κά(μ)νεις ὥστε νὰ μὴν μείνη τίποτε ὕλην εἰς τὸ νερόν.

Περὶ βερνικίου κίτρινου (;)

20 δραμ. σαντρακά καὶ 10 δραμ. ἀλόγη καὶ 50 δραμ. πεζίρι καὶ ὀλίγον νεύτι διὰ νὰ ἀπλόνη καὶ τριῖπον αὐτὰ καὶ κάμε τα σκόνην καὶ βάλε τα εἰς τζουκάλι νὰ λυώσουν.

Περὶ σπύριτου βερνίκι.

Ἐπαρε 20 δράμ σπύριτο καὶ σανδράκα δράμ. 10 καὶ τρίψε τα καλὰ καὶ βάλε πρῶτον τὴν σανδράκα νὰ λυώσῃ μὲ τὸ σπύριτο καὶ ἔπειτα βᾶνε κὲ πέ(ν)τε δράμια πέγουλα καὶ ἄς βράσῃ ὀλίγον νὰ γίνουν ὅλα ἓνα μίγμα καὶ ἔπειτα στράγγισον αὐτὰ ἀπὸ ψιλὸν πανὶ καὶ ἔτσι γίνεται καλόν».

Σημείωσις:

Ἐδῶ, τώρα, ἀπαντῶμεν τὰ μικροτέρου σχήματος καὶ χρώματος ὑποσπρασίνου φύλλα χύριτου, συμποσούμενα εἰς 10, ἦτοι σελ. 20.

Σελ. 5

«Ὁ ἄρχων μιχαήλ εἰς τὸ βιβλίον του.

«ἄρπα(γ)ες μοιχοὶ κλέπται καὶ ληστὰὶ καὶ πόρνοι, Ἴδετε καὶ τρέμετε τὴν σπάθην ταύτην».

Ὁ ἄρχων γαβριήλ. ἄγγελος.

«χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ κύριος μετὰ σοῦ. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν».
μαρ(ία).

«Ἴδου ἡ δούλη κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου»
εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

«δόξα ἐν ὑψιστοῖς Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».
εἰς τὴν βάπτισιν.

«οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ ἠυδόκησα».
εἰς τὴν μεταμόρφωσιν.

«καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι εἰ θέλης ποιήσωμεν ἐνταῦθα τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ μίαν ἡλία.....».

ὁ ἅγιος Γεώργιος.

ὁ ἅγιος ἐλέγχει τὸν βασιλέα τῶν εἰδώλων.

ὁ ἅγιος ἐκταμνηθῆ εἰς τὴν κοιλίαν μὲ ἓνα κονιάρι.

ὁ ἅγιος κινεῖται ἀφ' ὑψηλοῦ μέρος.

ὁ ἅγιος καίεται εἰς ἀσβέστην.

ὁ ἅγιος βάλλει τὰ φλογερά ὑποδήματα.

ὁ ἅγιος τύπτεται μὲ βοῶν νεῦρα.

ὁ ἅγιος προσευχόμενος ἐπὶ νεκρικοῦ τάφου ἀνέστησε τό.....

ὁ ἅγιος ἀνέστησε τὸν βοῦν τοῦ γλυκερίου.

Σελ. 6

ὁ ἅγιος συντρίβη τὰ εἰδῶλα.

ὁ ἅγιος εἰς φυλακὴν βληθεὶς λαμβάνει τὸ(ν) στέφανον.

ὁ ἅγιος ἀποκεφολίζεται.

ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ ἁγίου πλάξ τις ἐβέβλητο.

Εἰς τὸν μέγαν ἀρχιστράτηγον μιχαήλ.

Σημείωσις:

Ἀκολουθοῦν τρία ρητὰ ἐκ τῶν ὀπείων μόνον τὸ ἓνα θὰ καταχωρίσωμεν ἔδῶ.
«Βροτοὶ βλέποντες τὸ ἔφος τεταμένον. ὅσοι βέβηλοι καὶ ράθυμοι τὸν τρόπον εἰσίν, στραφῆτε πρὸς μετάνοιαν ἐν τάχει. ἦ.....».

Σελ. 7

τοῦ ἁγίου (᾽Αποστόλου) Πέτρου.

«τὰς κλεῖς ἔχων σου τῶν ἀνακτόρων λόγε, θαρῶν ἀνοίγω πᾶσι τοῖς δεομένοις».

τοῦ ἁγίου (᾽Αποστόλου) Παύλου.

« »

τοῦ ᾽Ονουφρίου.

«Μοναστῶν τὸ καύχημα ὀνούφριε παμμάκαρ.....Χ(ριστ)ῶ ὑπὲρ ὑμῶν τοῦ τάλα».

εἰς τὴν ὁσίαν μαρίαν τὴν αἰγυπτίαν.

«Γυνὴ μαρία μάρτυς ἢ φύσις. ἀνὴρ μαρία μάρτυς (οἶ) ἄθλοι καὶ πόνοι. οὐκ ἦν μὲν οὖν γύνανδρος ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν, πρὸς τὸ κακῶσαι, ἔχων ἀνδρὸς καρδίαν».

Πέτρου ᾽Αλεξανδρείας.

«τίς σου τὸν χιτῶνα σ(ῶ)τερ διεῖλεν ὡς γυμνὸν ὀφθῆναι σου τῆς Θεΐ(ας) δόξης; μὴ δῆμος αὐθις ἔβραίων παρανόμων;».

ἀπόκρισις

«Οὗτος ὁ πανγκάκιστος ᾽Αρειος Πέτρε. οὐκοῦν Θεοκτονουῖσιν ἔβραῖοι πάλιν, ὁ δὲ ἀσεβὴς ᾽Αρειος ἀρᾶς προστάτης λόγοις βδελυροῖς τμητικοῖς ὑπὲρ ξίφος (ἀπαμφιάζει πατρικῆς) ἔξουσίας καὶ συναποστερεῖ με τῆς τιμῆς τῆς ἐνθέου».

Σελ. 8

Εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ἄνω εἰς τὴν Παναγίαν.

«Ζωὴ φῶς Τράπεζα (;) τὸν νοῦν μου τρέφε. καὶ γάρ.....γλυκὴν ἄρτον φέρεις ὅς πάντ(α) πιστὸν μυστικῶς διατρέφ(ει) Χ(ριστὸς) αἵμασι τοῖς σοῖς ἐνζυμωθεῖς παρθένε (;)».

στίχοι εἰς (τὸν) Θεόν.

« »

στίχοι εἰς πορταΐτισαν τῶν Ἰβήρων.

ὁ Θεὸς (;) πρὸς Χ(ριστό)ν.

«Κάμφθητι μητρὸς ἱκετηρίοις λόγοις Θεὸ κρατάναξ υἱέ μου πλαστοουργέ μου καὶ τῷ λαῷ παράσχου ἔλυσιν πταισμάτων.....ρύου κυβέρνα σῶζε φύλαττε σκέπε».

Σελ. 9

᾽Ο πρόδρομος πρὸς τὸν Χριστόν.

«Ἦκουσ(ας) Χ(ριστ)ὲ μητρὸς ἱκετηρίαν ἄκουσον καμοῦ τοῦ βαπτιστοῦ σου λόγε. (καὶ) δίδου τούτοις τῶν ἐπταισμένων λύσιν καὶ οἰκήτορας δεῖξον τοῦ παραδείσου».

ἕτεροι στίχοι εἰς εἰκόνα τῆς Θ(εοτό)κου.

«Ἔστηκε σύνους ἀκριβῶς ἢ παρθένος Θεὸν βρέφος φέρουσα.....»

τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

«Ἴδε (ὁ) ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου».

ἕτερον

«μετανοεῖτε ἤγγικε γὰρ ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ἤδη δὲ (ἡ) ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων γεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλεται».

δ(α)β(ι)δ.

«ἄκουσον θυγάτηρ καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ Βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου».

σ(ο)λ(ο)μ(ών).

«πολλαὶ θυγατέρες ἐποίησαν δύναμιν, πολλὰ ἐκτήσαντο πλοῦτον, πολλὰ εὗραντο δόξαν, σὺ δὲ ὑπέρκεισαι, καὶ ὑπερῆρας πάσας».

μωϋσῆς. πλᾶξ Θεοχάρακτος.

«εἶδον ὅτι ἡ βάτος ἐκαίετο, καὶ οὐ κατεκαίετο πυρί».

Σελ. 10 ἄγραφος.

Σελ. 11

ἄαρών.

«ἡ ράβδος σὲ διευτύπου τὴν ἀπειρανδρον»,

ἕτερον.

«εἶδον ὅτι ἐβλάστησεν ἡ ράβδος ἄαρών εἰς οἶκον λευῖ καὶ ἐξήνεγκε βλαστόν».

ἡσαΐας.

«Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔμμανουήλ».

Ἰερεμίας.

«οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν Ἐπιστήμης».

Ἰ(α)κώβ

«Ἴδου κλιμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῆ ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν».

Γεδεών. γέρον φαλακρός.

«καταλαβήσεται ὀλίγον ὑετὸς ἐπὶ πόκον καὶ ὡσεὶ σταγῶν ἡ στάζουσα ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἰεζεκιήλ.

«ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται οὐκ ἀνοιχθήσεται καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς».

δανιήλ.

«.....ἀπετμήθη λίθος ἀπὸ ὄρους ἄνευ χειρὸς καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηρούς».

Σελ. 12

Ἀβακούμ

«Ὁ Θεὸς ἀπὸ θαιμὰν ἤξει, καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέως».

Ἰερεμίας.

«οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης».

Ὁ προφήτης Ὡσηὲ

Γέρον στρογγυλογένης λέγων· «ποῦ σου θάνατε ἡ νίκη; ποῦ σου τὸ κέντρον ἄδης;».

ὁ προφήτης Ἰωὴλ

μέλαιναν ἔχων τὴν ποῖαν διὰ δύο κεχωρισμένην ἦτοι μαυροδιχαλογένης καὶ μα-
δαροπώγων λέγων. «Ἰσχύς κύ(ριε) ἐξεγειρέσθωσαν καὶ ἀναβαινέτωσαν πάντα τὰ
ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφάτ».

ὁ προφήτης Ἀμμὼς

Γέρων στρογγυλογένης λέγων. «οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν κυ(ρίου) καὶ
αὕτη ἐστὶ σκότος καὶ (οὐ) φῶς».

ὁ προφήτης Αὐδιοῦ μιξοπόλιος.

«ὄν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνισποδοθήσεται σοι
εἰς κεφαλὴν».

Σελ. 13.

ὁ προφήτης Ἰωνᾶς.

Γέρων φαλακρὸς στρογγυλογένης λέγων.

«Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς κύ(ριον) τὸν Θεόν μου καὶ εἰσήκουσέ μου».

ὁ προφήτης Μιχαίας.

νέος μουστακίζων λέγων.

«καὶ στήσεται καὶ ὄψεται καὶ ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ κύ(ριος)».

ὁ προφήτης Ναοὺμ (παράκλησις).

Γέρων κοντογένης.

«πρὸ προσώπου κυ(ρίου) τίς ὑποστήσεται καὶ τίς ἀντιστήσεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ;».

ὁ προφήτης Ἀββακούμ.

νέος ἀγένειος ὀλίγον πλατοκούτελος.

«περιέβαλεν ἀμελής ἐξ ἀδικίας μετὰ δυνάμεώς σου τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀμαρτωλῶν».

ὁ προφήτης Σοφορίας (σκοπεύων)

Γέρων κοντογένης.

«φωνὴ ἡμέρας κυ(ρίου) καὶ πικρὰ καὶ σκληρὰ τέτακται οὖν αὕτη ἡμέρα σάλπιγγος».

ὁ προφήτης Ἀγγαῖος.

πάνυ γέρων μιξοπόλιος διχαλογένης λέγων.

«ἐγὼ σείω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν καὶ καταστρέψω
θρόνους βασιλέων».

Σελ. 14.

ὁ προφήτης Ζαχαρίας (μνήμη Θεοῦ)

νέος ἀγένειος.

«καὶ ἤξει κύ(ριος) ὁ Θεός μου καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ καὶ ἔσται
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐκ ἔσται φῶς».

ὁ αὐτὸς πλατοκούλιος λέγων.

«εὐλαβείσθω πᾶσα σὰρξ ἀπὸ προσώπου κυ(ρίου) αὐτοῦ ὅτι ἐξεγήρεται ἐν νεφέλαις».

ὁ προφήτης Μαλαχίας.

νέος ἀγένειος λέγων.

«Ἴδου ἡμέρα κυ(ρίου) ἔρχεται (καιομένη) ὡς κλίβανος καὶ φλέξει καὶ ἔσονται
(πάντες οἱ) ἄλλογενεῖς καὶ πάντες οἱ ποιοῦντες τὴν ἀνομίαν».

Handwritten text in an ancient script, likely Coptic. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines. The script is dark and somewhat faded, with some ink bleed-through from the reverse side of the page. The lines of text are roughly parallel to each other, following the curvature of the page. There are some decorative flourishes at the end of certain lines, particularly at the bottom. A large, diagonal watermark reading 'DIGITAL BY THE NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES' is superimposed over the text.

ὁ προφήτης Ἡσαΐας

.....γέρον μακρουγένης λέγων.

«ἰδοὺ (γὰρ) ἡμέρα κυ(ρίου) ἔρχεται ἀνιάτος θυμοῦ καὶ ὀργῆς θεῖναι τὴν οἰκουμένην ἔρημον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς».

ὁ προφήτης Γεδεὼν

ὅμοιος τῷ προφήτῃ Ἡσαΐα.

ὁ προφήτης Δαβὶδ λέγων.

«ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου κύ(ριε)».

ὁ προφήτης Σολομὼν λέγων.

«στόμα δικαίου ἀποστύζει σοφίαν».

Σελ. 15.

ὁ προφήτης Δανιήλ νέος λέγων.

«ἐγὼ δανιήλ ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν (εἰς κρίσιν) καὶ (ὁ) παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθισεν».

ὁ προφήτης Ἰερεμίας (ὑψουμένου κυ(ρίου)),

Γέρον κοντογένης οὐ πολλά.

«ἐγένετο λόγος κυ(ρίου) πρὸς με λέγων· πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐκ κοιλίας μητρὸς σου ἐπίσταιμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε».

ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ (κράτος Θεοῦ).

Γέρον ὀξυγένης

«τάδε λέγει κ(ύριος) ἐγὼ δώσω εἰς τὰ δεξιὰ εἰς τὴν στρῶσιν (;) τοῦ προφήτου μωϋσέως. ὄψεσθαι τὴν ζωὴν ἡμῶν κρεμασμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν».

Ὁ πατριάρχης Χρυσόστομος.

νέος σπανὸς λέγων

«τῶν πρὶν ἕκαστος εἶπερ ἕκστῃ σφαλμάτων, σωθήσεται πᾶς· ἐγ(γ)υῶμαι γνησίως».

Βασίλειος.

νέος (ὁ)ξυγένης λέγων.

«ψυχῆς τὸ κάλλος ἀσφαλῶς φρουρητέον· ταύτην ἀπαιτήσῃ Θεὸς κριτῆς ὁ δίκαιος ἐκ βροτῶν γένους».

Σελ. 16

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

«ποιμὴν λογικῆς ἐγκαταστὰς ἀγέλης, ἀπλοῦς ταπεινὸς εὐμενὴς πραῦς ἔσο».

Ἔστι δὲ σφόδρα γέρον πλατυγένης φαλακρὸς σγουρὰς ἔχων τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας.

Γρηγόριος ὁ θαυματουργός

Γέρον φαλακρὸς σγουροκοντογένης.

Γρηγόριος ὁ Ἀκραγαντίνων.

Γέρον κοντογένης.

Γρηγόριος τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

Γέρον κοντοπλατυγένης.

Γρηγόριος ὁ Νύσσης.

Γέρον κοντογένης, φλεβότομα.

Σίλβεστρος ὁ Ρώμης.

Γέρων μακρυγένης.

Ἐλευθέριος.

νέος στρογγυλογένης

Χαραλάμπης

μακρυγένης διχαλογένης.

Ἀκεψιμᾶς

Γέρων πολυγένης φαλακρός.

Λάζαρος

νέος μουστακίζων.

Σελ. 17

Μελέτιος

Γέρων μακρυγένης εἰς τρία κεχωρισμένα ἔχων τὰ γένια.

Βασίλειος Ἐπίσκοπος Ἀμασειας

Γέρων ὀξυγένης.

πρεσβύτερος Εὐδῖος

Γέρων κοντογένης.

Ἐρμόλαος Ἐπίσκοπος

Γέρων μακρυγένης.

Ἀειθαλᾶς διάκονος

νέος μουστακίζων.

Ρωμανὸς

νέος ἀρχηγένης διάκονος κρατῶν κοντάκιον.

Ρουφῖνος διάκονος

Στέφανος ὁ πρωτομάρτης καὶ ἀρχιδιάκονος

νέος ἀγένιος.

Παρμενᾶς

διάκονος ἀγένιος.

Σίμων διάκονος

Εὐπλος διάκονος ἀγένιος

στίχοι:.....σεπτὸς Εὐπλος λευίτης

.....ὁ στερρὸς ὄντως ὀπλίτης.

Ἀντώνιος λέγων

«Μὴ ἀπατᾶ ὦ μοναχὲ χορτασίᾳ κοιλί(ας). ἡ ὑποταγὴ μετ' ἐγκρατείας (ὑποτάσσει τοὺς δαίμονας)».

ἄλλον

«ἐγὼ οὐκέτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, ἀλλ' ἀγαπῶ αὐτόν. ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλει τὸν φόβον».

ἄλλον

«ἂν(θρῶπ)ος φυγὼν κυματωγᾶς τοῦ βίου ἐχθρῶν ἰσάρκων δυσμενῶν ἀλαστόρων βέλεμνα ξίφη φαρέτρας οὐ πτοεῖται».

Σελ. 18

Σάββας

ἔχων τὸν πώγωνά μαδαρὸν λέγων.

«τείχισον τὸ κελλίον σου ὦ μοναχὲ καὶ ἄλλον κελλίον μὴ παράβαλε».

ἄλλον

«Ὅστις σῶμα ἐνίκησεν, οὗτος φύσιν ἐνίκησεν. ὁ δὲ τὴν φύσιν νικήσας, πάντως ὑπὲρ φύσιν ἐγένετο».

ἄλλον

«οἶκῳ προσελθὼν τοῦ Θεοῦ καὶ δεσπότου εὐξαι πρεπό(ν)τως τῶν κακῶν εὐρεῖν λύσιν, βιωτικὸν δὲ πᾶν ἀπόρριψον βάρος».

Εὐθύμιος

Γέρων μεγαλογένης ἕως τῶν μηρῶν λέγων

«ἄδελφοὶ τὰ ὄπλα τοῦ (μονα)χοῦ ἢ μελέτη ἐστὶν ἢ διάκρισις ἢ ταπεινοφροσύνη καὶ ἢ κατὰ Θεὸν ὑπακοή».

ἄλλον

«οἱ ἐν ὑποταγῇ διατρίβοντες φιλαργυρίας ἀλλότριοι. ὅπου γὰρ τὸ σῶμα ἐξέδωκαν, τί λοιπὸν κέκτηνται ἴδιον;»

ἄλλον

« »
Σελ. 19.

Ἄρσένιος

Γέρων σγουροκέφαλος βουρολογένης εἰς ἐπιλοκάμους ἔχων τὴν πολιὰν λέγων

«ἄδελφοὶ δι' ὃ ἐξήλθετε ἀγωνίσασθε καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας μὴ ἀμελήσητε».

ἄλλον

«εὐχὰς καθαρὰς τῷ Θεῷ μὴ προφέρειν, ἀσυντρίπτους προξενεῖς εἰς ἑαυτὸν κόπους. ἄνευ γὰρ αὐτῶν τοῦ Θεοῦ πῶς.....».

Θεοδόσιος ὁ Κοινοβιάρχης

Γέρων διχαλογένης λέγων

«ἐὰν μὴ ἀποτάξησθε τοῖς πᾶσι τοῦ κόσμου, οὐ δύνασθε γενέσθαι μοναχοί».

Ἄβράμιος γέρων μεγαλοοξυγέννης.

Παφνούτιος

Γέρων μεγαλογένης εἰς δύο κεχωρισμένα ἔχων τὰ γένια φαλακρὸς λέγων.

«ὅπου ἐὰν μετριάς ἑαυτόν, ἐκεῖ ἔσῃ ἀναπαυόμενος».

Μάρκος γέρων κοντογέννης.

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης

Γέρων φαλακρὸς διχαλογένης λέγων

«ἄδελφοὶ καὶ πατέρες οἱ τῶν ἀμειρήτων εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ ἀπολαύοντες, δεῖ αἰεὶ εὐχαριστεῖν».

ἄλλον

«μόνε μονογενήτωρ μονογενοῦς υἱοῦ π(ατ)ῆρ καὶ μόνε μόνου».

Σελ. 20

Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς μιξοπόλιος λέγων.

«ἄδελφὲ αἰεὶ βίαζε τὴν σάρκα καὶ σχόλαζε ἀόκνως ψαλμωδίαις».

ἄλλον

«γαστρὸς κρατῶν κράτησον αὐτῆς εὐτόνως μήπως κρατηθῆς ὑπὸ ταύτης κράτους μετὰ δέους.....».

Ἰλαρίων

Γέρων βουρλογένης διαχωρίζων εἰς γ'

«εἰ προσέρχη δουλεύειν κ(υρί)ω τῷ Θεῷ ἐτοίμασον (εἰς τὸ κείμενον=δοκίμασον) τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν».

ἄλλον

«σκληραῖς ἀγωγαῖς ἐκδιδούς τὸ σαρκίον θραύσεις ἀσάρκων δυσμενῶν ἀντιμάχων ἐχθρῶν κραταιῶν τὸ κράτος, κατὰ κράτος»

Παχώμιος

Γέρων ἔχων τὴν πολιὰν πλοκάμους ε' λέγων

«ἄγρυπνον οἶδεν ὄμμα τὸν νοῦν ἀγνίζειν, θραύειν πύρωσιν, φάσματα φηγαδεύειν, ἐνυπνιασμοὺς μυσσαροὺς καταπαύειν».

ἄλλον

«ὥσπερ πλοῖον ἀγαθὸν κυβερνήτην ἔχον, ἀκίνδυνον εἰς λιμένα εἰσέρχεται Θεοῦ συνεργοῦντος, οὕτως καὶ (ὁ) εἰς ψυχὴν ἀγαθὴν ποιμήν».

Σελ. 21

Θεόδωρος ὁ Συκεώτης

Γέρων κοντογένης λέγων

«ἄδελφοὶ ἀγωνίσασθε ὑπὲρ τῆς σ(ωτη)ρί(ας) ὑμῶν πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν ὥραν».

Ἄρτέμιος γέρων ὄξυγένης.

Θεόκτιστος μαυροκοντογένης λέγων

«γαστρὸς κρατῶν κράτησον ἰσχυρῶς πάση. εἰ γὰρ κορεσθῆ βρωμάτων ἢ μαιμῶσα οἰστροηλατεῖσαι καὶ πλέον τῆς μαινάδος».

Ἰσαάκιος νέος ὀλιγογένης

Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης

Γέρων ὄξυγένης λέγων

«εἷς τις τοῦ κόσμου ἐμίσησεν, οὗτος λύπην διέφυγεν».

Παῦλος ὁ Θηβαῖος

Γέρων μεγαλογένης τὴν κεφαλὴν μακρότριχος λέγων

«οὐκ ὀφείλομεν ἐπιζητεῖν τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὰ τοῦ πλησίον».

ἄλλον

« ».

(Π)αῦλος ὁ ἄτλοῦς

Γέρων ὀλιγογένης εἰς τρία ἔχων κεχωρισμένην τὴν πολιὰν λέγων

«ἀδελφὲ δίδαξον τὴν καρδίαν σου ποιεῖν ἃ διδάσκει ἡ ψυχὴ σου. ἢ γὰρ ἀνυποταγὴ καὶ τὸ ἴδιον θέλημα, καταβάλλει τὸν μοναχόν».

Σελ. 22.

(Ν)ικήτας ὁ Μηδικίου

νέος κοντογένης.

(Σ)υμεὼν ὁ Στυλίτης

Γέρων κοντογένης μακρότριχος τὴν κεφαλὴν.

(Μ)ελέτιος ὁ ἐν τῷ ὄρει τῆς Μυουπόλεως

Γέρων σγουροκέφαλος ὁμοιος εἰς τὰ γένεια Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ.

(Ἰ)ωσήφ ὁ ποιητὴς λέγων

«Πυρποληθέντες ἡδοναῖς καὶ ψυχῆς τὸ ὀπτικὸν ἁμαυρωθέντες τῷ πυρὶ τοῦ σοῦ φόβου ἀνακαινίσας Χ(ριστ)ὲ φωτί με σ(ωτη)ρί(αις) αὐγασον, ἵνα σὲ δοξάζω εἰς πάντας τοὺς αἰῶν(ας)».

Θεοφάνης ὁ γραπτὸς λέγων

«οἶδον κ(ύρι)ε τῇ σῆ ἐκκλησίᾳ κραταίωμα ἀκλόνητον διαμένοι εἰς αἰῶνα αἰῶνος τῷ σάλῳ τῆς αἰρέσεως».

ἄλλον

« ».

Ἰωάννης ὁ Παλαιολαυρίτης

Γέρων κοντογένης.

Σελ. 23.

Στέφανος ὁ Σαβαΐτης

νέος ὄξυγένης.

Δαβὶδ Θεσσαλονίκης

Γέρων μακρογένης ἕως τὴν ζώνην.

Μωϋσῆς ὁ Αἰθίοψ

Γέρων φαγοστρογγυλογένης λέγων

«ὀφείλει ἄν(θρωπ)ος κρῖναι ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς πρᾶγματος».

Στέφανος ὁ Συναΐτης

νέος ὄξυγένης.

Λουκάς ὁ Στειρίου

νέος ὄξυγένης λέγων

«.....τῷ Θεῷ λόγοις οἷς εἶδεν αὐτὸς ἀρρήτως δοξάσαι τὸν τόπον τοῦτον ἄχρῖς γοῦν καὶ τῆς συντελεί(ας) πληθὺς τῶν πιστῶν ἐνταῦθα συνερχομένων».

Ἰουλιανὸς ὁ Λιβαῖος

Γέρων κοντογένης.

Πατάπιος

Γέρων ὄξυγένης

Μάρκος

Γέρων σπανὸς λέγων

«μοναχὲ φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε καὶ σώζου».

Δανιὴλ ὁ τῆς σκήτεως λέγει

«ἡ γαστριμαργία μή(τη)ρ ἐστὶ τῆς πορνείας».

Κασιανὸς

Γέρων ὄξυγένης.

Δανιὴλ ὁ στυλίτης

Γέρων ὄξυγένης.

Ἀντιόχιος

Γέρων στρογγυλογένης φορῶν ἐπιρριπτάριον λέγων

«ὕπνος περιττὸς συμμιγῆς ἀκρασία τὴν δακ(ρ)υώδη χαρμολύπην ὀξέως καπνοῦ μελίσσης ὡς πυρὶ σκεδαννύει».

Σελ. 24.

Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς

Γέρων μακρογένης ἔχων σκουλιὰ ε΄

Νεῖλος

Γέρων μακρυγένης ἔχων σκουλιὰ Γ' λέγων
«.....τάλαινα φαύλ(η) καρδία τὸν νοητὸν ἀθετοῦσα νυμφίον.....».

Συμεὼν ὁ διὰ Χ(ριστὸν) σαλὸς

Γέρων ὀξυγένης.

Σαμψὼν ὁ ξενοδόχος

ὀξυγένης οὐ πολλά

Κῦρος Ἀνάργυρος

Γέρων φαλακρὸς μεγαλογένης εἰς δύο χωρισμένα

Οἱ Ἀνάργυροι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς

νέοι ἀρχιγένειοι τὰς τρίχας ἄνωθεν τῶν ὠτῶν φαλακρίζοντες ὀλιγότριχοι σγουρα-
κίζοντες.

Παντελεήμων

ὁμοιος τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἐρμόλαος

Γέρων κοντογένης βασιτάζων Εὐαγγέλιον.

Ἰωά(ννης) ὁ διὰ Χ(ριστὸν) σαλὸς

Γέρων κοντογένης.

Ἀλύπιος (ὁ) Στυλίτης

Γέρων στρογγυλογένης

Σελ. 25.

Ἰωά(ννης) ὁ Ψυχαίτης

Γέρων κοντογένης.

Κλήμης

νέος ὀξυγένης.

Συμεὼν ὁ ἐν τῷ Θαυμασιῷ ὄρει (ὁ) Στυλίτης

Γέρων στρογγυλογένης.

Λαμπάδιος

νέος κοντογένης διχαλογένης λέγων

«εὐχαριστῶ σοι κ(ύρι)ε Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ὲ καὶ σὲ π(ά)τερ Ἰω(άννη) ὅτι ἤξιώθην
τῆς βα(σι)λεί(ας) τοῦ Θεοῦ διὰ σοῦ».

Θεοφάνης ὁ ποιητῆς

νέος κοντογένης λέγων.

«δοξίμων δρεπόμενος καρπὸν μὴ βλαπτόμενος τῷ ξύλῳ τῆς γνώσεως».

Κοσμᾶς ὁ ποιητῆς

Γέρων ὀξυγένης λέγων.

«γυναῖκα σε θνητὴν ἀλλ' ἢ τὸ ἄσχετον κ(ρ)ατοῦσα(;)».

Ἰω(άννης) ὁ Δαμασκηνὸς

Γέρων διχαλογένης φοροῦν καὶ οἱ δύο σκέπασμα λέγων

«ὔδωρ νιπτῆρι βάλλει πόδας ἀποπλύνη δέ».

Στυλιανὸς ὁ Παφλαγῶν

Γέρων μακρυγένης καὶ πλατοκούτελος λέγων

«παίδων φύλαξ πέφυκα Θεοῦ τὸ δῶρον».

Μερκούριος νέος στρογγυλογένης

Προκόπιος νέος ἀγένειος

Νικήτας (:) Χριστομιμητής.

Θεόδωρος ὁ Τύρων

μαυρογένης μαδαροπώγων ἔχων τὰς τρίχας ἄνωθεν τῶν ὠτῶν.

Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης
σγουροκέφαλος διχαλογένης.

Σελ. 26

Αὐξέντιος γέρων ὄξυγένης.
Εὐγένιος γέρων στρογγυλογένης.
Εὐστράτιος μαυροδιχαλογένης

Μαρδάριος μαυροστρογγυλογένης
Ὁρέστιος νέος ἀγένειος
Ἀκίνδυνος νέος ὄξυγένης ὀλίγον.
Πηγάσιος γέρων στρογγυλογένης.
Ἀφθόνιος νέος στρογγυλογένης
Ἐλπιδοφόρος νέος ἀγένειος.
Ἀνεμπόδιστος νέος ἀγένειος.
Καλλίστρατος ὅμοιος τοῦ Εὐστρατίου.
Γυμνάσιος νέος στρογγυλογένης.
Ναζάριος ὁμοίως.

Γερβάσιος νέος πλατυγένης.
Προτάσιος γέρων κοντογένης.
Κέλσιος νέος ἀγένιος.
Μην(ᾶς) ὁ Αἰγύπτιος σγουροκέφαλος γέρων στρογγυλογένης.

Βίκτωρ νέος στρογγυλογένης.
Βικέντιος ἀγένειος.
Γουρίας γέρων κοντογένης.
Σαμων(ᾶς) νέος κοντογένης.
Ἀβιβος Διάκονος ὀλίγον στρογγυλογένης.
Πρόβος γέρων στρογγυλογένης.
Γάραχος νέος ὀλιγογένης.
Σέργιος ἀγένειος.
Βάχχος ὁμοίως.

Μαρκιανὸς νέος βαστάζων καλαμάριον.
Μαρτύριος ὁμοίως.
Ἀλφειὸς νέος.

Κυρίνος νέος ὀλιγογένης,
Πάπυλος νέος ἀρχιγένης.
Λέων ὁ ἀπὸ Κορυδαλᾶ ὅμοιος τοῦ ἀγίου Προκοπίου μουστακίζων.

Ἐρμῦλος γέρων στρογγυλογένης.
Στρατόνικος νέος.
Φλῶρος ὁμοίως
Λαῦρος ὁμοίως.
Χριστοφόρος νέος μαυρογένης

Σελ. 27

Φαντῖνος σγουροκέφαλος νέος
Νεόφυτος νέος ὀλιγογένης.
Φώτιος νέος ἀρχιγένης.
Βονιφάτιος νέος.
Αἰμιλιανὸς νέος.
Λουκιανὸς νέος ἀγένειος
Λεόντιος νέος ἀγένειος
Μαρίνος ἀρχιγένης
Ἀρέθας γέρων μακρογένης.

Ἄγαθόνικος νέος ὀλιγογένης.
Ἀναστάσιος ὁ ἐν Θε(σα)λονίκη (;) νέος.
Ἀκάκιος ὁμοιος Μερκουρίου.
Εὐλάμπιος νέος στρογγυλογένης.
Ἰά(κω)βος ὁ Πέρσης μαυροστρογγυλογένης.
Νικηφόρος νέος στρογγυλογένης.
Μην(ᾶς) ὁ καλλικέλαδος ὁμοιος τοῦ Ἀκινδύνου.
Οὔαρος γέρων κοντογένης.
Ζηνόβιος νέος ὀλιγογένης.
Πορφύριος νέος
Εὐγράφος νέος.
Πλάτων νέος στρογγυλογένης
Πολύευκτος νέος κοντογένης.
Εὐστάθιος νέος στρογγυλογένης.
Θεόπιστος νέος ἀγένειος.
Ἀγάπιος ὁμοίως. καὶ ἡ τούτου μή(τη)ρ Θεοκτίστη.
Ὀνησιφόρος νέος ὀλιγογένης.
Πάμφιλος νέος.
Συσίννιος γέρων κοντογένης.
Εἰρήναρχος νέος ἀγένειος.

Οἱ ζ' Μα(κα)βαῖοι νέοι ἀγένειοι ὁ πρῶτος μουςτακίζαν Ἀβελβοῦς, Γουρίας, Ἀντώνιος, Ἐλεάζαρ, Εὐσεβων(ᾶς), Μάρκελος, Σαμωνᾶς, καὶ ἡ τούτων μή(τη)ρ Σολομονή, καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτῶν Ἐλεάζαρ.

Σελ. 28

Οἱ ζ' παῖδες οἱ ἐν Ἐφέσῳ
κοιμώμενοι ἐν τῷ σπηλαίῳ, νέοι ἀγένειοι, Μαξιμιλιονός, Ἀντώνιος, Ἐξακουστὶ·
διανός (Δ)αδιανός, Μαρτῖνος, Ἰωάννης (καὶ) Ἰάμβλιχος.

Εὐβουλος νέος.
Ἀδριανός ὄξυγένης.
.....στρογγυλογένης.
Τρύφων ἀγένειος.
Στρατόνιος νέος.
Φιλάδελφος νέος
Κήρυκος καὶ Ἰουλίττα.
Ἰωακείμ καὶ Ἄννα.
Θέκλα φοροῦσα μανδήλιον.
Αἰκατερίνα βασίλισσα.
Θεοφανὸ βασίλισσα.
Κυριακὴ βασίλισσα.

Εἰρήνη βασίλισσα φοροῦσα μανδήλιον.
Φωτεινὴ, Βαρβάρα φοροῦσα μανδήλιον.
Μαρία, Ἀνα(στα)σία ἡ Φαρμακολύττρια
Ἀ(να)στασία (ἡ) Ρωμαία.
Ὅσαι.

Παρασκευὴ Θεοδώρα
Ματρῶνα ἡ Χιοπολίτισσα
Πελαγία Μελάνη Δομνίκη Ξένη
Εὐγενία ὀσιομάρτυς
Εἰρήνη Ἡγουμένη τοῦ Χρυσοβαλάντου

Εὐφροσύνη Μαρία ἡ Αἴγυπτία,
Εὐδοκία Πελαγία Θεοδοσία
Μάρθα.....Εὐφημία
Μηνοδώρα Ἰουστίνα Μητροδώρα
Νυμφοδώρα Δωροθέα Εὐτυχίνη

Σελ. 29

Θεοκτίστη Ἰουλιανὴ Θεοδότη
Θεοφιλὼ Θεοδούλη Εὐλαμπία
Ἰσιδώρα Προκοπία Τατιανὴ
Παῦλα Λαμπιδίνη Γρηγορία
Τιμοθέα Ματρώνης τῆς ἐν Θεσσαλονίκη
Κελσία Σοφία Χαριτίνη Ἄνυσία
Ἀγάθη Ἀγάπη Εἰρήνη Χιονία
Εἰρήνη Γλυκερία Εὐφημία
Μαρία ἡ Μαγδαλινὴ
Μακρίνα Χριστίνα.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ
«Κεφ. Α' εἶδον...ὄμοιον (ὡς) ἀνθρώπου.....καὶ (οἱ) ὀφθαλμοὶ (αὐτοῦ) ὡς φλόξ
πυρός.....καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ρομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη».
Σημ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ΙΘ' Κεφάλαιον, εἰς τὸ ὅποιον μᾶς παραπέμπει ὁ Κῶδιξ.
Τὸ Κεφ. Α' καὶ τὰ ἀποσιωπητικὰ προσετέθησαν παρ' ἡμῶν.

Σελ. 30

Ὁ Πέτρος λέγει

«παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν».

Ὁ Ἰωάννης λέγει

«μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μήτε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ»

Ὁ Μάρκος λέγει

«βλέπετε μὴ πλανηθῆτε, οὐ γὰρ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ἧ ὁ κύριος
ἔρχεται».

Ὁ Ἀνδρέας λέγει

«προσέχετε ἐν (ἐ)αυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ».

Ὁ Σίμων λέγει

«ὁράτε ἀγαπητοὶ μηδεὶς ἀπογινωσκέτω».

Ἰάκωβος λέγει

«στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἡμῶν ἤγγικε».

Παῦλος λέγει

«βλέπετε ἀδελφοὶ πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε. φοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας
Θεοῦ ζῶντος».

Ματθαῖος λέγει

«οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένη(ται)».

Λουκᾶς λέγει

«ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι».

Θωμᾶς λέγει

«φοβερὰ ἀδελφοὶ ἡ τοῦ κυρίου ἐπιδημία».

Βαρθολομαῖος λέγει

«ἰδοὺ ἦλθεν ὁ κύριος ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πᾶσαν (τὴν γῆν)».

Φίλιππος λέγει

«ἀσφαλίσασθε ἑαυτοὺς ἀδελφοὶ περὶ τῆς ὥρας ἐκείνης».

Σελ. 31

Βαρθολομαῖος (ἐκ δευτέρου ὡς ἄνωτέρω)

Ὁ Παντοκράτωρ λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον

«Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ρημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτὸν οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον ἀλλ' ἵνω σώσω τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα ἐκεῖνος κρίνει σὺτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, Ὅτι ἐξ ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ σὺτός μοι ἐντολὴν (ἔδωκε) τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. Καὶ (οἶδα) ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ πατήρ οὕτω λαλῶ. Ἔως τὸ φῶς ἔχετε πιστεύετε εἰς τὸ φῶς ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς.

Ἰω(άννου) Κεφ. ΙΒ'».

Σελ. 32

Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει ἐπὶ θρόνου εἰς τὸ Εὐαγγέλιον.

«τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐστὶ ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τόπου πεδινοῦ καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ».

Σελ. 33

Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χ(ριστοῦ)

γράφει κατὰ τὸν τόπον.

«εἶπεν ὁ κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

ἄλλον

«Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ ἀκολουθῶν ἐμὲ οὐ μὴ περπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἀλλ' ἔξῃ τὸ φῶς τῆς ζωῆς».

ἄλλον

«μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραῖος εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὐρήσητε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν».

Ἔτερον ὅταν εἶναι εἰς πόρταν ὁ Χ(ριστός).

«Ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων ἀλλ' ἀναβαίνων ἀλλοτρίως, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής».

ἕτερον

«Ἐγὼ εἰμὶ ἡ θύρα δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει».

ὅταν οἱ Ἀπόστολοι γύρωθεν αὐτοῦ

«ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με».

ἄλλον

«Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀμπελος ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καγὼ ἐν αὐτῷ»:

Εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν εἰς πόρταν ἄνωθεν ἔξω.

«Δεῦτε (οἱ) εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἐτοιμασμένην ὑμῖν Βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ὅτι ἐπέинаσα καὶ ἔδώκατέ μοι φαγεῖν».

Σελ. 34

«εἶπεν ὁ κ(ύριος) αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε κρούεται καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν».

εἰς τόπον κρίσεως γράφε

«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε».

ὅταν οἱ προφήται γύρωθεν αὐτοῦ

«Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται».

ὅταν εἶναι Ἱεράρχαι μετ' Εὐαγγελίου γράφε

«εἶπεν ὁ κύριος. ἐγὼ εἰμὶ ἡ θύρα δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει».

ἄλλον

«ἐγὼ εἰμὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων».

ὅταν εἶναι Ὅσιοι γράφε

«μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

.....εἰς Μάρτυρας

«προσέχετε ἀπὸ τῶν ἀν(θρώπ)ων. Ἐπιβιλλοῦσι γὰρ ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξωσιν ὑμᾶς».

Εἰς τάφους καὶ εἰς μνημεῖα

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζή(σε)ται.

«εἶπεν ὁ κύριος) ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται».

«ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις καὶ εὐφρανθήσονται (οἱ) ἐν τῇ γῆ».

Σελ. 25

«Ποία τοῦ βίου τρυφή διαμένει λύπης ἀμέτοχος, ποία δόξα ἔστηκεν ἐπὶ γῆς ἀμετάθετος. πάντα σκιᾶς ἀσθεν(έστερα)».

«πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα ὅσα οὐχ ὑπάρχει μετὰ θάνατον. οὐ παραμένει ὁ πλοῦτος οὐ συνοδεύει ἡ δόξα».

«Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἴ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις».

.....βερνίκι σπῆρτου

Ἐπασε σπῆρτο δράμια 100 τρεμε(ν)τίνα δράμ. 20 σαντράκα δρ. 25 μαστίχι δράμ. 8 τρῖψε τα μαζὺ καὶ βάλε σπῆρτο εἰς.καὶ ρίξε αὐτὰ κὲ τὴν τρεμε(ν)τίνα καὶ βάλε εἰς φωτιά νὰ γένη μῖγμα.

βερνίκι τοῦ σανταλόζη

Λάβε ἑκατὸ δράμια σανταλόζη κὲ τρῖψε το εἰς μάρομαρο καὶ βάλε εἰς τζουκάλι καινούργιον εἰς κάρβουνα ἕως νὰ κοκινῆσῃ ἀποτότου (;) κὲ ἔχε κὲ μίαν βέργαν σιδερένια ἔχε τὴν εἰς τὴν φωτιὰν νὰ εἶνε κόκινη καὶ βάλε εἰς τὸ τζουκάλι κὲ ἀνακάτωνέ το μετὴν βέργα πάντα φλογερὴν πλὴν νὰ μὴ ἔχη φλόγα ἕως ὅπου νὰ λυώσουν. κὲ νὰ φουσκώσῃ, ἔχε μπεζίρι ζεστὸν δράμ. 250 (;) κὲ βάλε εἰς τὸ τζουκάλι (καὶ) ἄφες νὰ βράσουν (διὰ) νὰ μὴν κόψῃ ὕστερον. ἔπειτα κατέβασέ το καὶ στραγγιστο καὶ βερνίκωσε.

Σελ. 36

Βερνίκη τοῦ νεφτίου

Σανδράκα δράμ. 12 τρεμε(ν)τίνα ἄσπρη δρ. 6.....εἰς τὸν ἥλιον ἔπειτα βάλε τὴν

τριμε(ν)τίνα εἰς τζουκάλι καὶ τὴν σαντράκα. κὲ βάλε τα εἰς κάρβουνα ὀλίγον. κὲ ἀφοῦ λυώσουν χῦνε ὀλίγο ὀλίγο νεῦτι ἕως νὰ ἐ(ν)ωθοῦν καὶ ὅσον θέλεις κάμε το νερουλὸν βάνοντας ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον νεῦτι.

βερνίκι κίτερο (=κίτρινον)

λάβε σαντράκα δράμ. 20 καὶ σαρισάμπρι ἤγουν ἀλόη δρ. 10 κὲ κᾶμε εἰς σκόνιν καὶ βάλε καὶ πεζίρι βρασμένον δρ. 50 κὲ βᾶλ(ε) τα νὰ λυώσουν καὶ ὅταν βερνικιάζεις βᾶνε νεῦτι νὰ ἀπλώνη.

τοῦ δὲ ἄλλου (;)

σπηρτόνευτον (;) δράμ. 25 σανδράκα δράμ. 10 καὶ 10 δράμ. μαστίχι 35 δρ. τρε-
με(ν)τίνα.

(πῶς) νὰ δουλεύης μοσκόβικα

ὅταν σχεδιάσης τὸν ἅγιον εἰς τὴν εἰκόνα, χρύσωσον μόνον τὸν στέφανον. τὸν δὲ κά(μ)πον ἕως.....ἔπαρε ψιμύθι καὶ σμιζον μὲ ὀλίγον λουλάκι ὅσον νὰ καταλαμβά-
νετε καὶ πρόπλασέ το μὲ ψιμῦθι χέρι ἕνα καὶ σχεδίασε καλὰ τὸν ἅγιον μὲ λινὸν
νερουλὸν καὶ βελόνιασέ τον καὶ ἔτζι πρόπλαθέ τον βαφαῖς λεπτές καὶ ἀφινε νὰ
στεγνώνουν διὰ νὰ μὴ σκάζουν καὶ βγαίνουν εἰς τὸ βερνίκι. τὸ δὲ στέφανον βάλε
μὲ μουρδέντι ἢ μὲ λινοκοπίαν.

Σελ. 37

πῶς νὰ δουλεύεις μὲ αὐγὸν εἰς πανὶ νὰ μὴ τσακίζεται

Πρῶτον κάρφωσε τέσερα ξύλα κὲ τέ(ν)τωσε τὸ πανὶ εἰς αὐτά. ὕστερον βάλε κόλαν
καὶ σαποῦνι κὲ μέλι μὲ διάκρισιν καὶ (γ)ύψον καὶ ἀνακατόνοντάς τα μὲ ζεστὸ νε-
ρὸν πότισε τὸ πανὶ μίαν καὶ δύο φορές ἕως ὅπου νὰ ἰσιάση καὶ ἀφοῦ στεγνώση
καλὰ, στίλβωσέ το μὲ τὸ κόκαλο κὲ σχεδίασε καὶ δούλεβε μὲ αὐγὸν. τὸ δὲ μάλαμα
βάλε εἰς τὰ στέφανα μὲ μουρδέντι κὲ ἂν θέλῃς βερνικώσέ το ἕνα χέρι.

πῶς νὰ βάλῃς χρυσοκονδυλιὰ μὲ σκορδόζωμον,

Ἐπαρε σκόρδα μεγάλα καὶ καθάρισέ τα κὲ στουμπίζοντας εἰς γουδὶ κὲ στράγγισέ
τα μὲ πανὶ κὲ βάλε το εἰς τὸν ἥλιον τὸ καλοκαίρι ἕως νὰ πήξη καλὰ ὅμως φύλαγέ
το νὰ μὴ πέσουν τρίχες κὲ ὅταν θέλεις νὰ σύρης χρυσοκοντυλιές ἀνακάτωνέ το μὲ
εἴτε βαφή θέλεις κὲ ἢ βαφή νὰ εἶνε περισσότερη ἀπὸ τὸ ζουμί (διὰ) νὰ κολλάγη
τὸ χρυσάφι. καὶ ὅταν θέλῃς νὰ βερνικώσης βάλε το πρῶτα εἰς τὸν ἥλιον νὰ ζεσταθῇ.

περὶ τοῦ βερνικίου τοῦ πεζιρίου

Ἐπαρε ἀπὸ τὸ πεζίρι ὅπου ἔχεις βρασμένον εἰς τὸν ἥλιον δράμ. 10 καὶ πέγου-
λαν δράμ. 15 καὶ βάλε τα νὰ βράσουν ἕως νὰ λυώσουν.....καλὰστραγγίζοντας
καὶ βερνικιάζε λεπτά.

Σελ. 38

ἀπὸ τὸν γλυκασμόν, εἴτα βάλε τὴν σάρκα εἰς τὲς δύνამες καὶ λέπτυνέ την ὡς καὶ
τὸν γλυκασμόν ἀπὸ ὀλίγον. καὶ χῶριζε μὲ τὴν σάρκαν εἰς τοὺς γέροντας ὅλα τὰ
ζαρώματα εἰς δὲ τοὺς νέους τὰ δματότραφα μόνον. ὕστερον βάλε εἰς τὴν (ἰ)δίαν
σάρκα ψιμύθι μὲ διάκρισιν (;) ἄσπρο ἕως νὰ γένη καὶ βάλε εἰς τὰ θεμέλια ὅπου
θέλεις νὰ ψιμυ(θί)σης (;) καὶ βάλε τὴν πολλὰ λεπτὴν καὶ τὰς ψιμυθίας ὁμοίως
πρῶτον λέπτυνέ την καὶ ὕστερον δυνάμωνε τὰς πρώτας πού εἶναι (εἰς) τὰς δυ-
νάμεις (;)

Περὶ κοκκινάδιον

Γίγνωσκε ὅτι εἰς τὴν παναγίαν καὶ εἰς τοὺς νέους ἀγίους πρέπον νὰ βάλῃς τὸ
κοκκινάδι εἰς τὴν μέσην τοῦ προσώπου πολλὰ λεπτὸν σμίγοντας κιννάβαριν μὲ
σάρκα. εἰς δὲ τοὺς ἴσκιους καὶ εἰς τῶν χειρῶν τὲς ἀνοιγές (;) νὰ βάλῃ(ς) βόλον
πολλὰ λεπτόν. ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ζαρώματα. (εἰς) τὰ βαθύτερα ζαρώματα αὐτῶν

νά βάνης λεπτόν βόλον. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα εἶνε ἐπάνωθεν τῶν ὀμματίων καὶ νὰ τὰ γυρίζης μὲ τὸν γλυκασμὸν καθὼς καὶ ἄνω εἶπαμεν.

Περὶ μαλλίων καὶ γενείων

Ἐπαρε βαθέαν ὄχραν καὶ καῦσε τὴν πολὺ εἰς τὴν φωτιὰν ἕως ὅπου νὰ κοκκινο-μαυρίση. καὶ ὅταν θέλεις νὰ κάνης μαλλιά τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν νέων ἁγίων, ἔνωσον αὐτὴν μὲ ὀλίγον μαῦρο ὀλίγον καὶ ἄνοιξον αὐτή, καὶ ἴσκιωσον λ(επ)τά. εἰς δὲ τὰ μεγάλα τὰ ἴσκιώματα βάζε ἄγνόν μαῦρον καὶ βάλε ὀλίγην ὄχραν, καὶ (ὀλίγον) ἀπὸ τὴν ἴδια πρόπλασιν καὶ κάμε τὸ πρέπον (=τὸ πρῶτον) λάμμα. εἰς δὲ τὸ δεύτερον βάζε εἰς τὰ μαλλία ἄγνην ὄχραν καὶ λέπτυνέ τὴν εἰς τὲς ἄκρες· τὰ δὲ χεῖλη αὐτῶν, ἔνωσον ψιμύθι,

Σελ. 39

καὶ κιννάβαριν καὶ ποίησον αὐτά, τὰ δὲ στόματα μὲ μόνην κιννάβαριν. καὶ μῖξε κιννάβαριν καὶ κολόρι, καὶ ἄνοιξέ τα. καὶ εἰς τοὺς βαθύτερους ἴσκιους βάζε μαῦρον ἢ οὔμπρα. εἰς δὲ τὰ ὀμματόκλαδα αὐτῶν πρῶτον βάζε λεπτόν γλυκασμὸν εἶτα δυνάμωνέ τα (μὲ) σάρκα. οὕτω γίνονται τὰ μαλλία καὶ τὰ χεῖλη καὶ τὰ στόματα καὶ ὀμματόκλαδα τῶν νέων. τῶν δὲ γερόντων τὰ γένεια καὶ τὰ μαλλιά, ποίησον οὕτως. βάλε ψιμύθι καὶ ὀλίγον μαῦρον νὰ γίνη λευκὸν λάμμα καὶ πρόπλασον αὐτά. βάλε δὲ καὶ μαυρότερον ἄνοιγμα εἰς τοὺς ἴσκιους. εἰς δὲ τὲς δυνάμεις τῶν γενείων εὔγαλε ἂν θέλῃς τὸ λάμμα ἕως ἔξω καὶ τὴν ψιθυθίαν μὴν ἀφίνοντας ἄνοιγμα ὀλότελα. ποίησον καὶ νερουλὸν ψιμύθι καὶ γάνωσέ τα λεπτά εἰς τὰ θεμέλια. εἰς δὲ τοὺς ἴσκιους τῶν μουστακίων βάλε μαῦρον ἄγνον, καὶ εἰς τὰ στόματα αὐτῶν ἄγνον βόλον, εἰς δὲ τὰ χεῖλη ὀλίγον κόκκινην σάρκα σκοουραοῖνοντας αὐτὰ μὲ βόλον. εἰς δὲ τὰ ὀμματόκλαδα αὐτῶν ἂν θέλῃς βάλε ὀλίγον γλυκασμὸν. εἰ δὲ μή, (μὴ) βάλῃς ὀλότελα. οὕτω γίνονται τὰ μαλλία καὶ γένεια.

πῶς νὰ δουλεύῃς εἰς κτένι

Πρόπλασε τὸ χτένι μὲ αὐγὸν νερουλὸν διὰ νὰ δέχεται τὴν βαφήν. εἶτα σημάδεψον τὸ σχῆμα τοῦ ἁγίου μὲ τὸ βελόνι καὶ σφι-

Σημ.

Ἐδῶ πλέον λαμβάνει πέρας καὶ ὁ ἡμιτελής οὔτος Κῶδιξ, καί, περὶ τὸ τέλος τῆς παραύσης εὐρισκόμενοι, παραθέτομεν κατωτέρω ἀφ' ἑνὸς μὲν μερικὰς ἐπεξηγηματικὰς σημειώσεις ἀφορώσας τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀφ' ἑτέρου δὲ παραθέτομεν καὶ τὴν σχετικῶς πενιχρὰν περὶ τῆς Ἀγιογραφίας Χιονιάδων Βιβλιογραφίαν, ὡς ἀκολούθως ἐμφαίνεται.

ΣΤ'

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

α') Τὴν προσωνομίαν «Οἰκιακὴ Ἀγιογραφικὴ Σχολὴ Χιονιάδων», πρῶτος τὴν ἀπέδωσε καὶ μετεχειρίσθη ὁ ἐκ τῆς Ἐπαρχίας ἡμῶν Παιδαγωγὸς ἀξιότιμος κ. Εὐρυπίδης Σούρλας, ὁσάκις ἐπεχείρησε νὰ γράψῃ περὶ τῆς Ἀγιογραφίας καὶ Ἀγιογράφων Χιονιάδων. Τοῦτον ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς.

β') Τὰς ἐκ Βορ. Ἡπείρου ἐπιγραφάς, —ἐκτὸς ἐννοεῖται ἐκείνων ποὺ ἀντεγράψαμεν ἀπὸ τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1928 ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Παν. Πουλίτσα βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ καὶ Ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορ. Ἡπείρου», —τας ἄλλας, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰ χωρία τῆς περιφέρειας Λεσκοβικίου καὶ Κολωνίας, ἦτοι: Σιάλεση ἀρ. 51, 52, 53, Ἄριζα ἀρ. 58 καὶ 97, καὶ Ράχωβα ἀρ. 115, ἀντεγράψαμεν μόνοι μας κατὰ τὸ ἔτος 1942, ἐποχὴν τότε τῆς ἀπαισίας μνήμης κατοχῆς.

γ') Αἱ φωτογραφίαι τῶν ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 8 εἰκόνων ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἄβελ Βησσάνης ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν τότε (1960) φοιτητῶν τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς τοῦ Πολυτεχνείου Δ. Μπουζαλᾶ ἐκ Καλαμῶν, καὶ Βασ. Τσιούλου ἐκ Βησσάνης, δι' ὃ καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν θερμῶς τούτους εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτῶν φροντίδα καὶ μέριμναν ἣν ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς.

δ') Ἡ δεξιὰ χεὶρ τῆς ὑπ' ἀρ. 31 καὶ 43 εἰκόνας τῆς ἁγ. Αἰκατερίνης, φέρει ἀπὸ τὸν ἀγκῶνα μέχρι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων ἀργυρᾶν ἐπένδυσιν, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ κλισὲ ἐμφανίζεται αὕτη ἐντελῶς λευκῆ.

ε') Διὰ τοὺς εἰς τὴν σελ. 22 καὶ 23 ἀναφερομένους ἀγιογράφους Νικὸλ. Πασχάλην καὶ Ματθαῖον Γεωργίου, διὰ τοὺς ὁποίους ἐκ παραδρομῆς ἐγράψαμεν ὅτι ἀπαντῶμεν τούτους τὸ πρῶτον εἰς τὸν ἐν Ζίτση Ἱ. Ναὸν ἁγ. Νικολάου ἱστοροῦντας μεγάλην φορητὴν εἰκόνα ἁγ. Ἀποστόλων κατὰ τὸ ἔτος 1838, ὑπάρχει ἄλλη δι' αὐτοὺς παλαιότερα κατὰ τρία ἔτη ἐπιγραφή καὶ εἰς τὸν ἐν Ζαγόρτσα Δωδώνης (νῦν Πολύγυρος) Ἱ. Ναὸν ἁγ. Κυριακῆς κατὰ τὸ ἔτος 1835. (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 23 καὶ 55 ἐπιγραφὴν).

στ') Ἐπίσης καὶ διὰ τὸν ἐν σελ. 27 Ἀναστάσιον Κ. Ζωγράφον (Παπακώστα Μαρινᾶ), τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι. Ἀντὶ τοῦ ὅτι ἀπαντῶμεν τοῦτον εἰς Σκαμνέλι καὶ Λεσινίτσα (νῦν Βρυσοχωρι) κατὰ τὸ ἔτος 1856, ἃς ἀναγνωσθῆ ὡς ἐξῆς: «Τοῦτον ἀπαντῶμεν ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας Γενεθλίων Προδρόμου εἰς τὸν Χιονιάδες Κονίτσης Ἱ. Ναὸν ἁγ. Ἀθανασίου κατὰ τὸ ἔτος 1848». (Βλέπε καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 35 σελ. 58 ἐπιγραφὴν, εἰς τὴν ὁποίαν διατυπώνει τὴν φράσιν «.....νέος ζωγράφος Χιονιαδίτης»).

ζ') Ἡ εἰς σελ. 24 ἀρ. 16 εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ ἐν Κονίτση Παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (κελλίου Χρυσάνθου Λαυᾶ), δὲν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀγιογράφου Ματθαίου Γεωργίου Χιονιαδίτου. Φέρει ὅμως αὐτὸ ἢ ἐν τῷ ἰδίῳ Τέμπλῳ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Σωτῆρος εἶναι ὀλίγον κατεστραμμένη εἰς τὸ πρόσωπον, διὰ τοῦτο ἐπροτίμήσαμεν τὴν ὡς ἄνω εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἢ ὁποία εἶναι καὶ αὕτη ἔργον τοῦ ἰδίου ἀγιογράφου Ματθαίου Χιονιαδίτου κατὰ τὸ ἔτος 1864, ὅπως τοῦτο δύναται τις νὰ διαπιστώσῃ διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν εἰκόνων.

Οι ύστερ ειρόμενοι... με το...
 μου η Αναστάσιος Κωνσταντίνου Χριστιδίου, δια
 συγγαμίας υγιών και υγιών γυναικός. Τοις Χριστού, της
 Παροχής, τοις Αποστόλων, ταίς Αγίωι Ευαγγελίοις
 και Αποστόλων και άλλων Κληρικών...
 των γυναικών αὐτῆς γένουσα...
 ἐπιτη' τη' εὐδοκίᾳ...
 με καὶ πληθόν...
 ἡδὲ καὶ...
 ὅντα...
 ἐν... 5 ἑβρῖου 1882 (δ' 60)

εὐδοκίᾳ
 " διανομῆς...
 " ...

Δημοσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Εἰκὼν 43

Πανομοιότυπον τοῦ ἐν σελ. 104 ὑπ' ἀρ. 2 καταχωρηθέντος συμφωνητικοῦ τοῦ 1882.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Όταν κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1954 ἔχαράξαμεν ὀλίγας γραμμὰς διὰ τὴν ἀγιογραφίαν τῶν Χιονιάδων («Ἡπειρ. Ἑστία» 1954 τεῦχος 23 σελ. 278), ἐγράψαμεν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«.....τὴν τέχνην τῆς Ἀγιογραφίας τῶν Χιονιάδων, δύο περιπτώσεις ζημιούων αὐτὴν ἱστορικῶς.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη περίπτωσις εἶναι ἡ μὴ ἀναγραφή κατὰ τὰ παλαιότερα ἔτη ὑπὸ τῶν Χιονιαδιτῶν ἀγιογράφων τῶν ὀνομάτων των καὶ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς των, καὶ ἡ δευτέρα περίπτωσις εἶναι ἡ μὴ κατάρτισις μιᾶς τοιαύτης φύσεως μελέτης, πρὸ πενήκοντα τοῦλάχιστον ἔτων, ἵνα μὴ εἴπωμεν πρὸ ἑκατόν, ὅποτε καὶ ἐκ στόματος τῶν ἐπιζώντων τότε γηραιῶν ἀγιογράφων περισσοτέρας πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὴν τέχνην τῆς ἀγιογραφίας καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀρχικῆς τῆς προελεύσεως θὰ εἴχαμε, καὶ συμφωνητικὰ καὶ συμβόλαια ἀγιογραφικῆς ἐργασίας περισσότερα θὰ διεσώζοντο.

Αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν ἔλλειψιν ἰδόντες ἡμεῖς, προέβημεν.....κ.τ.λ.».

Καὶ ἓνα τοιοῦτον θέμα, ἐφ' ὅσον ἔλλειπον αἱ ἐγγραφαι δι' αὐτὸ ἱστορικαὶ πηγαί, δὲν ἦτο εὐκόλον. Αἱ ἐπιγραφαι κυρίως εἰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἐστηρίχθημεν, ἦσαν διασκορπισμένα ἀνὰ τοὺς Ναοὺς καὶ Μονὰς τῶν διαφόρων Ἐπαρχιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ περισυλλεγοῦν. Καὶ ἡ περισυλλογὴ των αὐτῆ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι παρουσίαζε πολλὰς δυσκολίας, ἀλλ' ἀπῆτει καὶ χρόνον εὐθετον, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς, ὡς περισσότερον παντὸς ἄλλου δεσμευμένοι, ἐστερούμεθα.

Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα, οὔτε ἀπεγοητεύθημεν, οὔτε καὶ παρητήθημεν τοῦ σκοποῦ.

Ὅσαι δὴποτε καὶ ἐὰν ἦσαν αἱ δυσκολίαι, ἔπρεπε νὰ τὰς ὑπερνικήσωμεν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶμεν, νὰ κοπιάσωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν καὶ εἰς δαπάνας ἀκόμη, διότι ἄλλως, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ σκοποῦ, οὐδὲ καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐφθάσαμε σήμερον.

Ἐχοντες πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ ρητὸν «Κάλλιον ἀργὰ παρὰ ποτέ», καὶ στηριχθέντες εἰς αὐτὸ ἐπράξαμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεβάλλετο εἰς ἡμᾶς νὰ πράξωμεν, καὶ εἰργάσθημεν, ὅσον αἱ ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις μᾶς ἐπέτρεψαν.

Σὺν Θεῷ δὲ ἔπειτα ἀπὸ πολυετὲς χρονικὸν διάστημα, ἤχθη εἰς πέρας ἡ ἐν λόγῳ ἐργασία αὐτὴ περὶ τῆς Ἀγιογραφίας καὶ τῶν Ἀγιογράφων Χιονιάδων, καὶ οὕτω συνεπληρώθη ἐν μέρει τὸ ἱστορικὸν κενόν, τὸ ὁποῖον εἶχε δημιουργηθῆ ἀπὸ τὰς πρώτας ἀκόμη ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τῆς τέχνης αὐτῆς ἐν τῷ χωρίῳ.

Τέλος πάντων ἡμεῖς, ἀπὸ τὴν ἐν γένει πορείαν καὶ τὴν ὅλην ἐκβασιν τῆς παρούσης ἐργασίας, μένομεν ἱκανοποιημένοι εἰς τὸ ὅτι ἐφθάσεν αὐτὴ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, καὶ βλέπει σήμερον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἔστω καὶ μὲ τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ παρατηρουμένας ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας.

Καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐφθάσε εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, τὸ θέμα ὅμως δὲν ὠλοκληρώθη. Ἀπομένει ὅθεν ἡ περαιτέρω συνέχισις. Καὶ ἡ συνέχισις

αὕτη ἐναπόκειται τώρα εἰς ἄλλους. Καὶ οἱ μὲν πονοῦντες καὶ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου νὰ μεριμνήσουν καὶ νὰ ἐνδιαφερθοῦν διὰ τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας, οἱ δὲ εἰδικοί περὶ τὴν Ἀγιογραφίαν καὶ τὴν τέχνην τῆς Ζωγραφικῆς νὰ μελετήσουν, νὰ κρίνουν, καὶ νὰ ἀποφανθοῦν περὶ τῶν ἔργων τῶν Χιονιαδιτῶν Ἀγιογράφων, τὰ ὅποια εἶναι ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὰς Ἰ. Μονὰς καὶ Ναοὺς τῶν διαφόρων Ἐπαρχιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, εἰς τὰς Ἐπαρχίας τῆς Βορ. Ἡπείρου, Σερβίας, Ἀλβανίας καὶ ἀλλαχοῦ. Τοιοῦτοτρόπως καὶ μόνον τὸ θέμα τοῦτο θὰ ὀλοκληρωθῇ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πλευράς.

Ἐν τέλει δέ, περαίνοντες εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ὅλην ἐργασίαν, παραδίδομεν ταύτην εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν μὲ τὴν παράκλησιν πάντοτε ὅπως δεχθῇ ταύτην μετ' εὐμενείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κ. Φαλτάιτς. Δημοσιογράφος. Οί πλανόδιοι Ἡπειρώται Τεχνῖται 1928 σελ. 28 Ἀθῆναι.
- Γράμμος—Ροζντόλ. Αἱ Τέχναι μας. Ἐφημ. «Ἡπειρωτικὴ Ἠχώ» ἀρ. 650 7 Ἀθ. γούστου σελ. 2 Ἰωάννινα.
- Κ. Φαλτάιτς. Τὸ Ἐπάγγελμα ἀπὸ τὸν Πατέρα στὸ παιδί. Περιοδικὸν «Νεολαία» 1939 ἀρ. 23 Ἀθῆναι.
- Β. Χ. Σωκράτης Μ. Ζωγράφος (Νεκρολογία). Ἐφημ. «Ἡπειρωτικὸν Βῆμα» ἀρ. 328 25 Φεβρουαρίου 1940 Ἀθῆναι.
- Εὐριπίδης Σούρας. Παιδαγωγός...ἸΙ Χιονιάδες Ἐφημ. «Ἡπειρωτικὸν Μέλλον» 1947 ἀρ. 82—83 Ἀθῆναι.
- Νεώτερον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἡλίου». Ζωγραφικὴ ἢ Εἰκονογραφία Τόμος 7 σελ. 970 «Ἑλλάς» Ἀθῆναι.
- Γεώργιος Παῖσιος Ἱερεύς. Ἡ Ἀγιογραφία Χιονιάδων. Περιοδικὸν «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 1954. Τεῦχος 23 σελ. 278 Ἰωάννινα.
- Εὐριπίδης Σούρας Παιδαγωγός. Ἡ Ἀγιογραφικὴ Σχολὴ Χιονιάδων. Περιοδικὸν «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 1954. Τεῦχος 30 σελ. 929 Ἰωάννινα.

ΣΠΟΡΑΔΙΚΩΣ

- Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη. Ἡπειρωτικὴ Λαϊκὴ Τέχνη. «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1930 Ἰωάννινα.
- Χοῖστος Σούλης Γυμνασιάρχης. Ἐπιγραφαὶ καὶ Ἐνθυμήσεις. «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1934 σελ. 82 Ἰωάννινα, καὶ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1930 σελ. 162.
- Ἀνέστης Γιαννούλης. Ἐφημ. «Ἀῶς» 1930 Κόνιτσα.
- Χρ. Δουδουλάκης. Ἡ Ἡπειρος. Ἐφημ. «Ἑλληνικὸς Βορρᾶς» 1 Ὀκτωβρίου 1961 σελ. 5 Θεσσαλονίκη.
- Φριῆος Τζιόβας. «Στὴν κόψη τῆς Πίνδου». Περιοδικὸν «Ἐνδοχώρα» τεῦχος 11 —12 σελ. 679—680 Ἰωάννινα.
- Ἀλέξ. Μαμμόπουλος. «Ἡπειρος», τόμος Α', σελ. 168, Ἀθῆναι 1961.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ*

Σελίς	7	στίχος 14	ἀντί ἐξαπέλυσε	ἀνάγνωθι ἐξαπέλυε
•	7	• 23	• μετὰ τῶν ὁποίων εἰργάζοντο	• μετὰ τῶν ὁποίων οὔτοι εἰργάζοντο
•	10	• 23	• εὐρίσκεται	• εὐρίσκετο
•	10	• 43	• μετὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν	• μετὰ τοῦ ὁποίου ἦτο
•	10	• 41	• συνδεδεμένοι	• συνδεδεμένον
•	13	Νά προστεθῇ ἄνω τῆς ἐπικεφαλίδος τὸ στοιχ. Β'		
•	14	στίχος 1	ἀντί εἰκῶν 4	ἀνάγνωθι εἰκῶν 5
•	14	• 16	• εἰκῶν 5	• εἰκῶν 4
•	21	• 15	• περιπτώσεις τυχούσης	• περιπτώσεως τυχούσης
•	28	• 1	• Τζόρτζου	• Τζότζου
•	28	• 9	• Τριῶ Ἱεραρχῶν	• Τριῶν Ἱεραρχῶν
•	29	• 6	• Παναγία τοῦ Καβάσιλλα	• Παναγία τοῦ χωρίου Καβάσιλλα
•	31	• 10	• Κυρζίδης	• Κυρζίδης
•	34	• 18	• ἐπιστρέφοντες	• ἐπιστρέφοντες
•	35	• 15	• Κέντρον	• Κέντρον
•	36	• 1	• ἱστοροῦντας	• ἱστοροῦντας
•	39	• 1	• δελφός	• ἀδελφός
•	39	• 7	• Κρουσόβφ	• Κρουσόβφ
•	40	• 36	• Ζωγράφος	• Ζωγράφος
•	41	• 43	• ἐν ἐπιγραφῇ	• ἐν ἐπιγραφῇ
•	48	• 1	• τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀθανασίου	• τοῦ μαθητοῦ Ἀθανασίου
•	48	• 7	• θὰ ρίξουν	• θὰ ρίψουν
•	48	• 24	• διατηροῦντες	• διατηροῦντες
•	41	Νά προστεθῇ ἄνωθεν τῆς ἐπικεφαλίδος τὸ στοιχ. Γ'		
•	49	Νά προστεθῇ εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. β ἐπιγραφὴν κάτωθεν τοῦ ἔτους 1756 αἱ λέξεις Ἐπαρχία Καστορίας.		
•	50	στίχος 4)	ἀντί καὶ εἰ τὸ	ἀνάγνωθι καὶ εἰς τὸ
•	58	• 1	• προεσευόντων	• προεστευόντων
•	58	• 7	• εἰκόνο	• εἰκόνοσ
•	59	• 18	• Ἀποσόλων	• Ἀποστόλων
•	61	• 27	• Ζώτου	• Τώτου

* Ὁ ἀναγνώστης δεόν νά ἔχη ὑπ' ὄψιν του, ὅτι κατὰ τὴν ἀρίθμησιν τῶν στίχων διὰ τὰ ἀπαντώμενα ἐν τῇ παρούσῃ παροράματα, δὲν συμπεριελήφθησαν οἱ αὐξοντες ἀριθμοὶ τόσον ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Ἀγιογράφων, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Συμβολαίων.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Σελίς	62	στίχος	22	ἀντί	Χιονιαδίτου	ἀνάγνωθι	Χιονιαδίτου
»	63	»	30	»	Ἀνασασίου	»	Ἀνασασίου
»	64	»	31	»	εἰόνος	»	εἰόνος
»	74	τελευταῖος		»	Λύγούστου 26	»	Λύγούστου 4
»	78	στίχος	0	ἀντί	Ἐορτοογίῳ	»	Ἐορτοογίῳ
»	84	»	30	»	1889	»	1899
»	88	»	11	»	1612	»	1912
»	91	»	19	»	Μαρεκκλήσιον	»	Παρεκκλήσιον
»	92	»	18	»	Ἔργον	»	Ἔργον
»	104	»	14	»	καὶ τὰ τρία	»	καὶ τρία
»	112	»	19	»	φωνιάταις	»	φωνιάταις
»	113	»	26	»	Ἐρμηνεῖαν	»	Ἐρμηνεῖαν
»	115	»	6	»	ὄσο	»	ὄσον
»	115	»	14	»	ἐφαλμένη	»	ἐσφαλμένη
»	116	»	17	»	βοάση	»	βράση
»	119	»	24	»	καταλαβήσεται	»	καταβήσεται
»	121	»	24	»	κυρίου	»	κυρίου
»	125	»	29	»	εἷς τις	»	εἷς τις
»	128	»	18	»	κοντονένης	»	κοντογένης
»	130	»	42	»	παρελαύσσονται	»	παρελεύσσονται
»	134	»	22	»	σκουρανοίγοντας	»	σκουρανοίγοντας
»	135	»	12	»	τῆς ὑπ' ἀρ. 31 καὶ 43 εἰκόνας	»	τῆς ὑπ' ἀρ. 31 σελ. 43 εἰκόνας
»	135	»	21	»	τὴν ὑπ' ἀρ. 21 καὶ 25 ἐπιγραφὴν	»	τὴν ὑπ' ἀρ. 23 σελ. 55 ἐπιγραφὴν
»	135	»	22	»	σελίδα 21	»	σελ. 26

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α' Πρόλογος	Σελίς	5
Β' Ἀγιογραφία	»	7
Γ' Κατάλογος Ἀγιογράφων	»	13
Δ' Ἐπιγραφαί	»	49
Ε' Συμφωνητικὰ καὶ Συμβόλαια	»	103
ΣΤ' Ἐρμηνεῖα τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης	»	114
Ζ' Συμπληρωματικαὶ τινες σημειώσεις	»	134
Η' Ἐπίλογος	»	137
Θ' Βιβλιογραφία	»	139
Κ' Παραοράματα	»	141

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

55847

KON